

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS KRITIKAI SZEMLE

KIADJA A VAJDASÁGI MAGYAR KULTÚRSZÖVETSÉG
MEGJELENIK HAVONTA

SZERKESZTI: A SZERKESZTŐ BIZOTTSÁG

FELELŐS SZERKESZTŐ: DR. STEINFELD SÁNDOR

SZERKESZTŐSÉG: NOVISZÁD, GEN. STALJINA UTCA 16. I. TELEFON 23—53

KIADÓHIVATAL SZUBOTICA, DOBANOVACSKA UTCA 9

TELEFON: SZUBOTICA, 414

ELŐFIZETÉSI DIJ: EGY ÉVRE 90 DINÁR, FÉL ÉVRE 50 DINÁR, EGYES SZÁM ÁRÁ 9 DINÁR

POSTATAKARÉKSZÁMLA 32—704—503. LAPZÁRTA MINDEN HÓ 10-ÉN.

Kéziratokat nem őrizünk meg és nem adunk vissza.

HID KÖNYVKIADÓVÁLLALAT

KIADVÁNYAI:

Szabadságdalok (II. kiadás)	—	—	—	—	Ára	25.—	Dinár
Csillagok csillaga (antológia)	—	—	—	—	"	20.—	"
Gorkij Maxim: Így tanultam én (II. kiadás)	—	—	—	—	"	5.—	"
Tung-Pi-Vu: Mi történik Kinában?	—	—	—	—	"	9.—	"
Lenin I. V.: A szakszervezetekről	—	—	—	—	"	5.—	"
Lenin I. V.: Az államról (II. kiadás)	—	—	—	—	"	4.—	"
Olajos Mihály: Parasztkérdés — Földkérdés	—	—	—	—	"	5.—	"

SZÓTÁRAK

Szerb—Magyar szótár	—	—	—	—	Ára	35.—	Dinár
Magyar—Szerb szótár	—	—	—	—	"	35.—	"

ÉLET ÉS TUDOMÁNY

Kosenko Z.: Álom és álomlátás	—	—	—	—	"	4.—	Dinár
Szergejev I. Tudomány és babonáság	—	—	—	—	"	5.—	"
Sztoletov Nikoláj: Miért zöldek a növények?	—	—	—	—	"	6.—	"
Voroncov: Van-e élet a bolygokon?	—	—	—	—	"	5.—	"

SZINDARABOK GYŰJTEMÉNYE

Szinpadunk	II. füzet	—	—	—	—	Ára	15.—	Dinár
	III. "	—	—	—	—	"	15.—	"
	IV. "	—	—	—	—	"	6.—	"
	V. "	—	—	—	—	"	6.—	"
	VI. "	—	—	—	—	"	9.—	"
	VII. "	—	—	—	—	"	6.—	"
	VIII. "	—	—	—	—	"	6.—	"
	IX. "	—	—	—	—	"	8.—	"
	X. "	—	—	—	—	"	8.50	"
	XI. "	—	—	—	—	"	8.—	"

NÉPEGYETEM

Steinfeld Sándor: A tőkésrendszer lényege	—	—	—	—	"	2.—	"
Steinfeld Sándor: A dolgozók üzemi és vitaklubjai	—	—	—	—	"	2.—	"
Steinfeld Sándor: Az új Jugoszlávia gazdasági helyzete	—	—	—	—	"	3.—	"

POLITIKA, TÖRTÉNELEM

Javánovics Arszo: A népfőlszabadító harc áttekintése	—	—	—	—	Ára	5 50	Dinár
Fominov Nikoláj: A nemzetiségi kérdés	—	—	—	—	"	5.—	"
Lemin: Az USA és Anglia külpolitikája	—	—	—	—	"	7.—	"
Kardely Edvard: Jögyetek a nemzetközi fejlemények egyes kérdéseire	—	—	—	—	"	6 50	"
Lemin Iván: A tőkés rendszer két válsága	—	—	—	—	"	6.—	"
Lőrinc Péter: Kuruckor	—	—	—	—	"	18.—	"
Jerusalimszki: Az angol-francia diplomácia és a német kérdés	—	—	—	—	"	6.—	"

JUGOSZLÁVIA NÉPEINEK HARCA ÉS A MARXIZMUS-LENINIZMUS

Irta: Gyilass Milovan

*A Jugoszláviai Népfrent végrehajtó bizottságának 1947 november 6-án
Beogradban megtartott ünnepi akadémiáján elhangzott előadás.*

Harminc év telt el azóta, hogy az orosz munkások és parasztek, Lenin és Sztalin vezetésével kezükbe vették a hatalmat. Ezzel voltaképpen új korszak kezdődött, — az emberiség a történelem előtti időszakból átlépett a maga történelmébe.

Az Októberi Forradalom, Sztalin elvtárs szavai szerint, lényegesen különbözik minden más, előző forradalomtól. Azelőtt a forradalmak rendszerint új kizsákmányoló osztályt emeltek a régi helyébe. Az Októberi Forradalom viszont végetvetett minden kizsákmányolásnak és elnyomásnak. Már maga ez bizonyítja, hogy az Októberi Forradalom alapjaiban különbözik minden régebbi forradalomtól, hogy az emberiség történelmében egyetlen esemény sem rázta meg olyan nagy mértékben a régi világot, s hogy még nem volt olyan világtörténelmi jelentőségű esemény, mint az Októberi Forradalom. A dolgozó emberek és elnyomott népek szeme előtt először bontakozott ki olyan rendszer, amelyben nem voltak kizsákmányolók és kizsákmányoltak, olyan állam, amelyben egyenjogúak voltak a népek. A földgolyó egyhatodán megdőlt az imperialista uralkodó rendszer. A szovjet állam léte és virágzása gyakorlatilag is megmutatta, hogy a régi tőkés világ megdőlhét és meg is kell dőlnie, hogy a szocializmus győzhet és kell is győznie.

Olyan rövid idő alatt, amilyent régebben egyetlen ország sem képzelhetett el, a régi cári és tőkés Oroszország haladó szocialista országgá változott át. Addig példátlan gazdasági és kulturális felvirágzás kezdődött. Mintegy húsz év alatt megvalósult a szocialista társadalom, és a szovjet állam a kommunizmus megvalósításának útjára lépett.

Soha a történelemben még egyetlen népnek sem kellett annyi nehézséget és akadályt leküzdenie, hogy megvalósíthassa eszméit, mint az orosz népnek és a Szovjet Szövetség más népeinek. Az imperialisták minden erővel megkísérelték, hogy megtartsák azt a gazdag zsákmányt, amelyet a nép kiragadott kezükből. Megszervezték a fiatal szocialista állam ellen a hosszantartó fegyveres beavatkozást és a blokádot. A Szovjet Szövetség munkásai és parasztjai, a tőkés világtól zavartan is felépítették, először a világon, a szocializmus fenséges épületét. A dicső Sz. K. (b.) P. vezetésével, Lenin és Sztalin nagy eszméivel felfegyverkezve, sikerült legyőzniök a háborúkozta pusztaságot, elfojtaniök a kizsákmányoló osztályok ellenállását, felszámolniök a műszaki elmaradottságot és a régi világ romjain fölépíteniök a boldog életet. De az imperialisták nem hagyták békében a szovjet országot. Mindenféle csapdát szőttek körülötte, rágalmazták, megkísérelték, hogy elszigeteljék a világ más részeitől. Ujra talprasegitették a német imperializmust, azt remélvén, hogy megindíthatják a szovjet ország ellen. De a német imperialista nemzeti szocialisták gyorsan kimutatták igazi imperialista mivoltukat, — a könnyen szerzett gazdag zsákmány fejükbe ültette a bolond álmot a világalom eléréséről, s a fasiszta Olaszországgal és a militarista Japánnal együtt kirobbantották az új világháborút. A Szovjet Szövetség döntő szerepet játszott ebben a háborúban, és

lehetetlenné tette a jelenkor legreakciósabb hatalmainak, hogy megállítsák az emberiség felszabaduló menetét.

Ime, ez voltaképpen a Szovjet Szövetség népeinek szerepe és az Októberi Forradalom jelentősége is. A Szovjet Szövetség népei először összetörték az imperializmus bilincseit a földgolyó egyhatodán, és ezzel kimélyítették a tőkés rendszer általános válságát, megmutatták, hogy a dolgozó tömegek győzelme lehetséges és természetes, hogy a tőkés rendszer ideje lejárt, hogy csak erőszakkal tartják fenn és hogy — fenntarthatatlan. Azután felépítették a szocialista társadalmat, ezzel hazájukban véglegesen megszilárdították a Nagy Októberi eszméit és megmutatták az egész világnak, hogy a szabad emberek boldog élete lehetséges és megvalósítható már a mi időnkben, hogy lehetséges olyan társadalmi rendszer felépítése, amely állandóan, belső megrázkódtatások nélkül halad előre, olyan rendszeré, amelyben nincsenek válságok és munkanélküliség, amelyben a parasztság megmenekül a leromlástól és elszegényedéstől. És végül, a fasizmus elleni háborúban megvédték és megszilárdították vívmányaikat, az emberiséget pedig megmentették attól, hogy a jelenkori társadalom legreakciósabb hatalmának rabságába essen.

A történelemben nem találunk még egy eseményt, amely olyan nagy, döntő szerepet játszott volna mint az Októberi Forradalom, s olyan népeket sem mint a Szovjet Szövetség népei, amelyek harcukkal, hősiességükkel és önfeláldozásukkal olyan nagy mértékben hálára kötelezték az emberiséget. Mert régebben egyetlen esemény egyetlen forradalom sem változtathatta meg a társadalmi viszonyokat alapjaiban olyan gyökeresen, s nem befolyásolhatta annyira a nemzetközi viszonyok megváltozását, mint az Októberi Forradalom tette. Eppen ez ad világáraszóló jelentőséget és szerepet azoknak az embereknek és népeknek, amelyek megvívták és győzelemre vitték ezt a forradalmat.

Az Októberi Forradalom, amint kitört, a haladó emberiség értékes vívmányává változott, és pedig két okból is.

Először, hatalmas területen megsemmisítette az imperialisták uralmát; *másodszor*, tapasztalataival, amelyeket Lenin és Sztalin fektetett le műveiben, más országok felszabadító mozgalmainak is gazdag elméleti kincsesházává vált.

Az Októberi Forradalom olyan nagy területen, és olyan történelmi pillanatban győzedelmeskedett, hogy ez a győzelem egyúttal olyan erő létrejöttét is jelentette, amely a jövőben a legfontosabb szerepet játsza az imperializmus elleni harcban. Most, az Októberi Forradalom győzelme után, nem csak a forradalmi munkás- és nemzeti mozgalmakat találhattuk az imperializmus világuralma elleni harcban, hanem egy új államhatalmat is, amely sokmillió tömegre, óriási területre és kiapadhatatlan anyagi bőségre támaszkodik. Most, az Októberi Forradalom után, minden imperialista politikus, de különösen azok, akik támadást készítettek elő más országok ellen, kénytelen volt figyelembe venni, hogy van a világon egy állam, amelyet nem csak nem vonhatnak be terveikbe, hanem nyilvánosan elkülöníti magát ezektől a tervektől, és — harcolva ugyanakkor a békéért, — szembeszáll velük. Továbbá: a tőkés rendszer, amely általános válságban, a rendszer válságában élt már az Októberi Forradalom előtt, — amely éppen e válság következtében tört ki és vált a maga részéről további kimélyítésének és kiélesítésének erőteljes elemévé, — lényegesen meggyengült és lemeztelenítve történelmileg idejétmúltnak mutatkozott. Az Októberi Forradalom győ-

zelmével az imperialisták és tőkésék elvesztették a cári Oroszország hatalmas kincseit. De nemcsak az volt a lényeg, hogy az imperialisták hatalmas területet és kincseket vesztek el. A lényeg az volt, hogy az új állam a dolgozó tömegek és elnyomott népek szemében példaképpé és erkölcsi-politikai támaszponttá vált, és hogy — s ez a legfontosabb, — a világ erőinek átcsoportosulásában a legjelentősebb pillanatban döntő szerepet játszhatott a demokrácia javára. És valóban így is történt. A német imperialisták és szövetségeseik éppen azért szenvedtek vereséget a második világháborúban, mert figyelmen kívül hagyták ezt a tényezőt, és lebecsülték a Szovjet Szövetség erejét és szerepét. A Szovjet Szövetség ereje és szerepe nemcsak abban a mértékben nőtt, ahogyan erősödött belső rendszere, hanem abban a mértékben is, ahogyan a tőkés államok belekeveredtek az ellentmondásokba és nehézségekbe. És ma, harminc évvel a Nagy Október után elmondhatjuk, hogy a Szovjet Szövetség — a tehetetlen cári Oroszország helyén — elsőrendű világhatalommá vált. Megingathatatlanul áll a szilárd béke és a népek közötti együttműködés védőbástyáján. És a Szovjet Szövetség nélkül ma elképzelhetetlen a népek sikeres harca a békéért, az együttműködésért és egymás kölcsönös megbecsüléséért. A Szovjet Szövetség döntő szerepet játszott a német imperialisták és szövetségeseik elleni harcban és döntő szerepet játszik ma is a békéért a fasizmus elleni háború nagy vívmányainak megőrzéséért folyó harcban. A Nagy Október vívmányai az egész emberiség tulajdonává váltak az imperialista hódítók elleni harcban, a békéért és a népek közötti baráti együttműködésért vívott harcban.

A nagy szovjet állam létrejötte nem csak azt jelenti, hogy a földgolyó egyhatodán vége az imperialisták uralmának, s hogy vége a világ imperialistái korlátlan uralmának, hanem ugyanakkor gyakorlatilag lehetetlenné tette, hogy egy imperialista állam, vagy az imperialista államok egy csoportja világhatalomra érjen el.

Az Októberi Forradalom gyakorlatilag megmutatta a kizsákmányolt osztályoknak és az elnyomott népeknek, hogy le lehet vetni a kizsákmányolókat és elnyomókat igáját, hogy a tőkés és imperialisták uralma nem örökös, hogy az emberek és népek nélkülük is berendezhetik életüket, sőt — hogy az élet éppen ott kezdődik, ahol megszűnik a kizsákmányolókat és elnyomókat ereje és hatalma.

A Szovjet Szövetség munkásainak és parasztjainak hősiessége példaként szolgált, hogyan kell harcolni az új életért, a szabadságért. És nem csak ez, — a Szovjet Szövetség munkásainak és parasztjainak harca bebizonyította, hogy a tömeg kitartó és önfeláldozó harccal elérheti a felszabadulást. De az Októberi Forradalom tanulságai a dolgozó tömegek és az egész világ elnyomott népei számára nem korlátozhatók csak erre, csupán ösztönző és serkentő példára. Az Októberi Forradalom voltaképpen forradalmi tan és a forradalmi tapasztalatok gazdag kincsesházává vált. Az Októberi Forradalom megkoronázta a lángeszű Lenin tanítását az imperializmusban uralkodó proletariátusról, a proletariátus és az elnyomott népek győzelmének feltételeiről az imperializmus korszakában, — a forradalomról és az államról szóló tanítást. Az Októberi Forradalom és utána a szovjet állam fejlődése megkoronázta Lenin örökösének, a lángelméjű Sztalinnak a tanítását a szocializmus felépítésének lehetőségeiről egy országban és a szocialista és kommunista társadalom felépítésének előfeltételeiről. Egyes országokban a felszabadító mozgalom útjai és feltételei másmilyenek voltak és másmilyeneknek is

kell lenniök mint az Októberi Forradalomban. De ez egyáltalában nem csökkentette, hanem ellenkezőleg, még inkább növelte Lenin és Sztalin elméleti felfedezéseinek jelentőségét. A feltételek és a harc módjának különbözősége más országokban, valójában egyre jobban megerősíti azokat az elnyomott tömegek győzelmének feltételeire vonatkozó alaptörvényeket, amelyeket Lenin és Sztalin fedezett fel továbbfejlesztve Marx és Engels tanítását. A mai felszabadító mozgalmak erejét és érettségét valójában azzal mérjük, hogy mennyiben sikerült az Oroszországban az Októberi Forradalom előtt, alatt, sőt a forradalom után uralkodó körülményektől különböző saját körülményeikre alkalmazniök Lenin és Sztalin tanítását, — a leninizmust. Az Októberi Forradalom és utána a Szovjet Szövetség 30 éves fejlődése, más szóval — Lenin és Sztalin tanítása kiapadhatatlan eszmei fegyvertára minden mai felszabadító mozgalomnak. Ez a tanítás ma az elnyomott népek és kizsákmányolt osztályok minden következő harcának eszmei alapja és csak ebből, mint alaptól kiindulva válik lehetővé az emberiség felszabadító harcának további elméleti és gyakorlati gazdagítása.

A világ harmincéves fejlődése fényesen megmutatta, milyen nagy az Októberi Forradalom szerepe az imperializmus alapjainak általános gyengítésében és aláásásában s azt is, hogy Lenin és Sztalin milyen felmérhetetlen jelentőségű értékes eszmei kincset adott az emberiségnek.

A legújabbkori történelem fényesen bizonyítja az Októberi Forradalomnak ezt a kettős jelentőségét a haladó emberiség szempontjából.

Mit mutatott a hitleri Németország és szövetségesei elleni felszabadító háború? Mit mutat a népek mai harca a szilárd békéért, amely harc élén a Szovjet Szövetség áll?

A hitleri Németország és szövetségesei elleni háború világosan megmutatta, először, hogy napjainkban egyetlen támadó tőmb sincs abban a helyzetben, hogy megvalósíthassa világaluralmi törekvéseit és másodsor, hogy egy ilyen támadó feletti győzelem kivívása lehetetlen a Szovjet Szövetség nélkül; más szóval: a hitleri Németország és szövetségesei éppen azon ellenállás miatt nem ejthették rabságba az emberiséget, amelybe akkor ütköztek, amikor le akarják igazni a Szovjet Szövetséget. Ezek a tanulságok az elmúlt háborúból, s ez a Szovjet Szövetségnek, embereinek és Hadseregének érdeme az emberiség előtt.

Már a Németország, Japán és Olaszország elleni háború idején *különbőség* merült fel egyrészt a Szovjet Szövetség és a demokratikus erők, másrészt pedig Amerika vezető körei és Anglia törekvései között. A Szovjet Szövetség őszintén vezette a háborút, nem takarékoskodva áldozatokkal, hogy felszabadítsa országát és az emberiséget a hitleri pestistől, ugyanakkor Churchill Angliában s hozzá hasonlók Amerikában arra számítottak, hogy a Szovjet Szövetség majd nagyon elvárzik és meggyengül a Németország elleni háborúban, s akkor ők úgy diktálhatják a békét, ahogy akarják; a Szovjet Szövetség azért harcolt, hogy összezúzza a fasizmust és azután a népekre bizza, hogy döntsenek a maguk sorsáról; az amerikai és angol imperialisták viszont arra törekedtek, hogy vetélytársuk, a német, japán és olasz monopolok elbukjanak, s helyettük ők ülhessenek a felszabadult európai és ázsiai népek nyakára. Ebből a *különbéségből* ered a háború vezetésének eltérő módja, a felszabadító mozgalmak eltérő viszony és így tovább. A Szovjet Szövet-

ség élet-halál harcot vívott az ellenséggel, az amerikai és angol imperialisták pedig „kivárták az időt“, „válogatták az alkalmas pillanatokot“. A Szovjet Szövetség támogatta a felszabadító mozgalmakat az ellenség frontja mögött, az amerikai és angol imperialisták pedig minden lehető módon fékeztek, kijátszották és elfojtották őket. De a hitleri Németország és szövetségesei elleni háború ugyanakkor még más új mozzanatokot is megmutatott a nemzetközi fejlődésben. Megmutatta ugyanis, hogy ma a nemzeti szabadságért az imperializmus ellen vívott háborúban, pontosabban — a megszállók elleni háborúban lehetővé válik, hogy a dolgozó tömegek a maguk kezébe vegyék a hatalmat és megkezdjék az új, szocialista társadalom építését, — más szóval, — hogy meghatározott körülmények között, szem előtt tartva azt a szerepet, amelyet a Szovjet Szövetség játszik nemzetközi viszonylatban, lehetővé válik, hogy egy kis ország is a maga erejéből elérhesse nemzeti szabadságát és azt a társadalmi berendezést is, amely megfelel a dolgozó tömegek kívánásának és érdekeinek. Tito elvtárs legutóbbi munkáiban (*„Az új Jugoszlávia fõlszabadító harcának és forradalmi átalakulásának sajátosságai“*, *„Az új típusú demokrácia alapjai“*, *„A Népfront — egyetlenes népi politikai szervezet“**) kimerítõben ismertette ezt a kérdést, ezért nem akarok ennél idõzni. Csupán azt kívánom megjegyezni, hogy Jugoszlávia ebbõl a szempontból klasszikus példa.

Mindez mutatja, hogy a jelenkori tőkés rendszer, mint rendszer milyen válságba jutott, s hogy hódító vállalkozásaiban elkerülhetetlenül maga ellen nemcsak bizonyos politikai mozgalmakat és világnézeti csoportokat, hanem — egész népeket. Mindez mutatja továbbá, hogy az imperializmus sok nép elõtt felvetette nemcsak szabadságának és függetlenségének, hanem fennmaradásának kérdését is. Vajjon nem mutatják ezt világosan például a német imperialistáknak a szláv népekkel szembeni gonosz tervei? De e tekintetben az amerikai imperialisták mai õrült világalraelmi tervei sem „méréskeltebbek“ és „humánusabbak“ semmivel sem. Bizonyos imperialista államoknak, vagy imperialista államesportoknak a világaluralomra törõ minden jövendõ támadása felveti a szabadságért harcoló népek elõtt nemcsak állami függetlenségük, hanem népi fennmaradásuk kérdését is. Ez nemcsak az imperialisták ragadozó természetébõl következik, hanem azokból a nehézségekbõl és ellentmondásokból is, amelyekbe az imperializmus beleesett s amelyekbõl nem vergõdhet ki másként, csak szabad népek és államok megsemmisítésével, bárhol és bármilyen kulturális színvonalon is legyenek azok, vagyis — akár az „elmaradott“ Ázsiában és Afrikában, akár a „fejlett“ Európában. A Németország és szövetségesei elleni háború lemeztelenítette nemcsak a német imperialisták és csatlósaiak lelkét, hanem, bizonyos értelemben, mindazokét is, akik világalraelmi háborúra készülnek.

Ime, erre tanít bennünket a nagy háború, amelyet a német fasiszták és szövetségeseik ellen vívtak a népek, a Szovjet Szövetség vezetésével.

Az amerikai imperialisták és támogatóik azonban nem akarják ezt belátni.

Németország, Japán és Olaszország katonai összeomlása meggyengítette az imperialisták helyzetét Európában és Ázsiában és aláasta az egész imperializmust. Feloldódott a tömegek béklyóba-

*) Lásd: Híd, 1946: 12; 1947: 3. és 11. száma. (Szerk.)

vert demokratikus ereje. Kelet-Európában egész sor állam lerázta magát az imperialista rendszert, egész sor nyugateurópai államban, valamint egyes gyarmatokon pedig komoly veszélybe került az imperializmus uralma. A világesemények színterén, vetélytársainak veresége után, az amerikai imperializmus lépett fel mint új támadó hatalom. Régebben, a második világháború előtt, jellegzetes volt, hogy a támadó imperialista államok, Németország, Olaszország és Japán többnyire más, az úgynevezett nem támadó imperialista államok, — Anglia, Franciaország, USA — elleni harcban valószínűleg meg elgondolásaikat, azaz — éles harc dúlt az imperialista államok között.

Ma, a második világháború után az amerikai imperializmus magára vette azt a szerepet, hogy az egész tőkés világot tömörítse, pontosabban — alávesse egy, azaz az ő vezetésének, és pedig gazdasági és politikai tekintetben egyaránt. Ez a tény, amelyet az amerikai imperializmus agitátorai és más népek képviselői előtt begyeskedő különféle lakáji előnyként kívántak feltüntetni minden régebbi hódítóval szemben, valójában az imperializmus mint egész gyengülésének, az elsősztályú imperialista hatalmak másodosztályúvá súlylyedésének kifejezése. Vagyis — Amerika vezetőszerepbe jutása valójában más tőkés országok alárendelése útján, ez országok népeinek rabságbadöntése útján történik, nem szüntetve meg ezáltal a szóbanforgó államok és monopolista csoportjaik közötti ellentéteket.

Az amerikai imperialisták, hogy megvalósíthassák örült álmait, megragadják mindazokat az eszközöket, amelyeket elődeik is használtak, s amelyek nagyon is gyengének bizonyultak a népek legigazására. Ujra megragadják a faszizmust és a fasiszta módszereket. Vad hajszát kezdtek és folytatnak a demokratikus szabadságok maradványai ellen a „maguk“ országában. Alattomos terveket eszelnek ki arra, hogyan igázzák le „saját“ népüket, hogyan fojtják el benne a szabadság minden hangját, hogy zavartalanul felhasználhassák eszközükül. Az amerikai monopolisták tudják, hogy nehéz lesz „népüket“ harcba vinni érdekeikért mindaddig, míg akármilyen gyengenyoma is lesz „országukban“ a demokráciának. Ezért vadállati hajszát indítanak minden ellen, ami haladó, ami szabadelvű. Göbbels boszorkánykonyhájából kiragadták a kommunizmus veszélyének meséjét, hogy elrejtsek más népek ellen irányuló hódító szándékait. Fenyegetéssel, zsarolással, kényszerrel, lepénzeléssel és más hasonló eszközökkel, — amelyek teljesen összhangban állnak „erkölcsükkel“, — egész sor államot vazallusukká, csatlósukká tettek (Csile, a monarchofasiszta Görögország és így tovább), s ugyanakkor, hogy ezt leplezzék, alattomosan rányomták a szovjet csatlós bélyegyet a keleteurópai államokra, amelyek pedig valójában új történelmük folyamán először váltak igazán szabadokká és függetlenekké. Hogy milyen sorsot szántak az olyan államoknak, mint Franciaország, Olaszország, sőt Anglia is, azt legjobban bizonyítja az amerikai sajtó nemrégii állásfoglalása, amikor a mai, Amerika irányába igazodó francia kormány vezető személyiségeiről azt írta, hogy nagyon is érzékenyek a nemzeti szuverenitás és függetlenség megőrzésének kérdésében.

A reakciós imperialisták más országokban, mint Churchill Angliában, a jobboldali szocialistákkal együtt vezetékévé váltak, amelyen át ma elsősorban az amerikai imperialisták kísérik meg az európai népek feletti uralmuk megvalósítását. Az angliai, franciaországi és olaszországi jobboldali szocialisták abban találták meg a

tőkés rendszer megmentésének legjobb módját, hogy valójában eladják hazájuk érdekeit az amerikai imperialistáknak. Ezek természetesen csak az országukbeli és az amerikai monopolisták alkalmas ideiglenes eszközei, akik arra törekednek majd, hogy mint nagyon is baloldaliakat, minél előbb lerázzák őket, és szilárdabb — mondjuk degaullei — kezeket találjanak. Az amerikai imperialisták és támogatóik csak szükséges rosszként tekintenek a Franciaországban és Olaszországban fennálló polgári demokratikus formákra és egyáltalán nem szégyelik majd lerázni őket, ha már kihasználják a nekik megfelelő rendszer megszilárdítására.

Washingtoni uraik utasításai szerint a jobboldali szocialisták már elindultak azon az úton, hogy országukat befogják az amerikai tömb szekerébe. Támogatják az amerikai imperialistákat Görögország, Indonézia és Indokina leigázásában, a balkáni kihívásokban, a német trösztök gazdasági erejének feltámasztásában, valamint az Egyesült Nemzetek szervezetének gyengítésében és bomlasztásában. Csatlakoztak a kommunista pártok újonnan alapított Tájékoztató Irodája elleni gleichschaltolt esaholáshoz. Vajjon miért teszik mind ezt a jobboldali szocialisták, miért rontanak neki a fasisztákkal és mindenfajta színű imperialistákkal együtt a Szovjet Szövetségnek, a kelet-európai demokratikus országoknak, az említett Tájékoztató Irodának, miért ássák alá a szilárd béke politikáját és miért egyengetik a támadók útját?

A szociáldemokrácia, illetve a jobboldali szocialisták általában a tőkés rendszer és külön saját imperializmusuk egykori védőinek szerepéből lesüllyedtek arra a szerepre, hogy ők vezetik be „országunkba“ az idegen imperializmus befolyását. Az amerikai imperialisták és a velük kapcsolatban álló „belföldi“ — angol, francia és olasz — imperialisták azt a szerepet szánták a jobboldali szocialistáknak, hogy széttörjék a nemzeti szabadságért és függetlenségért, s a külföldi — amerikai — leigázás ellen harcoló dolgozó tömegek egységét. A jobboldali szocialisták számára az amerikai uralom és túlsúly egyet jelent saját monopolistáik uralmának és hatalmának megőrzésével. A jobboldali szocialisták szolgálalke gyorsan alkalmazkodott az „idegen“ úrhoz. Ezért rágalmazzák a jobboldali szocialisták most is a Szovjet Szövetséget és támogatják Görögország, Indonézia, Indokina és más népek leigázását. Ezért ássák alá a szilárd béke politikáját és egyengetik az utat a támadók előtt. Azért támadják a Tájékoztató Irodát, mert az hatalmas történelmi lépés a haladó erőknek a szilárd békéért és a népek nemzeti függetlenségéért vívott harcában.

Ennek a vazallusi szerepnek elkerülhetetlenül oda kell vezetnie, hogy a munkásosztály soraiiban gyengül a jobboldali szocialisták befolyása és erősödik a kommunisták vezetése alatt álló hazafias front.

Éppen ebben a helyzetben, — amikor az amerikai imperialisták megkísérlik, hogy rákényszerítsék akarataikat független államokra és hogy zavarják a szilárd béke megvalósítását és amikor a dolgozó tömegeket becsapva, az egész világ jobboldali szocialistái is támogatják őket ebben, — még erőteljesebben kifejezésre jut egyrészt a Szovjet Szövetség békeszerető szerepe, — másrészt pedig a népek és országok testvériségének és egyenjoguságának eszméje, a népek felszabadító harcának előfeltételeiről szóló tétel, amelyet Lenin és Sztalin adott a világnak. Ezek az eszmék kiállták a legnehezebb próbát, amelynek valaha is alávetettek egy új világnézetet, és el-

lenáltak minden csapásnak. A forradalom, a szocializmus építése, s a Szovjet Szövetség Nagy Honvédó Háborújának tűzén át Sztalin lángelméje győzelemre vitte és fejlesztette ezeket az eszméket, úgy-hogy még szebben, még erőteljesebben fénylenek.

Es éppen napjainkban, amikor lezárul a Szovjet Szövetség dicső történelmének harmadik évtizede, ezek az eszmék, jobban mint valaha, élő források mind azoknak a népeknek, amelyek lerázták az imperialista bilincseket, mind pedig azoknak, amelyek előtt még ott áll az imperializmussal való leszámolás.

Jugoszlávia népei minden tekintetben bőségesen felhasználták a Szovjet Szövetség tapasztalatait, Lenin és Sztalin eszméit, — úgy a megszállók elleni háborúban, mint az ország békés építésében. A felszabadító harc vezetői irányadóként használták fel tevékenységükben ezeket az eszméket, nem pedig mint holt dogmát. S éppen azért, mert a leninizmus vezérelte őket, bátran építették a felszabadító harc új formáit, — s abban a helyzetben voltak, hogy rendkívül nehéz és bonyolult feltételek között, teljes győzelemre vezessék a népet.

Tito elvtárs ezt írta:

„A Népfelszabadító Harcban és annak eredményeiben megvan-nak a társadalomfejlődés történelmi törvényszerűségének elemei, amelyet nagy tanítóink, Marx és Engels fedeztek fel, amelyet nagy tanítómestereink, Lenin és Sztalin elméletileg gazdagítottak, elmélyítették és gyakorlatban alkalmaztak. Ez a történelmi törvényszerűség fejlődése folyamán Jugoszláviában a múltban is, ma is, bizonyos fokig új formákat mutat, amelyeket a háború alatt a háború új jellege s e háború újfajta következményei okoztak. Ezeket pedig a nagy szocialista ország — a gyönyörű fejlődést mutató Szovjet Szövetség csaknem harmincéves fennállása idézte elő. Eszerint a nálunk tapasztalható különleges jellegű fejlődés és annak következményei nem mondanak ellent a marxizmus-leninizmus tudományának. Ellenkezőleg azzal egyeznek. Ez egyuttal ismételten bizonyítja nagy tanítóink lángelméjét, akik azt tanították, hogy „a marxizmus-leninizmus nem dogma, hanem útmutatás a cselekvésre“. (Komunist, 1. sz., 8—9 old.)^{*}

Melyek hát ezek az új formák Jugoszláviában, amelyek annak alapján jöttek létre, hogy az új viszonyok, a Szovjet Szövetség csaknem három évtizedes fennállásának és a világban betöltött hatalmas szerepének viszonyaiban alkalmaztuk Lenin és Sztalin eszméit?

Először, a népfelkelés új formája. A megszállók és a Jugoszlávia hazaárulói elleni felkelés a partizán egységek, valamint mindjárt kezdetben a partizán egységekből kifejlődött reguláris egységek kombinált tevékenységének formájában fejlődött.

Másodsor, a belső kérdések megoldásának új módja (azaz a népfelkelés, a megszállók elleni felkelés, s az alapvető belső kérdések megoldása, mint amilyenek — a hatalom kérdése, a nemzetiségi kérdés, a termelőeszközök tulajdonának kérdése és így tovább). A felkelés hatalomra juttatta a dolgozó tömegeket és ezzel megvalósította az új társadalom felépítésének alapvető feltételét. A jugoszláviai felkelés addig példátlanul világosan megmutatta, hogy a régi, uralkodó osztályok nem alkalmasak arra, hogy ellenálljanak a hódítóknak és megvédjék a nemzeti függetlenséget. Ezért egyálta-

^{*} Hid, 1946: 710 old. (Szerk.)

lán nem véletlen, hogy a megszállók elleni felkeléssel ezek is elvesztették hatalmukat és uralmukat.

Jugoszlávia tehát ezidőszereint tipikus példája „a forradalmi társadalmi átalakulásoknak, amelyek a fasiszta hódítók ellen, a szabadságért és a nemzeti függetlenségért, az úgynevezett nyugati demokrácia elvein alapuló régi tőkés rendszer helyére megteremtendő igazságos társadalmi rendszerért vívott harc jegyében folynak le“ (Tito. Lásd „Komunist“, 3. sz., 36. oldal.)

Mindezt szükséges volt hangsúlyozni, éppen ma, amikor a népet az új háború és a leigázás veszélye fenyegeti. Igaz ugyan hogy a Wall-street zsarolói még mindig messze állnak terveik megvalósításától. Az amerikai imperialisták célja most éppen az, hogy feszült helyzetben tartsák az emberiséget, hogy rászoktassák az új háború gondolatára, hogy megrémítsék a gyengébbeket és könnyen megkaparintassanak mindenfajta pozíciót. Éppen ezért kell ismételtén rámutatni egyrészt a Szovjet Szövetség hatalmas szerepére az emberiségnek a szilárd és igazságos békéért vívott harcában, másrészt pedig arra a mérhetetlen eszmei kincsre, amelyet az Októberi Forradalom adott s amelyet Lenin és Sztalin szövegezett meg.

Ma ugyanis nehezen képzelhetünk el olyan országot, amely a szó igazi értelmében független politikát vezetne, azaz amely teljesen független volna, ha ugyanakkor nem folytat őszinte baráti politikát a Szovjet Szövetség iránt. Nem lehetnek többé független országok még az olyan nagy államok, mint Franciaország és Olaszország sem, sőt Anglia is nehezen, ha nem teremtenek kapcsolatokat a Szovjet Szövetséggel és a keleteurópai államokkal s ha nem folytatják ez államok iránt a béke, barátság és gazdasági együttműködés politikáját. Annnyira sikerült az amerikai imperializmusnak alárendelnie és asszimilálnia ezekben az országokban a polgárság vezető rétegeit. És viszont a kis államok is teljesen függetlenek lehetnek, ha következetes baráti és együttműködő politikát folytatnak a Szovjet Szövetség és a keleteurópai államok iránt. Ilyen a mai helyzet. A nemzeti függetlenségért folyó harc minden országban elkerülhetetlenül egyre inkább egygyé és alkotó részévé válik a Szovjet Szövetséggel és a keleteurópai államokkal való őszinte barátságért és gazdasági együttműködésért való harccal. Hasonlóképpen áll a békeért, demokráciáért stb. folyó harc kérdése.

Ma nehezen képzelhetünk el következetes demokratikus felszabadító mozgalmat, amely ne használná föl az Októberi Forradalom nagy elméleti vívmányait s amely Lenin és Sztalin műveiben nem találná meg az imperializmus elleni harc irányelveit. Elmultak azok az idők, amikor a polgári „tudósok“ és szociáldemokrata darabontjaik becsaphatták a dolgozó tömegeket azzal a mesével, hogy Lenin és Sztalin eszméi „orosz különlegességek“ s olyan tanok, amelyek csak a munkásosztály „legszűkebb“ érdekeit érintik. Ma ezek az eszmék minden nép és minden szabadságmozgalom kincsévé lettek, ezek mutatják meg a népeknek a függetlenségért és haladásért folyó harc útját az imperializmus feletti győzelem feltételeit. Sőt azt mondhatnánk, — lehetetlen az imperializmus elleni kitartó és következetes harc, ha azt nem Lenin és Sztalin eszméi irányítják. Ez azonban természetesen nem jelenti azt, hogy csak a leninizmus eszméitől vezérelt mozgalmak demokratikusak és felszabadítók. Itt az imperializmus elleni harc következetességéről, a teljes nemzeti szabadság kivívásáról, az imperializmusnak a saját országban való

*) Híd, 1947, 823. oldal. (Szerk.)

összeomlása távlatairól van szó; továbbá arról, hogy Lenin és Sztalin eszméit úgy fogjuk föl mint az imperializmus elleni következetes harc világnézeti alapját. És végül, a felszabadító és szocialista mozgalmat csak akkor gazdagíthatjuk a harc új formáival, a fejlődés új útjaival, a haremódor új változataival, ha Lenin és Sztalin eszméi szolgálnak általános irányításul.

Jugoszlávia népei és vezetőik, élükön Tito elvtárral, mindenben helyesen értékelték a Szovjet Szövetség szerepét mind a fasizmus elleni háborúban, mindpedig ma, az igazságos békéért folyó harcban. Megértették, hogy az igazi nemzeti szabadságot és állami függetlenséget csak úgy érhetik el, ha fegyverrel a kézben ők maguk harcolnak ezért, támaszkodva a Szovjet Szövetségnek a háborúban játszott döntő katonai és erkölcsi-politikai szerepére. Ma már világos előttük, hogy csak annak a döntő szerepnek amelyet a Szovjet Szövetség játszik az igazságos békéért és az új háborús úszítók ellen folyó harcban köszönhetik, hogy élvezhetik harcuk gyümölcseit, hogy új társadalmat és boldogabb életet építenek.

Az új Jugoszlávia vezetői, élükön Tito elvtárral, csak azért folytathattak olyan helyes politikát, csak azért haladhattak előre olyan bátran, mert szilárdan a marxizmus-leninizmus alapjain álltak. Tito elvtárs éppen azért hozhatott olyan döntő fontosságú és egyuttal helyes határozatokat, azért fedezhetett fel olyan metserien a harc új formáit, mert Lenin és Sztalin eszméi vezérelték, mert nem követte a harcnak és szervezésnek az Októberi Forradalom idejéből és későbbi sablonos formáit, hanem a leninizmushoz híven sohasem tévovázott, hogy a valóságunknak megfelelő formákat alkalmazza. Ugy vélem, éppen ebben van Tito elvtárs nagysága, s ebben rejlik a jugoszláviai felszabadító harc történelmi jelentősége.

A Jugoszlávia népei és a Szovjet Szövetség népei közötti viszony átlépi a külön államokban élő népek közötti eddig ismert viszonyok kereteit. A történelem nem ismer olyan államok közötti viszonyt, amelyet ne fertőzött volna meg bizonyos mértékben az őszinteség hiánya és valamely hátsó gondolat, s amelyben időről-időre ne jelentkeztek volna nehézségek. Az új Jugoszlávia és a Szovjet Szövetség közötti viszonyban még árnyéka sincs a nemőszinteségnek, vagy bármiféle nehézségnek. Mi több, lehetetlen, hogy a jövőben is bármiféle nehézségek jelentkezzenek. Éspedig abból az egyszerű okból, mert az új Jugoszlávia és a Szovjet Szövetség is a dolgozó tömegek országa, teljesen független az imperialistáktól, olyan országok, amelyekben nincs semmiféle hátsó szándék más népekkel szemben. E szerint a Szovjet Szövetség és Jugoszlávia közötti baráti viszonyt tartósan kell tekintenünk, s az csak még jobban megszilárdulhat és fejlődhet a kölcsönös megismerés és közeledés alapján. A német hódítók és szövetségeseik elleni háború örökre összekötötte Jugoszlávia és a Szovjet Szövetség népeinek sorsát. A háborúutáni fejlődés csak még jobban megszilárdíthatja széttörhetetlen barátságukat, az új háborús úszítók és a népek elnyomói elleni harcban.

Az Októberi Forradalom olyan eszméket adott az emberiségnek, amelyeket azelőtt nem ismert. Az emberiség történelmében először, egy nép elkezdett élni kizsákmányolók nélkül és maga kezdte meghatározni sorsát. Az emberiség történelmében először, különféle népek elkezdtek szabadon és egyenjoguan élni egy országban. Az ember a legnagyobb kinccsé lett, anyagi és kulturális felemelkedése pedig az államnak és társadalomnak is fő célja. Most, a Nagy Ok-

tóber után, mindenki láthatta, hogyan valósul meg az emberiség legnagyobb szellemeinek álma.

A Szovjet Szövetségben, a történelemben először, a más népek és más fajok iránti szeretet, más népek szokásaik és jogaik tiszteletbentartása az állami politika egyik alapvető elvévé vált. Harmine év alatt az elmaradott, gyenge cári Oroszország, amelyben a dolgozó tömegek és az elnyomott népek a nagybirtokosok és tőkésék igája alatt nyögtek, haladó országgá, a világ leghatalmasabb országává, egyenjogú népek és szabad emberek hazájává vált. Mindez a dicső Össz-szövetségi Kommunista (bolsevik) Párt irányításával, Lenin és Sztalin irányításával valósult meg.

A Szovjet Szövetség megmentette az emberiséget a hitleri sötétségtől, a szláv népeket pedig a megsemmisüléstől. Megingathatatlanul védi a békét, önzetlenül támogatva a függetlenségért és szabadságért harcoló népeket.

Es így nem csoda, hogy Jugoszlávia népei, függetlenségükért és az új életért harcolva, minden évben különleges örömmel várják a Nagy Október ünnepét. Ennek a napnak megünneplésével kifejezik összetartozásukat a Szovjet Szövetséggel, hálájukat népei, Hadserege és Sztalin elvtárs iránt. Ezzel tanúságot tesznek arról, hogy tisztában vannak azzal, hogy a Szovjet Szövetség függetlenségük és békés fejlődésük biztosítója, hogy olyan példa számukra, amelyből tanulhatnak és amelyből tanulnak a nehézségek elleni harcban a jobb és boldogabb életért.

A Nagy Októberi Szocialista Forradalom harmincadik évfordulóját kivételes örömmel várják Jugoszlávia népei. A Szovjet Szövetség népeivel együtt ünnepelve, köszöntik egyuttal nagy barátukat, a lángeszű Sztalint, a testvéri Szovjet Hadsereget, hűséges szovjet bajtársaikat a háborúban és békében.

Erősödjön a demokratikus és békeszerető emberiség támaszpontja, — a Szovjet Szövetség! Virágozzon az új Jugoszlávia! Erősödjön sokoldaluan az új Jugoszlávia és a Szovjet Szövetség barátsága! Eljen a haladó emberiség nagy vezetője és tanító mestere, Sztalin elvtárs! Eljen Tito elvtárs, Jugoszlávia népeinek vezetője függetlenségükért és az új életért vívott harcukban!

*A Jugoszláviai Népfront végrehajtó-bizottságának
1947 november 6-án Beográdban megtartott ünnepi
akadémiáján elhangzott előadás.*

MÉRGEZETT EPERPÁLINKA

Írta: Kolozsi Tibor

Pályadíjnyertes novella

Esténként felcsendült egy gitár hangja a barakkok között. Előbb néhány halk akkord röppent el az ujjak alól, aztán egy iskolázatlan, de kellemesen bugó bariton énekelni kezdett: »Konyuh pianinom vetar sumi bruji...«

Panaszos elnyujtottsággal sirt a dallam. Mintha minden egyes felzendülő akkord egy-egy kristálytisza könnycsepp volna, mit a Konyuh hegységben halott társukat temető partizánok elsóhajtott gyászából loptott el a gitár.

»Konyuh pianinom vetar sumi bruji...«

Ez a partizán dal vezette be minden este az ingyenes gitárkoncertet. Aztán rövid csend szakadt a barakktáborra. Csak a tücskök zenekarának egyhangú műsora hangzott a sötétbevesző mezőről. Fent a barakkok felett álmosan pislláskoltak a csillagok. A Tisza felől erre sodorta a víz és a füzek langyos arómáját a lengedező szél. Játékosan meglegyintette a tábornűz kékes lángjait, és furcsa, alakjukat változtatgató árnyékok ugráltak az est sötétjében kísérteties romoknak látszó épülő falakon.

Őt-hat árnyékbavesző alak üldögélt a tábornűz körül. A szél biztatására föl-föllobbanó lángok megvilágították arcukat, és még jobban kiemelték komor, markáns vonásaikat.

Recsegett a rözse és sercegett a parázs a belécsepegő zsirtól. Csalogató illat szállt el a földek felé és messzire hirdette, hogy szalonna pirul az akácserjéről nyesett nyárson.

Most elhalgatott a gitár, és a harmadik barakknál összeverődött néhány tenyér.

— Szép volt, pajtás, szép volt! Most aztán valami csiklandósabbat is!

És már pengett újra a gitár, s jelentkezett a bariton hang is. Csárdásra, frissre lüktetett az ütem. Szinte megmozdultak maguktól a lábak, indultak volna, gyerünk no; jobbra kettő, balra kettő. Gyorsabban, no, gyorsabban, repüljön hát a lábod, hászen frisses ez, nem andalgó, a nemjóját neki.

Úgy lám, mintha igazában jártad volna ott a porban, két barakk között. Csak a jány hiányzott. Valami kis takaros, feketehajú, ördög-szemű fruska, hogy megszorongattad volna a derekát amúgy istenigazában. Úgy, úgy, pajtás. Most meg jól esné egy kis sligovica is, mi?

Az, az, egy kis jóféle sligovica, de bácskai, igazi bácskai fajta, a féle huszonkét grádos, nem is olyan, amit odalent a Száván túl isznak — savanyított zöldparadicsom mellé.

De hát messze a falu. Tán hét kilométer. Kinek volna kedve esténként bekutyagolni, — még ha akármi fajta sligovicát mérnek is. E meg csak most épül. Még alig bújtak ki a falak a földből. Így sötétben az erre vetődő idegen még azt sem vehetné ki, vajjon egy búsemlékű bombatámadás söpört el itt mindent, vagy netán csak most kezdik egyre magasabbra rakni a téglákat.

Bizony, bizony, pajtás, jobb ha lemondász arról a sligovicáról... Inkább kezd rá azt, hogy... Eh, különben ne kezdj semmit. Erősen fordul mán a Göncöl szekere. Későre járhat. Jó éccakát, pajtás.

Balázs Sándor kopottas gitárja minden alkonyat után fölcsendült az épülő falu széléen. Ha szép idő volt, csillagos nyáreleji este, s a messzi Tisza felől a tücsökkoncert hangjaival együtt mezei virágok enyhe illatát is sodorta a szél, Balázs Sándor kiült a barakk elé a magaacsolta kisszékre, nyakába akasztotta a gitár zsinórját és játékosan megpendítette a húrokat, mielőtt nótába kezdett.

Néhányan most igyekeztek a barakk felé, kezükben lóbálva az üres csajkát, amelyből csak az imént öblítették ki az esti marhagulyás zsi-radékát. Fölfigyeltek a hangokra. Egyik-másik összecsucsrítette a száját, hogy csendes füttyszóval kísérije a messzire röpöenő hangokat. Ábris, ez az alig hús esztendős nyugtalanvérű kölyök meg már cihelődött szokásos esti útjára. Amikor nyugovóra tette a barakk sarkában a fáradt talicskát, mindig az elsők között vette föl vacsoráját, s míg gyors kanalazgatással rakta szájába a möcsingos falatokat, szeme már a távoli tanya piroscserepes tetején járt.

— Hej, Ábris öcsém, sok lesz tán a jóbul is! — ugrattá az öreg Cvetkó, aki mindig büszkén dicsekedett, hogy már kerek negyven esztendeje forgatja fáradhatatlanul a habarcsos kanalat. — Hászen igaz, az én koromba én se vettem meg a szoknyát. De te meg behabardosz ebbe az egybe e.

— Hászen hejre jány az, — toldta meg a szót Török Andris és kuncogóan cssettintett a nyelvvel. — Olyan jó vaskos, húsos a fenéke, oszt csak viháncol, ha megcsiklangya az ember.

— Mán aki, — kuncogott elégedetten Ábris. — Mer megnézi az, kinek a csiklandását túrije.

— Hát csak ügyeli, öcsém, mer egyszer csak ráduszítja a kutyáit az öreg paraszt. Örzji az a jányát, oszt semmi jót se nézek ki a szemiből.

— Hej, Cvetkó bátyám, megvesztegettem én mán azokat a kutyákat egy-két vacsorából maradt vaskos csontta. Jobban hallgatnak azok rám, mint az öregre.

— Hászen nagy kutya vagy te is, nem csuda, ha érted a nyelvüket — nevetett az öreg.

És Ábris ment. Két kukoricatábla között vezetett a keskeny mesgye egyenesen a tanya mögött álló három hatalmas jegenye felé. Fürtörészve róttá az utat, cigarettát sodorintott menet közben, aztán vastagon fújta a füstöt.

Balázs Sándor éppen kilátott a mesgyére, ahogy ott ült a brakk előtt. A magasbatörő kukoricaszárak között sokáig látta a fiú ringó járását és cigarettája füstjét. És látta távolban a tanyát is a három karcsú jegenyével, a piros-cserepes épülettel és az udvaron ufatkozó gémeskúttal.

Lehet úgy negyedóra járás. Negyedóra oda és negyedóra vissza.

Balázs Sándor nézett a távolodó fiú után, nézett a messzi tanyára, s egyszerre csak erősebben csapott a húrok közé. A beste kölyke, megy a jányhoz.

Maga sem tudta, miért piszkálja a dolog. Más talán gondolkodás-

nélkül rávágna, hogy féltékenység van a dologban, de Balázs Sándor tudta, hogy nem az. Legalább is nem személyhez kötött féltékenység. Hiszen jóformán még nem is látta közelebbről a lányt. Csak a ragyásképű Karczali Jóska mutatott egyszer egy kosarat cipelő pirosszoknyás fehérnépre:

— Nézd csak, a Juli, az Ábris babája.

Az ám, az Ábris babája. És megbámulta vaskos derekát, piros szoknyáját, meg a babos fejkendőjét. De a hangját még sosem hallotta. És mégis, amikor egy este rákezdett az eső, és zuhogott, mintha dézsából öntötték volna, kárörömmel gondolta: no, ma Ábris sem kutyaagolhat el a babájához. Kitérta a barakk ajtaját, oda ült közel, ahová már nem vert be az eső, és ölébe fektette a gitárt. Fent a bádogtetőn vidáman doboltak, hancuroztak az esőcseppek, s kint a barakk előtt egyre szaporodtak a tócsák.

Aztán egy furcsa alak körvonalai bukkantak elő a másik barakk felől. A ringó járásáról ismert rá, Ábris. Valami nagy fene zsákot kerített, abból csinált csuklyát a fejére és rövid léptekkel kerülgette a tócsákat. Befordult a keskeny mesgyére és ment egyenesen a távoli jejenyék felé, amelyeknek még a körvonala sem látszott a szürke alkonyi esőben.

Hát mégis...

Valami csalódásfélélet érzett. És irigységet.

Irigység? ... Talán... Mások bizonyosan annak mondanák, de ő nem tudta pontosan megmagyarázni. Ez az érzés, — hát legyen irigység, ha már mások mindenképpen úgy akarják, — márgyerekkorában is föl-föllobogott benne. Rátelepedett a gondolataira, szétterpeszkedett, mint valami nagy pók, és szötte-szötte hálóját.

Emlékszik, úgy huszonegy-néhány évvel ezelőtt, még kölyök korában vasárnap délutánonként a tiszaparti fűzfák biztonságából göröngyökkel dobálta meg a töltésen arra sétáló, viháncoló szerelmespárokat, és kárörvendően kuncogott, ha sikerült őket szétugrasztani. Ez volt legkedvesebb szórakozása. És egyedül kószált, legtöbbször egyedül. Unta a pajtásokat, de szívesen bosszantotta őket. Egyszer a sárkány madzagját vágta el, másszor meg a színes golyókat bedobálta a tüskés bozótba, és jóízű nevetéssel elfutott, nehogy eldöngessék.

Mindennek lehet valami köze az irigységhez. No de akkor meg, hogy magyarázza meg azt a másik dolog? Hogy magyarázza meg, hogy az öregéket sohasem bosszantotta.

A szomszédjukban lakott egy magányos öreg néni. Még ma is emlékszik töpörödött arcára. Estefelé mindig maga csoszogott a kútra egy nagy kannával. Ezt a nénikét, — Őrzse néninek hívta mindenki a faluban, — rendszeresen kileste, aztán segített telehúzni, és hazacipelni a kannát. A néni hálából megcirógatta a haját, s egyszer derőcskalácsot akart köszönetképpen a markába nyomni. De elfutott. Nem fogadta el. Hogyisne, hiszen nem a derőcskalácsért segített.

Egyszer délben hallotta, hogy anyja csöndesen sopánkodott: ezeknek a szegény Varga szomszédéknak nincs mit enni. Az ember beteg, az asszony meg ki se mozdulhat a sok gyerektől. Egész nap csicsókát rágnak a gyerekek.

Ezen sokat gondolkozott és este suttyomban kiszökött a közeli krumpliföldekre — lopni. Krumplít. Teleszedett egy nagy kosarat és

minden tíz lépésben megpihenve cipelte a nyolcgyerekes Vargáéknak. Halkan nyitotta be a rozoga kaput, s amikor senkit sem látott, kiöntötte a krumplit az ajtó elé. Még ma is kíváncsi, milyen arcot vágott az öreg Varga néni, amikor reggel, az ajtón kélpeve, belebotlott a rakás krumpliba.

De régen is volt már mindez! Azóta felnöttek a Varga-gyerekek is. Egy lány férjhezment, két fiú meg, — úgy hallotta, — elesett a háborúban, valahol a Don mellett, amikor olyan eszeveszetten futottak vissza a németek. Az öreg Varga is meghalt, elvitte a tüdeje, de Varga néni még él, s együtt lakik megmaradt gyerekeivel. Mint hallotta, kaptak pár holdacskát is a földosztáskor. Nincs szükségük már a lopott krumplira.

Néha eszébe villantak ezek a régi dolgok, ahogy a napi munka után ott ült a barakk előtt, és egyetlen igaz cimborájával, gitárjával beszélgetett.

A táborban nem tulságosan kedvelték. Még az öreg Cvetkó is legyintett, ha róla esett szó:

— Eh, magának való bolond... Pedig szépen rezgeti azokat a drótokat.

— Olyan az ábrázattya mindig, mintha timsót nyalna — szellemeskedett a ragyásképi Karczali Jóska.

— Peig ég a munka a keze alatt, — mesélte Török Andris, miközben kényeréhez dörzsölte a zsírtól csepegő piruló szalonját.

— Az ám, az ám, — toldotta meg Vladimír, — nem néz az se jobbra, se balra, csak rakja a téglát egymásután. Mintha nem is ember, hanem valóságos masina vóna.

— Hát hiszen úgy mondják, a masinák váltják föl majd mindenütt az embert, fordított a szón Török Andris.

— Az ám, még a házakat is gyárba akarik építeni, így magyarázta a műtkor a fronttitkár, hogy aszongya ez benne áll abba az öt éves tervbe. Meg hogy gépekké megy maj az építés is. Oszt még aszongyák, hogy nem lesz munkanélküli. Hászén elveszi előlünk a masina a munkát. Ki a fene látott házakat gyárba fabrikálni — sopánkodott Béres Jóska.

— Olyan is lesz a... Nem lesz abba köszönet, — vélekedett Török Andris.

Az öreg Cvetkó elgondolkozva pödörgette őszes bajszát és halkan, mintha nem is Török Andrishoz szólna, csak úgy magamagának, azt mondta:

— Lám, ez a bakancs is gyárbú gyütt, oszt még senki se mondta, hogy nincs benne köszönet.

Ezen gondolkozni lehetett egy sort, belebámulva az ugrándozó lánogokba. Hogy hát hogy is jön egymáshoz a gyárban készülő ház, meg az öreg Cvetkó bakancsa. Aztán mintha annak se volna köze a dologhoz, amit Vladimír mondott:

— A műtkor elbámészkoztam a traktorokon. Úgy túrták azok a fődét, hogy tíz ökör se ért vóna a nyomukba.

És azért mindenki tudta, hogy Vladimírnek a gyárban készülő ház és a bakancs juttatta eszébe a traktorokat.

Este csak furcsa árnyak ágaskodtak a tábor körül. Mintha kísérteties romokon sétálna a holdfény. De reggel, amikor a búzatáblák fölött felgördült az égre a nap, egyszeribe megváltozott a táj képe is. A tegnapi tábortűz hamuját fel-fellebbentette a szél és megforgatta a barakkok között. A szürke, esőzattata deszkák most nagyon jelentékteleneké váltak a napfényben. Valamivel távolabb pedig az éjszakai kísérteties romok féligkész, napról-napra emelkedő falakká változtak, s a megszáradt malteron szinte csillogott a napfény. A nagy gödörben vakítóan fehérlett az oltottmész és messzire kinyúlt belőle a hatalmas keverőrud. Az állványokon emberek forgolódtak, rakták a tégiát és kenték a mésztől fehér vödörkből a sarat. Arrébb talicskák nyikorogtak, homokot szállítottak a mészegödörhöz és téglát vittek az épülő házakhoz.

Két sor egyforma ház épült. Elöl néhányra már a cserepeket rakták, új színnel gazdagítva a tájat. Amott fémeztelen ácsok mászkáltak a tetőn, és szegecselték a durva hórögfiákat és léceket.

Épült a falu. Egy új falu Bácska földjén. Mintha a jóltermő talajból nőne ki a nap hívogató sugaraira.

Valamivel messzebből, a városba vezető nyáriúton túlról, ahol a poroslevelű gömbakácok összedugták fejüket, a mezei téglagyár kemencéje szürkéllett. Csak nemrég készült el, s azóta nem kell fuvaroskocsikon szállítani a városból a téglát. Gyártják itt helyben, — ezerszámra. Hatalmas gödrök tátongnak körülötte, föltárva a föld szemérmesen őrzött titkait. Itt, ezekben a gödrökben szorgoskodtak vasárnaponként a városiak. Hatalmas teherautókon jöttek az ifjak és lányok. Amikor leugráltak, ijedten dobogott lábuk alatt a föld. Lesz most újra dolga az ásónak meg a lapátnak, s a megforgatott agyagos földben kettényesett giliszták rángatóznak.

Megcsikordulnak a talicskák is, s a hét közben kiégetett téglát átvándorol rendezett rakásokba a magasbanyuló vakolatlan falak közé.

— Hé, halló, nem forog a kerék!

És kacagás csendül. Még a poros gömbakácok is mosolyognak. Még hogy a kerék nem forog? Dehogyanem! Forog az furton-furt. Forog, forog és nyikorog, mintha szenvedne a súly alatt. Oda-vissza, oda-vissza: a téglagyártól az épülő házakig, az épülő házaktól a téglagyárig, és sírva, jajgatva, de szállítja a téglát egész nap. Illetve nem is éppen egész nap, csak úgy fél délutánig. Mert amikor az öreg nap fele útjára ér a lejtőn, aludni küldik a nyikorgó talicskákat, ásókat és lapátokat.

A barakkok mellett tágas térségen rögtönzött emelvény készül pallódeszkákból. Most nem a habarcsot kenik rájuk a szép sorjában lerakott tégiák közé, s a munkát kísérő csöndes füttyszót főlvtálja a harmonika és a nóta. S a városi legények és lányok megmutatják azt is, hogy nemcsak az ásót és a lapátot forgatják szorgalmasan, nemcsak a talicskát tudják nyikorgatni napestig. Muzsika száll, dal csendül és a tréfás jelenetek csiklandozására nevetés visszhangzik a barakkok napszitta deszkái között.

Még Ábris is szaval ezeken a vasárnapdélutáni röpke előadásokon. Betanult néhány Petőfi-verset és kidüllesztett mellel szavalja a rozoga emelvényről, hogy »még kér a nép, most adjatok neki«.

Rendszerint elcsalja ezekre az előadásokra Julit is, a szomszédos tanyásgazda vaskos lányát. S amikor szaval, néha széttárva karját, né-

ha öklével hadonászva, lopva a lányra pillant, becsüli-e vajjon az ő tudományát.

Szerette Ábris ezeket az előadásokat azért is, mert utána tánc következett a csúszós fűvön. Kedvére megszorongathatta Juli húsos derekát és közben csintalan szavakat sugdoshatott fülébe, amittől úgy viháncolt a lány, mintha fűszállal csiklandozná a talpát.

Még Balázs Sándor sem maradt ki ezekből a vasárnap délutáni műsorokból. Volt a városiak között egy sovány, feketehajú és égő fekete szemű lány. Fehérpöttyös piros ruhában jött. Bizonyosan tudta, hogy a piros szín jól illik égő szeméhez. Ennek a lánynak szépen csengő szopránja volt, s amikor megtudta, hogy Balázs Sándor gitározni is szokott, addig hízelgett neki, míg rábeszélte egy duetre — gitárkísérettel. Félrevonultak a barakk mögé és próbáltak, nehogy fölsüljenek az előadáson.

Ahogy a dobogót érezte a talpa alatt, egy kicsit összeszorult a torka, s az volt az érzése, hogy az egész tákolmány egyszer csak összeroskad alatta. De ahogy megpendítette a húrokat, és rátekintett a lány piros ruhájára és nyugodt arcára, egyszerre elpárolgott belőle minden félelem. Ujjai alig érintették a húrokat, s mély hangja jól símolt a leány csengő szopránjához.

Ők kapták a legtöbb tapsot.

Béres Jóska oda is súgta a fűben mellette kuksoló Cvetkó bácsinak:

— Ni csak, az alamuzsi Sándor kiválasztotta magának a legszebb lányt, ördög a bélibe.

— Hászén fiatal még, hadd csinálja — vélekedett az öreg és sunyi mosollyal megpödrörintette bajuszát.

De Sándor nem igen csinált semmit. Az ének után felületesen biccentett fejével a lány felé és elvonult félre, a barakk mellé. Ott neki támasztotta hátát a barakk deszkafalának és ült, ült végig. Csak néha gyujtott rá változatosság kedvéért egy-egy büzlő cigarettára. Ott ült még akkor is, amikor a városiak kis zenekara elhelyezkedett a mező szélén és rákezdt az első kólóra. Aztán jött sorban a csárdás, a tangó, meg az a legújabb, a szving vagy mi az isten csudája. De Sándor csak ült és nézte az előtte kavargó lábakat. Két pár lábra újra meg újra visszatért a szeme. Az Ábris babájára, meg a pirosruhás városi lányéra. Hol az egyik, hol a másik bukkant föl előtte a sokaságban. Az egyik karcsú, formás volt, a másik, az Ábrisé meg tenyerestalpas parasztlány. És mind a kettőt egyformán szívesen nézte.

Egyszer a Török Andris vállába kapaszkodva, egész közelében lebbent el a városi piros szoknya. Még oda is szólt a lány hívogató mosollyal:

— Na mi az, gitáros partnerem, maga nem táncol?

— Nem tudom én úgy ránkni a lábom, — mondta és félrehúzta a száját. Még szeretett volna mondani valamit. Valami olyasfélét, hogy legközelebb majd új nótát énekelhetnek. De sokáig rágta a szót, közben a piros szoknya tovalebent. S aztán örült is, hogy nem mondott semmit. Még majd azt hinné a kis rüfke, hogy bukik utána.

A vasárnapdélutáni kis változatosságtól eltekintve, a megszokott mindennapi ütemben teltek a napok. Kora hajnalban már csikorogtak a

talicskák, sercegetek a habarcsos kanalak, kopácsoltak az ácsok és össze-összekoccantak a cserepek. Október közepére fel kell épülnie az egész falúnak, hogy beköltözhessenek új otthonukba a telepések, észak-bácskai szerbek és magyarok, akiknek ezen a részen osztottak ki pár holdacskát az agráralapból.

Vladimir, az üzemi csoport titkára minden ülésen — ott tartották meg őket a barakkok melletti kis mezőn, ahol a vasárnapdelutáni előadásokat is rendezték, — egész kis szónoklatot tartott a testvériségről és arról, hogy mi mindent kell elvégezniök az építőmunkásoknak az öt éves tervben.

Béres Jóska oda is sügta a mellette heverésző Török Andrisnak:

— Unom mánt ezt a nótát. Csupa szósz, de hibádzik belőle a hús.

— Aza, az, — bólogatott Török Andris, — peig a hústú jobban telik a magamfajta bendője.

A ragyásképi Karczali Jóska is meghallotta a szót. Legutóbb rohammunkássá avatták, s úgy vélte, ez a kitüntetés kötelességévé teszi, hogy közbeszóljon.

— Miféle húsrú fecsegetek, hé? Tán nem eléggé tömhetitek meg a bendőtöket?

— Hászén nem is arrú van szó, csak úgy elmélkedünk a világ folyásán. Hogy hát mink csak itt építünk, rakjuk a téglát másnak, oszt közbe úgy élünk itt istentül elrugaszkodottan, mint a vadak, — mentegetőzött Török Andris. Aztán még magyarázatképpen hozzátette:

— Se egy kupica pálinka, se egy jóképi fehérccseléd, hogy megszorogathatnád a derekát, no... Hászén mahónap mán nem is érzem magam embörnek.

Még ugyanaznap este történt, hogy az egyik ács, a furcsán előreálló fogú Bandalics Krszto, aki esténként szívesen csatangolt a környéken, hogy egy kis ~~oksztra~~ kosztot, tojást, szalonját, miegymást szerezzon a tanyákon, vigyorgó pófával, hamiskásan kacshintva kérdezte vacsora közben a körülötte ülőktől:

— No, emberek, kinek vóna érkezése egy kis vacsoraútáni sétára?

— Hová, te? — kíváncsiskodott Török Andris.

— Csak amoda e, a harmadik tanyára, ahunnan azok a nagy agácák láccanak. Ijen eperpálinka van annak a parasztnak a kamrájába! Egy egész hordóvá. Oszt ócsón méri.

Aztán nap-nap után elindult egy kis csoport este a messze akácfák felé. Bandalics Krszto vezette őket, utána Török Andris, Béres Jóska, Vászics Vinko, Darabos Feri, az ácsok közül Milicsevics Sztevó, Pásztor Dezső, meg még néhány segédmunkás. Balázs Sándor sokáig nézett utánuk, mikor eltűntek a kukoricásban. Ábris is akkor indult. Nem állhatta meg, hogy utána ne szóljon.

— Ma péntek van ócsém, nem illik ilyenkö jányokhó járni.

De Ábris csak legyintett. Hátra sem fordult, úgy küldte vissza a szót.

— Péntek is csak ojan nap, mint a többi. Ilyenkö se esnek kis zsidógyerekek az égből.

Éjfél felé aztán hangos nótaszóra riadt föl Sándor. Rekedtes, borízú hang énekelte, hogy »kék a kőkény recece...« Néhányan hangosan brummögva kísérték. Egyre közelebb hallatszottak a hangok. Valaki reszelősen nevetett. Ez Béres Jóska. — gondolta. Ő szokott ilyen

háttorzongatóan röhögni. Még végig sem gondolta, amikor egy láb nekilendült a barakk deszkafalának. Erre a döngésre, mindenki felébredt, bizonyosan.

— Hé, álomszuszékok, talpra, mingyá hasatokra süt a nap.

— Az ám, a pájinkáshordó, — dörmögte valaki a sarokban. — Ke-rekes Pista meg' kikiabált:

— Kuss, részeges banda! Legalább mást hagyjatok alunni.

Kint nevetés harsant. Aztán néhányan bebotorkáltak a barakkba és a sötétben tapogatózva keresték fekhelyüket.

Lassan elcsendesült újra minden, csak messzifől hangzott a tücskök és békák hangversenye.

Mintha az ördög bűjt volna az emberekbe. Esténként mind többen és többen baktattak el a nagy akácfa felé. Egyesek tán szégyelték is, hogy arra tartanak. Sunyin lehajtott fejjel vissza-visszapislogtak a barakkok felé, vajjon nem kiált-e utánuk valaki. Amikor azután elérték a keskeny mesgyét a két kukoricatábla között, meggyorsították lépteiket és megszabadultak az utolsó gátlástól is.

Ejféli után pedig részeges hamis nótájától visszhangzott a táj. Mintha a békák is elszégyelték volna magukat, ezekben a napokban ritkábban hangzott fel kuruttyolásuk. Néha szinte elhagyatott volt a barakk-tábor, s akik otthon maradtak, kedvetlenül lézengtek jobbra-balra. Még Balázs Sándor gitárhangversenyének is erősen megcsappant a hallgatósága.

Voltak, akik csak egy-két pohárkáért indultak, hogy — úgymond — feöblítsék torkukról a komisz téglaport. De ritkaságszámba ment, ha valaki józanon tért vissza. Elkapta az embereket a részegség, a duhajkodás utáni vágy. Már több mint három hónapja építették a falut, egy kicsit kiszakadva a világból, kiszakadva az asszonyok közül. S most mintha megszabadultak volna a várostól elvალasztó kilométerek béklyóitól, habzsolva igyekeztek kihasználni ezt a szabadságot, öntötték magukba az eperpálinkát és felrikoltották a csillagok felé duhaj örömlüket.

Már olyanok is voltak, akik nem jelentek meg reggel a munkán. Török Andrist és Pásztor Dezsőt ott szedték össze kétszer is öntudatlan részegségben a kukoricásban, a mesgye mellett. Békák ugrándoztak körülöttük a bűzös tócsában, a gyomrukból kivetett, pálinkától átítatott ételcsomók között.

— Megbojondultak ezek valamennyien, — dühösködött a ragyásképi Karczali Jóska.

— Az, az, — bölogatott az öreg Cvetkó bácsi. — De ha még a saját bőrükre vonának bolondok, hát hagyján. De félek, sok lesz az ára ennek a nagy részegeskedésnek. Hászen egyre többen elmaradoznak a munkából, s aki megfogja a szerszám végét, az is csak ojan tessék-lás-sék munkát ad. Bolondok, bolondok, oszt a bolondságuk miatt még mai nem kerülnek téli tető alá a házak.

Ábris fiatalos dühvel hadonászott:

— Kolonc kéne valamennyi nyakába, mint a kutyáknak, oszt odaláncóni őket este a barakkhon, hadd ugassák magukban a hódat, legalább megjózanonnak e kicsit.

Vladimir kedvetlenül, leszegett fejjel ténfergett ezekben a napokban. Itt is, ott is feibukkant, de keveset szólt. Leginkább csak akkor, ha

tétova szemmel elnézett valaki után, amint a kukoricás felé baktatott. És akkor is csak ennyit:

— Hát ez is?

Furcsa íze volt ennek a kéfdésnek. Mintha leküzdhetetlen ragály dühöngene a táborban, mely egymásután szedi áldozatait, és nem lehet ellene tenni semmit. Aztán, ha valaki újat is karmaiba kerít a baj, hát csak megcsóválja az ember a fejét, legyint és azt mondja:

— Hát ez is?

Igen, ez is, még az is. Egyre többen. Mintha kiapadhatatlan pálin-kaforrás buzogna ott a harmadik tanyán.

Már a vállalat igazgatóságának is fülébe jutott ez a ragály. Az igazgató sürgősen kirobogott autóval az épülő faluhoz és sokáig tanácskozott a munkavezetővel és Vladimírral, a szakszervezeti titkárral?

— Mit lehet itt tenni?

A sovány munkavezető elgondolkozva törülgette szemévegét, s közben nyugodt hangon bizonygatta:

— Csűrhe ez... Nem lehet ezekkel dolgozni... Így bizony nem fejezzük be időre a munkát. Máris késésben vagyunk.

Arcáról azonban nem látszott, hogy valami nagyon bánatná ez az egész ügy. Hangja nyugodtan, szinte fennsőbbiségesen csengett. Nem is titkolta, hogy mindebből csak egy tanulságot szűrt le, s ez a tanulság csak mindinkább megerősítette eddigi véleményét: csűrhe ez, nem lehet ezekkel dolgozni.

Az igazgató nem tudta hamarjában mit gondoljon. Hol a munkavezetőre, hol Vladimírra nézett, s töltők várt segítséget. Vladimír pedig mereven szembenézett a munkavezetővel:

— Néptársam túlságosan fölülről nézi a dolgot. Azzal, hogy ki-mondjuk a szentenciát, hogy csűrhe az egész, még nem segítettünk a dolgon. Pedig ez volna a cél. Nem?

A munkavezető idegesen rápillantott. Üres szípkáját fogai között forgatván, tekintetével igyekezett felnyársalni az okvetetlenkedőt, aki eliene mert szólni. Az igazgató meg csak szétcsapta a kezét. Régi ember volt a szakmában. Valamikor önálló vállalkozó volt, s aztán valahogy sikerült beülnie a városi építővállalat igazgatói székébe. Régi tapasztalata azt diktálta, legjobb az engedetleneket egyszerűen elbocsátani. Meg is pendített valami ilyesfajta indítványt, de Vladimír kérdéssel érvelt:

— Hát aztán honnan szerez újabb munkásokat, igazgató néptárs?

Az ám, újabb munkásokat... Az igazgató tétován vakargatta tarkóját. Ilyen gondokat csinálnak neki ezek a tökfilkók. Ennek is ő isz-sza meg a levét. Kérdő tekintettel nézett Vladimírra:

— Nos?... Valamit csak tenni kell...

— A gyökerénél kell megfogni a bajt. Valami büzlik akörül a tanya körül. Én már szaglászok utána.

Az igazgatónak felcsillant a szeme.

— Hát csak el kell kapni annak a parasztnak a nyakát, ha ezzel segítünk a dolgon. Különben a mi nyakunkra jön az ellenőrző bizottság.

Az igazgató azután visszakocsizott a városba, a táborban pedig erővelőre maradt minden a régiben. Nappal folyt a munka, de egyre többen maradoztak el munkahelyükről, este pedig megindult a vándorlás a harmadik tanya felé.

Úgy jártak már oda, mint valami kocsmába. Aztán, hogy egy kis zenészóra is áhítoztak az ital mellé, hát szombaton este Török András és Darabos Feri addig kérlelték Balázs Sándort, míg az is útrakelt velük, nyakába akasztva gitárját.

★

Tágas udvara volt a tanyának. Az udvar végében néhány akácfa ágaskodott egymás mellett, s a fák alatt két kecskelábú asztalon két korszóban állott a pálinka.

Balázs Sándort oda ültették az asztal végére, az egyik nagy akácfa alá. Béres Jóska pálinkával telt vizespoharat nyomott a markába, és vigyorogva biztatta:

— No, pajtás, húzd meg, aztán kezdj rá valami vidámra!

A gitárszóra előkerült valahonnan az istállóból az öreg paraszt is. Súlyos, döcögő léptekkel közeledett az asztalokhoz. Előreálló hasa és szőrös melle kivillant a végig nyitott ingből. Hangja keményen harsogott, amikor odakiáltott Bandalics Krsztónak:

— Hé, öcsém, csavarind mán meg azt a lámpát, hadd lám jobban a zenészteket.

Aztán odaült a padra Balázs Sándor mellé, barátságosan rácsapott a vállára és fülébe trombitálta:

— Ez a zenész mámma este az én vendégem... Hé, Maris...

Takaros menyecske lépett ki a kiáltásra a konyhából.

— Hozz mán ide egy korszóval a zenész úrnak! De szaporán!

A menyecske csak fordult, már hozta is. Ahogy ellibeggett az asztalok előtt apró, szinte ugráló léptekkel, Béres Jóska nevetve rákiáltott.

— Hé, szépasszony, nem kaphatnánk mink is abból a jóbul?

— Honne, honne, van ott még, ahun e vót.

— No csak igyék, zenész uram, — szólt megint az öreg paraszt, és teletöltötte a poharat.

Fogyott a pálinka a korszókból. Sokan itták. A menyecske csak fordult és újat hozott. Részeg fény csillogott a szemekben, és viháncoló nevetés kúszott fel a nagy akácfa lombjai közé. Szűnyogok zümmögtek a lámpa fénykörében, hátul meg, a ház mögött megszólalt a két kutya.

— Tán még valaki gyün — dörmögte Darabos Feri. Aztán odakiáltott Balázs Sándornak:

— Hé, Sanyi, azt, hogy daru madár fönn az égen...

Egy kicsit már Balázs Sándornak is keresztibe állt a szeme. Ujjai ide-oda vándoroltak a húrokon, néhány akkord pendült, azután rekedtesen fölzengett a hangja is. A dal után az öreg paraszt kedélyesen rácsapott Sándor vállára.

— E mán igen... Ennek van teteje. Ettől aztán minden baját elfeledi az ember.

Balázs Sándorban a pálinka hatására csak még jobban fölágaskodott a régi érzés. Belenézett az öreg paraszt kövér arcába, merev hűdeg szemébe, trombitáló szájába, és egyszerre viszketni kezdett a tenyere. Úgy érezte, ha most pofoncsapná az öreget, minden magyarázat, minden szó nélkül, hát nagyobb kielégülést érezne, mint egykor régen, bitangoló suhanc korában, amikor a tiszaparti fűzfák közül követ dobálta meg és szétugrasztotta az összebúió szerelmespárokat. De hát az ilyen egyszerű és mindent föloldó pofonhoz még nem fűtötte eléggé a pálinka. Annyi gátlás rakódott le benne az üresen elmúló évek fo-

lyamán, hogy ezek felborításához legalább mégegyszer annyi szesz kellett volna. De akkor meg már ott henteregne valahol a nagy akácia tövében, és gyomrának bűzös tartalmával etetné a békákat.

Az elfogyasztott ital csak arra volt elég, hogy bátran szemébe nevessen a kényelmesen eltehenkedő parasztnak.

— Mán hogy minden baját?... Hát igaz is, annak akinek van,

— Van az mindenkinek, zenész uram, ha nem is kéne.

— Még tán kenek is? — komiszkodott.

Az öreg meg csak szétcsapta a kezét és olyat sóhajtott, hogy tán attól reszkettek odafönt olyan hevesen az akácfák összebújó levelei. Még a »zenész uram«-ról is megfélekedezett nagy magabúslásában, és úgy lökte felé az öcsémes szót, mintha hatalmas, ellenállhatatlan rugók buggyantanák ki belőle.

— Hej, öcsém, nekem csak igazán...

Úgy ült egy darabig, mintha kegyetlenül lenyomná a padra a tán egész a csillagokig ránehezedő haj és bánat súlya. Még feje is lekókadtt, szája meg összezsúcsörödött. Nem trombitált már, inkább csak suttogva, sóhajva ejtette ki a szót. Aztán mégis fölvetette fejét, és karjának széles mozdulatával magyarázta:

— Nézd, öcsém, ezt a nagy földet, majdhogy egész a Tiszáig, az is ahun most veritek azokat az ócska kalyibákat, az is mind az enyim vót. Meg lovak az istállóba, meg ökrök, meg tehenek, meg gyesznók az ólba. Mind az enyim vót. Oszti csak úgy egyszerre, mint a lecsapó ménkü, elvitte az agrár.

Balázs Sándor nyelvét igen-igen fütötte az ördög. Hogy a keze helyett legalább a nyelvével csapjon. Ó, hát ez az a káröröm, ez az az irigység, ami mindig ott tollászkodott benne. És furcsa, most még az öregek ellen is? Régen, gyerekkorában legföljebb sajnálkozástól elbiggyedtt szájjal tekintett az öregekre. És tele húzta az öreg Örzse néni kannáját. És krumplit lopott a nyolcgyerekes Vargaéknak. Most meg csapna, vágna a nyelve, mint az éles kés, és csak kiveti a szót:

— Hát jut is, marad is...

Jut is, marad is? Az öreg parasztot valóban megcsapta, megvágta a szó. Mintha oldott marószóddával fröcskölte volna tele az arcát. Dühösen hadonászott kezével és rekedten hörögte:

— Jut is, marad is? De az istenit, az én földembü, az én lovambü ne jusson másnak. Azér én gürcöttem, azér én vertem fogamhá a garast. Oszti most is, hogy ilyen bandát csodítettem a nyakamra, aki a húsómra vágyik. Oszti még vendégömül is fogattam a bestét.

Olyan nevétséges volt, olyan csiklandósan nevétséges. Ahogy hadonászott a kezével. Ahogy fújta, köpte a szót. És nevétséges volt az is, hogy az ordítózásra kirohant a házból Maris, a csinos menyecske, és csitítva sietett az öreghez. Darabos Feri, Béres Jóska és a többiek meg úgy bámultak felé az asztaloktól, mintha meglevenedett rejtvény állna előttük. Szemükben ott égett a kérdés: mi történt itt?

Olyan nevétséges volt mindez. Nevetett tele torokkal. Attól meg kiszáradt a nyeldekklője, hát elkapta az üveg nyakát, nem is a poharat, az üveget és hatalmasat húzott belőle. Az öreg pálinkájából. Csakazéris.

Akkor mintha villanyütés érte volna, az üveg odakoccant a fogához, aztán ezer darabra hullva szét, cserepei szerteşzóródtak a földön. Csak a nyaka maradt kezében. Azt meg úgy szorongatta, mintha soha sem akarná elengedni. És olyan nevétséges volt ez is, meg az öreg ha-

donászó keze az orra előtt, jelezve, hogy ő ütötte ki kezéből az üveget, és ő fröcskölte tele ruháját bűzös eperpálinkával.

De ugyan ki törődött volna most ilyen apróságokkal! Magához ölelte a gitárt, és végignevelve az udvart, erőltetetten egyenes léptekkel ment arra, amerre a kukoricatáblák közt vezető mesgyét sejtette.

Ahogy kiért a lámpák fényköréből, egyszerre feneketlen sötétség borult rá. Úgy érezte, hogy rosszakaratú kezek befalazták az éjszakába, hogy soha többé ki ne kerüljön belőle. Ment, lépett, de tán nem is volt út, nem is volt talaj a lába alatt. Botladozott. Fejében sűrű, végtelenül sűrű és súlyos gőz kavargott. Letiport néhány útjába akadó kukoricaszárat, aztán csak elvágódott, éppen keresztbe a keskeny mesgyén.

Pásztor Dezső, meg Török Andris talált rá később, amikor maguk is alaposan szeszgőzös fejfelé bandukoltak.

★

Másnap émelygő undor kavargott benne. Nemcsak gyomrában, a fejében is. És nemcsak a pálinkától, hanem úgy általában, egy kicsit önmagától is. Sértő, fékevesztett nevetés visszhangzott valahol a tudata alatt. Vajjon valóban ő röhögött ilyen állatiasan? És valóban látta-e azt a feledhetetlen arcot a lámpa kísérteties fényében: gömbölyű, futballabdászerű fej, elálló fülek, kitátott szája és vörös orr. Ha rágondol, még jobban kavarog a gyomra.

Ugyan, mi szüksége volt erre a tegnapi-estére? Mi szüksége volt arra, hogy ott az akácfa alatt másnak, annak a labdafejűnek pöngesse egyre-másra a nótákat azért a »ne kutya egy darab csont«-szerűen elébelőköt néhány pohár ócska pálinkáért. És mi szüksége volt arra, hogy részegre nevesse magát ott a többiek előtt, mint valami esztelen bohóc?

Lám, reggel van, vasárnap reggel. Kint, valahol messze nyikorognak a talicskák, és vidám énekszó csendül, mintha vele csüfolódna.

És senki sincs a barakkban.

Persze, most főirebentek vackukról, mint tavasszal a nőstényszagot szimatoló kandur. Persze, hiszen megjötték a városiak. A lányok is. Libegő-lobogó kurta szoknyákban, s ha hajolnak, hát kivillog a combjuk.

Eh, most még nézni sincs kedve. Pedig itt lehet ő is. A pirosruhás. Az Irén vagy hívják. És ott settenkednek körülötte is. Tán éppen Török Andris, aki a multkor is úgy eltáncoltatta az orra előtt. És délután majd ott rázzák megint a szvinget a barakkok mögött, a sárguló gyepen.

Eh, marhaság! Tán ők nem áztak el ugyanúgy tegnap este ott a hosszú asztalok mellett az akácfa alatt! A Török Andris, meg a többi... Most meg... Mintha mi sem történt volna. Semmi. Csak ő hentesreg itt macskajajosan, a tegnapot rágcsgálva, szégyelve gyengeségét, hogy nem bírja az italt, s egy kicsit tán azt is, hogy úgy vihették magukkal, mint egy megfizetett kocsmaj. zenészt.

Az este még nevetett. Nevetett részeg dühvel, amit a fülébe trombitáló hang ébresztett benne. És nem érezte, nem vette észre, hogy saját magán kellene nevetnie, hogy ő a nevetéses és senki más. Hogy is ne lenne nevetéses egy dróton rángatott pojáca! Elcipelték erővel. Elment, mert nem akart ellenkezni. Itatták pálinkával. Ivott, mert nem akart másféleképpen látszani. Muzsikáltatták és énekelgették. S ő muzsi-

kált és énekelt, mert hiszen azért cibálták magukkal. És a végén ő nevetett?

Mert nevetett, erre emlékszik homályosan. Most meg attól fél, hogy őt nevetik ki. A pirosruhás. Az Irén. Mert bizonyára nevetett, amikor elmesélték neki a tegnap estét. Kinevette őt. Kinevette a részeg nevetését. Kinevette az ostobaságát, kinevette, mert úgy ugrált, ahogy mások táncoltatták.

Nem akart erre gondolni, de csupa zagyvaság kavargott benne.

Hanyatt feküdt, és mereven bámult az ajtó felé, amely fölött egy kis résen bebújt a reggeli napsugár. A bádogtetőn szemtelenül motoszkált a szél, mintha kutya járna fönna, és kifeszített karmokkal karistálná. Messziről meg egyre hallatszott a talicskák nyikorgása. Juj, mintha az idegein citeráznának, vagy éles reszelővel szánkáznának a bőrén!

Ma igazán elmaradhatott volna ez a talicskázás és az egész cécó. Vagy legalább is az Irén ne jött volna. De itt van, tudja, hogy itt van. Úgy véli, hallotta is a hangját. A nevetését. És ha előbb nem, hát délután az előadásán összekerül vele, és nem mer a szemébe nézni. Félt a nevetésétől. Mert tudja, akkor fölforrna benne a vér, és odamondana valami olyat, de olyat, hogy soha többé nem állna vele szóba. Ezt a nevetést, ezt az előrelátható sértést szerette volna elkerülni. Ezért félt a találkozástól. Talán majd máskor, talán egy hét múlva, ha a múltó napok eléggé elszűrkitik a tegnapot.

Egész délelőtt nem mozdult ki a barakkból. Még ebédért sem jelentkezett. Hozzá sem jött senki. Csak amikor a többiek csajkájukért jöttek, akkor újságolta Kerekes Pista hebehorgyán:

— Ma nem lesz tánc. Vladimir bejelentette, hogy értekezletet tartunk.

— Az ám, bizonyosan a tegnapiért lesz szorulás — toldta meg évődve az öreg Cvetkó.

Ez a néhány szó, ez az évődés még jobban felizgatta. Szóval felelni kell. Hát jó. Talán éppen így a legjobb. Felelni kell. És jobb minél előbb tülesni rajta. Neki úgysem lehet sok mondanivalója. Zsebre kell vágni, amit megérdemelt, és kész. Három nap múlva elmúlik ez a csoda is. S ami a legjobb az egészben, nem kell ma találkoznia a pirosruhással. Az rosszabb, az még szégyenteljesebb lenne, mint Vladimir erkölcsei prédikációja.

Egyedül maradt megint. Várt, és nem is gondolt az ebédre. Aztán csakhamar hallotta, hogy fölhorkannak a teherautók. Hát mennek. No csak menjenek. Gondolatban még integetett is utánuk.

A barakkok mellett elterülő kis mezőn jöttek össze. A zöld fűvön még ott terpszkedett a pallódeszkákból összetákolts vasárnapi színpad. Ide a dobogóra telepedett le Vladimir. Térdére könyökölt és állát feltámasztotta mindkét öklével, úgy várta míg összegyűlnek mindannyian.

És jöttek is egymásután. Egyik kenyeret és szalonnát szorongatott kezében, a másik bodorfüstfellegeket eragetett pipájából. Török Andris felkendezve magyarázott valamit Béres Jóskának, s közben meg-megrángatta nadrágiát, mintha attól félné, hogy elveszíti.

Általában senkinek az arcán sem látszott különösebb meglepetés azért, hogy így megváltozott a megszokott vasárnapi program és elmaradt a tánc, s hogy ilyen váratlanul értekezletre hívták össze őket.

Volt valami a levegőben már napok óta, ami jelezte, hogy rövidesen történik valami. Vagy fölbomlik egészen a rend, és megy mindenki a maga feje után, vagy keményen az asztalra csap valaki, hogy ez már nem mehet így tovább, s aztán esetleg néhányuknak útillaput kötnek a talpára: le is út, fel is út. Mert hogy az esti pálinkás kirándulásokról lesz szó ezen az értekezleten is, abban egy pillanatig sem kételkedett senki. Egyesek, így Béres Jóska, Török Andris, Bandalics Krszto, Darabos Feri és még néhányan pökhendin néztek körül a gyülekező társaságon. Még egy gúnyos mosolyocska is vibrált szájuk szögletében, mintha azt mondanák: na és, akinek nem tetszik, tegyen róla, legfeljebb tehet egy szívességet...

Ez az ellenállásra felkészültség izzott majdnem mindazoknak a szemében, akik rendszeres, mindennapi vendégei voltak az akácfas harmadik tanyának. Csak néhány gyámoltalanabb húzta be félénken a nyakát, és megadással várta a fejére olvasandó ítéletet.

— Elvtársak! — kezdte Vladimir, amikor Karczali Jóska mint elnök átadta neki a szót. — Elvtársak, meg kell tárgyalnunk már végre szorosán magunk között egy dolgot, egy nagyon fontos dolgot. Azt hiszem, mindenki tudja, hogy a pálinkáról van szó, azon a harmadik tanyán mért mérgezett eperpálinkáról.

A haragnak, az eget-földet ostorozó dühös kitörésnek még az árnyalata is hiányzott hangjából. Nyugodtan, kimérten beszélt, sőt Béres Jóskának úgy tűnt, mintha könyörögne. Nem így képzelték el ezt a felmosást. Pedig Vladimir nem olyan ember, aki fél egyenesen, nyíltan kiállni vádjával. De most csöndes, inkább szomorkás-hangon szólt, s ez a hang még Béres Jóskaék szája szögletéről is leolvasztotta az oda-fagyott gunyoros mosolyt. Kíméletlen támadásra, heves szócsatára készültek, s erre jól felvértezték magukat hetykeséggel és grombasággal, de így nem volt miért visszavágni, hiszen meg sem kezdődött a támadás. Tanácstalanul összenéztek néhányan. No, majd elvállik, hová akar kilyukadni.

Váratlanul fölcsendült egy hang valahol hátul, mint mikor a föltörő szénsav kiveti az ürvegből a dugót:

— Nem így köll ezekke beszéni, hanem korbáccsa.

Kíváncsi arcok fordultak hátra. Ugyan ki' szólt? Kiben lüktet anynyire a gyűlölet?

De már valahonnan jobbfelől rikoltott rá a válasz. Ezt a hangot megismerte mindjárt mindenki. Ábris kiáltott és dühöngő harag fűtötte hangszálait.

— Az, az, korbács köll nekik, nem símogató szó.

S egy pillanatig mintha vihar söpört volna el a fejek fölött. Szinte mindenkinek volt szava, szinte mindenki kiáltott.

— Kinek mi köze hozzá?

— Jobb lesz, ha Ábris is megmarad a Juli szoknyája mellett.

— Még a csöndes Sándort is magukkal cipelték az istentelenek...

Vádak és ellentámadások. Egy-egy szúró mondat, egy-egy röptében odavetett dühös szó kirikoltott a hangzavarból. Mindenki igyekezett véletlenül nyilvánítani. Vladimir sokáig hadonászott kezével, mire sikerült csendet teremtenie.

— Nem, elvtársak, így nem lehet ellentézni a dolgot. Nyugodtan kell tárgyalnunk.

— Disznóság, szégyent hoznak a magyar munkásokra! — zúdult föl a dühös kifakadás a hátsó sorokból.

— Nem, itt senki sem beszél magyarokról, hiszen nem csak magyarok jártak el oda a harmadik tanyára. Itt csak arról van szó, hogy segítsünk valahogy a dolgozon.

— Ki tilthatja meg, hogy igyunk pálinkát? — harciaszkodott a föl-tüzelt Béres Jóska. — A magunk pénzéből iszunk.

— De a más bőrére, — sivított Ábris.

— Nyugodtan köll ezt megbeszélni, — folytatta Vladimír. — Nem hiszem, hogy valakinek is kifogása lenne egy-két kupica jó pálinka ellen. És arról sincs szó, hogy valakinek korlátozzuk a személyi szabadságát. Sőt éppen azt akarjuk, ne engedjük, hogy mások vezessenek bent-nünket arra, amerre nekik tetszik, ne engedjük, hogy mérgezett eperpálinkát itassanak velünk.

Csodálkozás futott át a sorok között. Török Andris szájából önkéntelenül kibuggyant a szó:

— Hogy-hogy?

— Nagyon egyszerűen úgy, hogy bizony vannak, akiknek érdekük, hogy zavart keltsenek, hogy lehetetlenné tegyék, vagy legalább is megnehezítsék ennek az új fajának a fölépítését.

A harmadik tanya törzsvendégei közül néhányan fölnevettek.

— Ostobaság! — kiáltotta Bandalics Krszto. — Hát mán akkor is rástűjük valakire, hogy reakciós, ha szívességből kéméri köztünk az eperpálinkát?

— Hászen nincs is eperfa a tanya udvarán, — kiáltotta csodálkozáva egy rekedtes hang, s kiérezett belőle, hogy most, éppen ebben a pillanatban, a vita hevében döbrent rá az igazságra. Balázs Sándor volt. Leghátul ült és hátával támasztotta a barakk deszkafalát. S az arcok még nagyobb csodálkozással fordultak felé. Hogy ugyan mit is akar hát mondani azokkal a nemlétező eperfákkal. A válasz pedig Vladimír szájából érkezett.

— Hát igen, éppen ez az. Nekem is éppen ez szűrt szemet, hogy nincsenek eperfák, a pálinka meg kiapadhatatlan. Aztán meg egyszer láttam, hogy egy szekérről két hordót gurítottak be a tanyára. Hát ezér mondtam, hogy mérgezett az az eperpálinka. Megméggették csábítással, csalogatással. Mert nem akarják, hogy fölépüljön ez a falu.

És hátulról, a barakk mellől újra megszólalt az a rekedtes hang.

— Ez a föld is, ahun most a falu épül, annak a nagyparasztnak a földje vót.

Bámész csodálkozással tekingettek szét mindannyian. Azok is, akik tegnap még ittak az akácfás tanya eperpálinkájából, azok is, akik az előbb még dühös szavakat küldtek részeges társaik felé.

Pár pillanatnyi csend borult föléjük. Hallgattak. Talán gondolkoztak valamennyien. Akkor Vladimír újra megszólalt és azt mondta:

— Többet talán nem is köll beszélni errül a dologra.

És aznap este újra fölcsendült a barakkok között Balázs Sándor gitárja: »Kotnyuh planinom vetar sumi bruji...«

Jószagú szalonma pirult az akáccserjéről metszett nyáron és csak Ábris baktatott el fűtyörészve a két kukoricatábla között húzódo mesgyén, de nem a távoli akácfák felé, hanem csak oda a szomszédba, — Juhhoz.

VERSPÁLYÁZATUNK EREDMÉNYE

1947 évi irodalmi pályázatunk második szakaszáról adunk számot. Már azzal is, hogy számot adhatunk, eredményt mutatunk föl ott, ahol eddig irodalmi érésről és igazi fejlődésről nem sok szó esett. Termés ez és a kor termékenységének letagadhatatlan bizonyossága, mert az írók mind tömegesebben jelentkeznek. Az irodalmi élet lüktetőbb, elevenebb pezsgésének bizonyosságai ezek, bár nagy, önálló kötetek helyett egyelőre csak a pályamunkák a megmutatói.

Am ezuttal nem csupán a pályázat tényéről kell számot adnunk. A HID pályázatával az irodalom többet kapott az írók pusztá jelentkezésénél, mert egy-két művel tovább lendülve gazdagodott és többet is adhat majd az olvasóközönségnek. Új erőket, új értékeket sorakoztat föl, mert fölkatatja mindazokat a tehetségeket, akik eddig nem juthattak fölszínre s nem szólalhattak meg a lapok hasábjain.

Novellapályázatunkon harminchat pályázó vett részt. Ez részben az elbeszélő műfaj népszerűségének köszönhető, de e létszám akkor is nagyobb és növekvőbb, mint amilyen pályázati eredményekkel a múltban találkozhattunk. A *verspályázat* 24 pályamunkát hozott: ez a második szakasza a HID 1947 évi pályázatának s az összeredmény már így *hatvan* pályamunkát jelent.

Beszédes számok ezek. Nemcsak mennyiségben, de minőségben is.

Verspályázatunk huszonnégy résztvevője nem mind fiatal s talán éppen ennek tulajdonítható egyrészt az eredmény várakozáson felüli volta is. A pályamunkák között úgy formai, mint tartalmi tekintetben kiemelkedő alkotásokkal találkozunk s a líra idei első pályázati jelentkezése már azzal biztat, hogy ebben a műfajban a jövőben is jelentős, érett munkákkal gyarapodunk. A kiemelkedő költemények mellett akadtak bőven olyan írások is, amelyek a verselésben járatlan tollforgatók munkájára vallanak; másokban él az eredeti hang és az eredeti mondanivaló is, de a formanehezésgek elnyomják a költemény ívelését olyannyira, hogy elvész benne a vers lényege.

Témakörben itt elkalandozás alig tapasztalható: a költők, versírók mondanivalóikkal a mában élnek, fejlődésünk legnagyobb eredményeit szedik strófába, s ha a legtöbb csupán szokványos dicsőítő ének is, mellettük néhány igazgyöngyszemre: valóban nagy versre találunk.

A verspályázat bíráló bizottsága — Gál László, Kek Zsigmond, Kirinc Péter, Majtényi Mihály és Dr. Steinfeld Sándor — egyhangúsan megállapították, hogy az első díjjal jutalmazott elbe-

szélő költemény feltűnően emelkedik az átlagon s nem csupán a jugoszláviai magyar irodalom számára jelentős alkotás.

A verspályázat első díját, 2000 dinárt

Markovics János „A munka asszonya“ című elbeszélő költeménye nyerte. Napjaink nagy eseményeiből merített témát a szerző ehhez a poémához. Költője szerkesztésben, formában és kidolgozásban is jót adott.

A második díjat, 1000 dinárt

Dudás Kálmán „Tanu“ című költeménye kapta. Erőtéljes strófák. A forma és a tartalom egysége az egész versen át megmutatkozik.

A harmadik díjat, 500 dinárt

Zákány Antal „A jelenhez“ c. költeménye nyerte. A költő kevés eszközzel valóban sokat mond: sorai nem csak hangulatot, de gondolatot is ébresztenek. Külön értéke az, hogy nemesveretű sorai mélyen a népben gyökereznek.

A pályadíjat nyert költeményeket a *HID*, a *7 Nap* és a *Magyar Szó* irodalmi melléklete közli.

A MUNKA ASSZONYA

Irta: Markovics János

Részlet a pályadíjnyertes poemából.

T Ű R T,

Szemére

a malt
hályogot berított...
... Rabszolgaplacok,
leányvásárok
írulták a testét...
... Vére
beszorkányégető rőt máglyákra halt...
... Hárembörtönök,
jobbágy-gyalázó »első éjszakák«
mérgezték a lelkét...
... Lyukas tüdejében halál fuvellázott
hörgő,
vértköpő
fekete nótát...
Mesóteknők mellett görbült vakulásig,
s korbács,
rugás,
pelen
volt a munkabére...
Férjek rabszijára lúzte őt a törvény,
s maradékmorzsókon húzta az igát...
Járomkovácsának ő volt lábmoedója,
s százszor megalázzott
mindenesccseléje...
Gyáva,
térdencstűszó
szolgaféltával
nyoszörögve borult zsarnoka elébe...
Ásított rá ezer szennyes térít-örvény,
s kényszernászok- cílra nyoszolyája
sárral,
mocsokkal
kente ölelését...
Muszáj-apák fattyát
sérves,
beteg
hassal
izzadta világra...
Éhség,
ítleg,
nyomor
szaggatta
a húsát...
Rablánc sanyargatta
gyermeksimogató kidolgozott kezét,

s Idegen bölcsők úri parontya
szopta anyatejét...!
Eltűntek tőle:
betűt,
könyvet,
tudást...
Imazsámolyokat koptatott a térde,
s emberfölöttinek képzelt minden csuhást...
Nem volt néki soha kenyere se sója,
s csak dongó-beköpte avascsontot rágott...
... Istent hívott alkán:
ima,
szítek,
átek...!

H.

L Á Z A D T.

Felgyülemlett benne

kín és keserűség,
s kelet felé nézett,
ahol virradatos szabad asszonykezek
izma
hívta,
várta,
s buzdította
nagy fáromtőrésre...!
S zendült...!
Felkelők vészese viharával zádukt
a rabszolgatartó,
korcs
törvények ellen...
S harcolt...!
Léptelt
éjféli erdők mély zúgása kísérte,
míg szelte az eget villogva a félkold
éles sariója...!
Testét
havasesők,
légszilánkok
verték...!
S takarója —
csak a szabad ég volt...
Ingoványon,
sáron,
tűzön,
vizen,
gázolt
dalolva,
előre...!
Körülfőtte pusztult a múlt rothadt szennye,
elnyomók tanyája lángtengerben állott...!
S míg a rút mocsarat tüzek szomsja itta,
s falu,
város
gyilkos

kigyólészke égett, —
 ledöntött bitófák üstögő csontjain,
 s fénylő tömegsírok megbosszult csontjain
 hegyek,
 völgyek,
 folyók
 ujjongása zengett...!
 ... Homlokáról elszállt minden bánattelőd,
 s alkárót boldogan
 felszabadult,
 piros
 hajnalének csengett...!
 Győztes vasmarkában elphent a fegyver, —
 s árva lett az erdő...!

III.

1.

TÉGLÁT VET,

s a kemencék izzó torkába les,
 hol agyagból éget követ a parázs...
 Szeme útjelző fáklyákkal lobog,
 s mint viharzó kristály-üstdobok, —
 úgy dobog
 a szíve...
 Alkotásiláz
 szítja lelkében a tüzet,
 míg a gyár körül senyvedt szomorúfüzek
 lombja
 lópla
 éhesen
 a téglahegyek szálló aranyporát...
 Arca piros almákkal nevet,
 teste boldog verejtékben úszik...
 S miközben sarat emészt
 a kemencék gyomra, —
 gondolata
 ágyak,
 bölcsők
 romjaihoz kúszik...
 S ott, ahol pusztító lánglergeteg tombolt,
 s a gyilkos bomba
 tébolyultan rombolt, —
 most a romok úszkén óriássá növe,
 s nagy terveket szöve
 téglát rak az égig,
 s gyárakat,
 falvakat,
 városokat
 épít!

7.

TRAKTORT VEZET.

Szivére harmatos

buzatáblák dőlnek...
 Hajnalos
 kaszák
 kenyérszélő késén, —
 mint százszínű lepke, —
 napsugár
 táncol...
 Aratók dalától
 hangos a határ,
 s kék pora száll
 a barna
 kalászyűjtők fölött...
 Kitépett pipacsok vérvörös halán
 buzavirágzemű marokszedőlányok
 taposnak kacagva...
 S míg bűg a traktor, —
 keze a kormány kerekéhez simul,
 s kibuggyan ajkán az ének:
 »Pipacspettyes buzamező,
 rengő,
 zengő
 kalásztenger; —
 durván gázolt beléd a múlt
 sáres lába! —
 Fehér Hszted
 henyék,
 herék
 zsákla tömte önmagába; —
 míg az igrás:
 munkás,
 paraszt,
 aki érted
 ázott,
 lázott,
 s éhgyomorral
 rendet vágott, —
 csak fekete kenyérhéjat,
 s penészgombás cipőt rágott!
 ... A tegnapok rombadőltek,
 a jármok mind összetörték...
 Ma szabad már
 a magvető,
 az arató,
 s cséplőgépnél
 az etető...!
 ... S a dolgozók tányérijára
 érő holnap új asztalán —
 kenyér,
 kalács,
 pogácsa
 vár...!«

10.

T A N Í T.

Szava bársonyosan száll
 az iskolapadok felé...
 Szeme csillogva pihen
 a tanulók figyelő arcán...
 Szívében anyák piros harangja szól,
 s tintapöttyes irkák,
 gyűrött könyvek
 fölött;
 bölcskanyeste,
 kopott
 padsorok
 között —
 betűkről dalol...!
 S míg örök,
 igaz
 történelem jár
 láthatatlanul a fehér tanteremben,
 s fátylavívők:
 munkások,
 parasztok,
 alkotók
 tanítása gyújt világosságot
 a gyermekek agyában, —
 a mába néz,
 hol betűöntődék,
 papírgyárak,
 könyvnyomdák
 dolgozói
 súlyos,
 könyörtelen
 lábbal tiporják
 a hályogkérges,
 sötét
 tegnapot...!
 ... S nem lesz többé tudatlanság,
 betegség,
 vész,
 koromlepte bús gyárbörtön,
 sárbanúszó vályogkunyhó,
 földesszoba,
 rűt rozsdafolt nyomdagépen,
 s könyvlapokon papi penész...!
 ... S kinőve a gyermekcipők
 törpe,
 görbe
 útjából,
 s lából,
 üvegből,
 betonból
 épült
 iskolákból; —

tudós,
 orvos,
 mérnök,
 tanár
 épít
 a diadalmas,
 nagy
 holnapot!

BÖLCSŐT RINGAT.

Égbenyúló gyárkémények

üzennek az ablakon át...
 A virradat tüze
 pirosba vonja a gyermekszobát...
 Munkábalindulók boldog kacagását
 issza a reggel...
 A bölcső mélyén nevető szemekkel
 ébred a gyermek...
 Túláradó szívvel ringatja a bölcsőt,
 s az anyai öröm, —
 mint fényoszlopok tükre, —
 sugárzik az arcán...
 S míg a messzi kertek
 lányszínű meggyfáin
 pillék,
 szítakötők
 szállnak ágról-ágra, —
 ő, akit a multak cselédsorsra verték,
 s a férjuralmak csak szülésre neveltek, —
 most a ma fénylő munkásbölcsőjénél
 lerázva a jármot
 tekintetét a ringó gyermekágyra
 veti,
 s halkán,
 mintha álmod
 mondana, —
 igaz mesébe kezd:

Édesapád dolgozik már,
 s fülébe dalot füttyül a gyár
 ujjongva...!

S amíg ring a bölcső veled,
 csodás mesét mondok neked,
 gyermekem...:

... Volt egy világ, hol az anyát,
 rácsnélküli börtöntanyák
 béklyózták...

Volt: ezernyi borzalomgyár,
hol szoptató munkásanyán
tapostak...

Volt: vérivó halálmező;
anyaleső rútt metető;
tömegsír...

Volt: idő, hogy dúlt a telláz,
s anyák csontján búzakalász
aranylott...

Volt, hogy anyát kért a bitó,
s a kötélre hallott a hó
fehéren...

Volt: éhségtől roncsolt gyomor,
s anyát vitt a végzet komor
szekere...

Volt: csecsemőt ölő golyó,
s anyákat nyelt a zord folyó
örvénye...

... Volt egy hajnal, s tüzet dobott,
s az anya is fegyvert fogott
elszántan...!

Volt: bölcsőket rejtő erdő,
s anyák dalát szállt a szellő
szárnyain...

Volt, hogy pólyát festett a vér,
s lángot vetett anyák szívére
a bosszú...!

Volt, hogy tompán dobolt a gyász,
s a hős anyát fekete nász
ölelte...

... És egyszer csak megállt a harc,
s az anyákra vig gyermekarc
mosolygott...!

... S ma, mikor már elmúlt a vész,
a harcoló anyák kéz
simogat...

Úzen a gyár dübörgése,
s gépzejj hívja építésre,
az anyát...!

S gombaként a földből terem:
szülőotthon, gyár, gépterem,
iskola...

... Kisgyermekem, ha nagy leszel,
száz mesekönyv, láték: ezer,
vár reád...

Lesz: ceruzád, könyvtarisznyád,
selymes, puha, szép harisnyád,
kiscipőd...

Kapsz: papírost, tintát, tollat,
mert sok betűt kér a hónap
tetőled...

S majd igaz! tengert láthatsz,
s valóságos hajón játszatsz
kapitányt...

S építhetsz: új vasutakat,
nyílegyenes, kőutakat,
dalolva...

... S míg a ma nagy munkásnépe
lánggal festi fel az égre
hajnalát, —
búzáról száll kenyérillat,
s bölcsőd mellett tervezt ringat
az anyád!

KULTÚRFORRADALMUNK

Irta: Mátusev Cvetkó

Nagyszerű kultúrforradalomnak vagyunk szemtanúi. Jugoszlávia népei hadat üzentek a tudatlanságnak és a kulturális elmaradottságnak, elhatározták, hogy végleg leszámolnak az írástudatlansággal, a tökéletes kizsákmányolás e maradványával. A népi állam felépítésének minden erőfeszítését a kultúra légköre hatja át, akár a gyárakban vagy az irodákban, akár a mezőkön vagy az ifjúsági vasútvonalon folyik a munka. A kultúra behatol gyárainkba, üzeminkbe, házainkba. A gyermekek százezrei számára biztosítottuk az ingyenes, kötelező elemi oktatást. Amióta tömegszervezeteink a felnőttek művelését is napirendre tűzték, a dolgozó tömegek új, pozitív magatartást tanúsítanak a tudomány, a művészet, a kultúra iránt. Az iskolai oktatásnak már nem az a célja, hogy alázatos, túró rabszolgá-embert neveljen, hanem ez új szabad ember kialakítása, aki tudását a maga termelésének fokozására, emberi életének emelésére, szabadságának és függetlenségének megóvására használja. Az iskolák tanterve a társadalmi termelés és jólét céljait követi. A művészet ma már nem kérdőjel a dolgozó tömegek előtt, mert a szabad Jugoszlávia szabad népei ragaszkodnak népi művészetük fejlesztéséhez, mert ezek a népek érzik, hogy csak ez a művészet fejezi ki érzéseiket, gondolataikat, akaratukat és vágyukat. A népi művészet fejlesztése emberi alkotó vágyukat, művészi hajlamukat és készségüket ébreszti lelkükben.

Jugoszlávia összes népeinek nyelvén; könyvek és mindenfajta sajtótermékek milliói hagyják el a sajtót; nem valami elvont, akadémikus írások ezek, hanem minden dolgozó számára világos és érthető könyvek. Növekszik a nyelvek iránti tisztelet, ápolják és művelik a népi nyelvet. A nemzeti kérdés végleges megoldása lehetővé tette minden nép számára a gyorsuló felvilágosodást azon a színvonalon, amelyen a nép igényeinek legjobban megfelel. Általános művelődési intézményeink hálózatai kiszélesedtek; színházak, könyvtárak, munkásklubok, népegyetemek, kultúregyesületek alakulnak mindenütt. Többeszerre rúg már a szaktaanfolyamok, esti iskolák és tanulókörök száma.

Az új Jugoszlávia első Ötéves terve kb. hat milliárd dinárt irányoz elő kultúrintézményekre. — nagyobbítja az iskolaterületet és új iskolákat, színházakat, könyvtárakat, muzeumokat, képtárakat, kultúrparkokat épít. Az új rádióleadó állomások egész sora készül, ezeknek adásait a gyárakban, iskolákban, nyilvános tereken és intézményekben hangsúlyos központok közvetítik majd.

Az Ötéves terv megvalósításáért folytatott harcban figyeljünk fel ezekre a tényekre, mert ezekben az új ember, az új szocialista kultúra felé vezető úton haladásunk biztos jeleit látjuk.

★

Az osztálytársadalom fejlődése folyamán a népművelés a társadalmi és gazdasági rendszerekkel párhuzamosan fejlődik és végső fokon mindig a rendszer termelő viszonyainak felel meg. Célja a gazdasági rendszerből származó kizsákmányolás igazolása, feladata pedig, hogy a társadalmi rendszer szilárdítása céljából ennek engedelmessé, alázatos és meghunyászkodó embereket neveljen. Az uralkodó osztályok a maguk érdekéből társadalmi erkölcsöt köváltak, melyet a népnevelés útján igyekeztek érvényesíteni.

A szocializmus a nevelés célját a munka kultúrájában látja és igyekszik minden emberben magasra fejleszteni a munka, az ügyes-

ség és a munkaművészet iránti szeretetet, hogy az emberrel megértesse a természetet, a társadalom és a művészet szépségeit.

A társadalmi rendszerek mindegyikének megvan a maga népművelési programja.

De nem csak a művelődés minőségében mutatkoznak a történelem folyamán különbségek. Hiszen a műveltség nem fogja át mindenkor a lakosság minden rétegét egyaránt. A tőkés rendszer kialakulása idején a fiatal tőkés osztály, az akkori viszonyoknak megfelelően, erősen kiszélesítette a kultúra hatáskörét. Az újfajta szerszámok és gépek kezeléséhez emelni kellett a dolgozók kultúr színvonalát. De az ember ezzel nem jutott előbbre a természet, a társadalom és a művészet megértésében és szeretetében, mert a fennálló termelőviszonyokban fokozódott a kizsákmányolás is. A magasabb kultúr színvonalú munkás többet és jobban termelt, nagyobb volt az általa kitermelt értéktöbblet is. És ez volt a cél!... A tőkés rendszer mai bomló, imperialista korszakában nem fejlődhet tovább kellő és lehetséges mértékben sem a tudomány, sem a művészet, mert mindkettő élesen cáfolja a tőkés rendszer bármily formában való fennmaradásának szükségességét. Így — akarva, nem akarva — a tőkés rendszer szükségszerűen szembekerül a kulturális fejlődés követelményével és harcol ellene. Nem csoda tehát, hogy a faszizmus a legbarbárabb eszközököt használta és használja a kultúra vívmányai ellen. A polgári tudomány, a rendszer további fennmaradását céljából kénytelen nemcsak történelmet, hanem minden másfajta tudományt is hamisítani, mert igazolni akarja a kizsákmányolás, a gyarmati hódítás, a háború szükségességét. Innen indulnak ki az áltudományok, a tévtanok, rémhírek és babonák.

Az új gazdasági és társadalmi rendszer kivívásával azonban nem fejlődik ki azonnal az új rendszernek megfelelő világnézet is, mert — mint Lepin mondja — az emberek társadalmi öntudatának fejlődése mögötté marad a társadalom gazdasági fejlődésének és a letűnt rendszerek világnézeti maradványai sokszor évtizedekkel is túlélnek azt a gazdasági alapot, amelyből kinőttek. Habár végső fokon a gazdasági alap változása mindig és okvetlen maga után vonja az új világnézet kifejlődését is, még sem szabad azt gondolnunk mintha a tömegek világnézeti átalakulása csak úgy magától megtörténik. Szívós, kemény világnézeti csatákat kell megvívni ahhoz, hogy az új világnézet győzedelmeskedjék.

Az új Jugoszlávia kultúrradalmát éppen ez a világnézeti harc jellemzi. Bár nálunk a világnézeti harc már a régi Jugoszláviában kitermelte a dolgozók forradalmi élcsapatát, mely az elhatározó pillanatban milliók tömegeket tudott megmozdítani és bár az egész Népfelzabardító harc idején egy napig sem szünetelt a tömegek felvilágosítási munkája, a valóságos kultúrradalom mégis csak napjainkban bontakozik ki. Csak az a nép indíthatja meg a maga kultúrradalmát, amely biztosan tartja kezében a politikai és gazdasági hatalmat.

A kultúra és a szabadság, a kultúra és a demokrácia között egyébként is szoros kapcsolat áll fenn, mert a kultúra színvonala egyenes arányban áll a politikai és gazdasági szabadsággal: minél nagyobb a demokrácia, annál magasabb a kulturális színvonal. A faszizmus időszaka volt a világkultúra legnagyobb válsága, — a faszizmus bukása a világ kultúrájának győzelmes előrehaladását jelentti. Mert a dolgozó milliók igazi demokrácia és szabadság nélkül nem hajlandók minden igyekezetüket, figyelmüket és erejüket a közösség anyagi és kulturális haladása érdekében kifejezni. Ellenke-

zöleg, minél nagyobb a politikai szabadság, annál erőteljesebben indul meg a dolgozó milliók építése és alkotása az egész közösség érdekében. Csak így érzik biztosítottak szabadságukat és mindazt, amit közös erővel emelnek, építenek.

Népfelzárkózó harcunk megteremtette a dolgozó tömegek politikai szabadságát, az igazi népi demokráciát, népeink testvériségét, egységét és egyenjogúságát és ezzel szilárd politikai alapot adott az új gazdasági rendszernek, amely népeinket a nemzetközi tőke kiszákmányolásából végleg kiszabadította. Ezzel időszzerűvé tette a kultúrforradalmat, amely a teljesen új fajta népnevelés és népművelés útján népeinket a szocialista kultúrához vezeti. A nemzetiség kérdéshelyes megoldása lendítette népeinket az újjáépítésben és a tervgazdálkodás első évében tanúsított óriási tömörülésre és közös erőfeszítésre. Ez adta meg a lökést ahhoz, hogy a Jugoszláv Szövetségi Népköztársaságban ma mindenütt, minden nép nyelvén egyaránt folyik a néptömegek felvilágosító munkája. A Népfrontban kifejezésre jutó egységes politikai élet biztosítja azt, hogy népi kultúránk szélesben, de mégis tarkán és élénken hömpölyög előre a szocialista kultúra felé és olyan távlatokat nyit, amelyek minden nemzet számára lehetővé teszik a gazdasági erők zavartalan fejlesztését, állandóan emelkedő jólétét és boldogulását.

Csak a politikailag szabad nép rendelkezhet szabadon a nemzeti jövédellel, csak az oszthatja be jövédelmét úgy, ahogyan érdekeinek legjobban megfelel. Csak a politikailag szabad nép áldozhat művelődésre milliárdokat és adhat kulturális fejlődésének olyan irányt, amilyen a legjobban megfelel jövőbeni boldogulásához. Ezért tudjuk ma a tudományt a termelés fokozásához, előrelendítéséhez felhasználni, ezért adhatjuk meg a természettudományoknak kijáró megbecsülést, ezért fokozódik napról-napra a szervező-tudományok (adminisztráció, könyvelés, statisztika, nyilvántartás, tudományos munkaszervezés, ésszerűsítés stb.) jelentősége. Ezért emelhetjük egy eddig soha nem látott ütemben a szakiskolák, az esti szaktanfolyamok számát, ezért tudunk egy év alatt félmillió írástudatlant írástudóvá tenni, hogy belőlük egy további év leforgása alatt szakembereket neveljünk. A politikai és gazdasági rendszerben beállott forradalom maga után vonja a kultúrforradalmat, amely már maga is mélyíti medrét és fejlődésében új utakat talál magának.

A tömegek érdekeiből kiindulva az Ötéves tervben népkormányzatunk a kultúrforradalomnak sokféle megnyilvánulási alakot adott. Kezdve a kötelező és díjmentes elemi iskoláztatáson, a középfokú általános és szakiskolákon keresztül egészen a főiskoláig és az akadémiaig egy teljesen újfajta iskolapolitikával és nevelési módszerrel ismerkedünk meg. Az iskolapolitikát a demokratizálás, a nevelési módszerek a gyakorlati ismeretek kötelezettsége jellemzi. Túlnyomórészt a munkásosztályból és a parasztságból származó ifjak úgy bővítik ismereteiket, hogy számukra mindaz, amit megtanulnak az életben gyakorlati útmutatás legyen, — a tudományt úgy fogják fel, mint a gyakorlathoz szükséges vezérelvet. A tudomány-nak a gyakorlat ad hitelt. Híre sincs többé a régi iskolákat jellemző tudomány és gyakorlat között tátongó szakadékknak. Így a diákokban kifejlődik a gyakorlat és a valóságos élet iránti érzék. Környezetünkben lassan kimulik az elefantsonttoronyba zárkozó szobatudós és „művész”. Az iskola olyan embereket teremt, akik nem vetik meg a testi munkát, sem annak képviselőjét, a fizikai munkást.

Ez az újfajta népművelési politika a tömegek részéről a kultúra

kérdésében újszerű magatartást eredményezett. A tömegek eddig soha nem látott méretű érdeklődést mutatnak a könyvek, újságok, a tudomány és a művészet iránt. A kultúra a népbe hatolva átalakítja a lelkeket, fejleszt a dolgozó milliók érzésvilágát, érdeklődési körét, gondolatait, alkotó szellemét és kezdeményezését. A politikai téren megoldott nemzetiségi kérdés és a kisebbségek alkotmányilag biztosított szabad nyelvhasználatára és a kultúra szabad fejlesztési lehetősége mindenki számára lehetővé tette a kultúrforradalomba való bekapcsolódást. Az alkotmányban szavatolt sajtó-, szólás-, egyesülés-, gyülekezés- és manifesztációs szabadság nagy mértékben előrelendíti a kultúregyesületek gyors szaporodását és a legszélesebb néptömegek gyakorlati bevonását a kultúrába. A kultúr munka süllypontja lassan a gyárakba tevődik át és a termelés folyamatát kezdi áthatni a kultúra légköre. A felnőtt emberek művelésével átalakítjuk az emberek lelki alkatát, akik azután a kor szellemét formálják és munkájukkal mindenki számára hozzáférhetővé, élvezhetővé teszik a természet kincseit. Ezekben a tömegekben éled a művelődés vágya, a tudásszomj és a könyvéhség új olvasókat teremt.

Mindez nagy mértékben kihat a munka termelékenységére. Lassan minden munka elnyeri a maga tudományos megalapozását és tervszerűen szerveződik. Az Ötéves terv éppen az a gigantikus méretű alapozás, mely által népeink és minden dolgozónk munkája ezentúl nem a véletlenek szeszélyes játékától függ, hanem a tudomány elvei szerint halad.

De a Terv ugyanakkor a tudományok fejlesztését sem hagyja figyelmen kívül: olyan feladatokat állít elébe, amelyek a gyakorlatból származnak és melyekre a gyakorlat felvilágosítást kér. Ezekre válaszolva a tudomány távlatokat nyit a gyakorlat emberei előtt és erősíti meggyőződésüket, hogy valóban jól és észszerűen, a tudomány teljes ismerete alapján termelhesenek.

A gyakorlattal való közvetlen kapcsolat fejleszt a tudományt is, mert a tudósok ezáltal kénytelenek mind beljebb hatolni a tudományba. Kialakul a tudománynak egy új gyakorlata: az ismeretek elmélyítése, bővítése, finomítása, — olyan tudományok alakulnak ki, amelyekhez eleinte szakemberünk sem volt, most pedig különleges speciálistává fejlesztik a nép legtehetségesebb fiait. Kialakul a tudósok új típusa: olyan ember, aki a tudományos munkában sem felejt el, hogy feladata a gyakorlati munka megkönnyítése, termelékenységének fokozása.

De ezzel nem merül ki a tudományos munkakör! Gyárainkban és műhelyeinkben az új korszellemnek megfelelően a rohammunkások és az újtók, a feltalálók és észszerűsítők gyakorlati erőfeszítései óriási mértékben — mintegy öntudatlan — fejlesztik a tudományt. Tapasztalataik elmélyítése, szívós küzdelmük legjobb bizonyítéka az a 21.000 találmány és tökéletesítési indítvány, amelyet a novemberi munkaverseny folyamán tettek. Hatalmas segítség a gyakorlat emberei részéről az, amit a tudomány fejlesztése érdekében tesznek.

Igy szűnik meg fokozatosan a tudomány és a gyakorlat, továbbá a testi és szellemi munka közötti különbség. Így formálódik a szocialista ember típusa, aki nem csak felfogásban, hanem a maga hétköznapi gyakorlatában is egyaránt jártas a gyakorlati és tudományos munkában. Ez pedig igen fontos előfeltétele az emberi boldogulásnak, mert csak így állíthatja az ember véglegesen a természetet a maga szolgálatába, csak így lesz szabad és független igazi szocialista ember.

A KONFERENCIA

Írta: Majtényi Mihály

Aggodó arccal vette kezébe sárcipőjét. Talpát a fény felé fordítva, majdnem átlátott rajta. Ördög és pokol! Ha az eső megkezdjé lassú beszivárgását, odabent a kalocsniban, a cipőtalp és a sárcipő között latyak támad és cuppog minden lépésnél.

Kétségtelen, hogy a dög foltot kíván. Foltot, mint egy kerék pecsét, akkorát. De ha mesterhez viszi, az fejszóválva csavar egyet lábtyújn és bedobja a bolt sötét zugába. Aztán ostromolhatja — mármint ő, a kun-csaft — hetekig a boltajtót. Vagy a záróra változik folyton és a lehúzott redőny reménytelenül elválasztja sárcipőjétől, vagy ha ott is éri a cipészparoszt, az kimutatja neki, hogy a foltforrasztáshoz szükséges raganyag mérsékelt kiutalása miatt december második feléig szó sem lehet róla, hogy a szóbanforgó kalocsni megeljeje foltját....

A spirituszláng nagyot lobbant a széken és jelezte, hogy a tea fel-forrt immáron, Sietni kell!

Nagyot rántott a kalocsnín és a cipő simán beleszaladt:

Fel, fel, új napokra fel!

— énekelte vidáman, hogy sikerült a művelet. Mert a sárcipő, a dög, azelőtt, amíg nem volt átlátszó mint egy nagyon vékony kenyérszelet, csak húzóval ment a lábára, úgy is nehezen. S lám, most hogy a folt közeledését érzi, egyszerre milyen engedelmes!

Fel, fel, új napokra fel!

A spirituszláng is ezt dudolta. Hányadika is van ma? — villant fel benne hirtelen a kérdés.

Szerda, folyó hó — na, hányadika is van ma?

Az ördögbe, ezt sohasem tudja! A napot, hogy szerda vagy csütörtök, mindig észbentartja, a dátummal viszont mindig elveszti a kapcsolatot. Holott ugyebár a dátum a fontos, a kelet. Még soha, senki aktára nem írta, hogy szerdán iktatták és teszem azt, szombaton került a tanácsos elé, elbírálásra.

Novátorhajlamú ember volt és továbbfejlesztette a gondolatot. Lehetne, mondjuk, a hét napjai szerint iktatni az ügydarabokat. Színes plajbásszal. A hétfőt pirossal, a keddét kézzel a szerdát lilával és így tovább. Namármost: a hét szombatján ugyancsak szurkálna minden referenst a piros számmal jelzett ügyírat!

Úgy szurkálná, mintha gombostűvel döfködnék a széke alól. Hogy »nini, a fene egye meg, hétfői piros és még mindig nincs elintézve!«

Az ilyen tűnődés azonban, meg kell állapítani, veszélyes. Mert irigységet kelt. Mindenki mondaná, hogy a Szedonya színesplajbásszal hadakozik a restancia ellen, a Szedonya, cccc, ... hallottátok? Kihívni ugyebár a szakértársak bírálatát, ez megfontolandó. Különb is: van anynyi szín a világon, amely az akták mellé szegődve át tudjon segíteni minden ügydarabot a maradéktalan elintézés birodalmába? Hát nincsen.

És különben is, a hétfői piros a jövő héten már nem szúr szemet, mert elkeveredik a folyóheti pirosak közé és nem is látszik rajta, hogy egyhetes. Ez nem olyan mint a gallér, amelyen piszokrétég jelzi, mióta viselik.

Szóval az egész ötlet legfeljebb azt eredményezi majd, hogy elkésik az irodából. És akkor, színes álmaival együtt a szakszervezet fekete táblájára kerül.

Sietni kell!

A sárcipő tényleg megkezdte alattomos cuppogását, jeléül, hogy a mutatózó lyuk rajta nem pusztá rémlátás.

A nap különben enyhe zürzavarral indult. Telefonnal.

Főnökét keresték, a jóakarátú bírót — így hívták egymás között. Támadó hang követelte, de a főnök ma nem jött be.

— Elutazott — jelentette Szedonya a készüléknek.

Hogy hová, mikor és miért? Ezek mind olyan kérdések, amelyekre az ember legfeljebb a vállát vonogatja. Az meg úgy sem látszik a telefonban.

Azt hitte, hogy felvilágosítása visszaveri a támadást. A kiabáló azonban, ott a telefonban, most már személy szerint őt vette célba. És lecsapott rá:

— Ki van a telefontól?

... Az iroda mélyén tartotta magát a legenda, hogy egy Záriusz nevű tisztviselő, tiszteletbeli görög tolmács az ilyen támadásokat csalafinta módon veri vissza. Például ilyeneket mond, hogy »senki sincs itt kérem, itt a szolga beszél én is csak felsőprök és mindjárt megyek.« Ezt persze nem reggel mondja, hanem délben. Reggel ilyeneket mond: »Á néptársak még nem jöttek be, talán be sem jönnek máma, mert Szent Flórián napja van, tetszik tudni...« Állítólag még a takarítónő-hangját is utánozza s ha mindez nem segít elkezdi sebesen görögül beszélni. Ez mindig hat, mert Záriusz, mint tiszteletbeli görög tolmács a folyóvíz sebességével beszéli a görögöt.

Léhet, hogy csak kitalálás az egész. A lelkiismeretes brodai erők szerint nem más, mint az értelmiség megrágalmazása. És mégis ez a Záriusz jutott eszébe mindenkinek ha nagyon csöngött a telefon és senki sem akart odamenni.

— Ki van a telefontól??? — üvöltötte egy hang, amelynek gazdája természetesen nem tudhatta, hogy a készüléknel olyan ember áll, akinek lelkiszeme előtt egy régi legenda villant fel!

— Szedonya — valotta be erőtlenül a kalocsnis ember. És ezzel elvágta lehetőségét annak, hogy valamit is le tagadjon abból, ami mostantól kezdve történik.

— Á, Szedonya?! Hát idehallgass néptárs. Este 7 óraker... ird csak fel magadnak... nem ne kérdezz sokat, csak ird: szóval 7 óraker legyetek ott a szakszervezetben... Hogy ki? Hát ti, Vagy a bíró vagy te, jöhettek együtt is, mind a ketten. De ott legyetek, mert ez fontos konferencia lesz! És hallod, a lelkiismeretedre bízom ezt a dolgot, nem ahogy szoktad...

A telefon kattant egyet és elhallgatott. Kérdezni nem lehetett többet.

Mint a távolbainduló apa búcsúüzenete fiához, úgy csengett a végző Szedonya fülében. Szívenütötte a hangszóly: ahogy szoktad... Miért, hát hogy szokta? Ő aki elmegy minden konferenciára, ő aki legelső mindenütt lelkiismeretességben, hogy neki ilyet mondjanak!

Rögtön elővett egy tiszta fehér papírlapot és arra rápingálta gömbölyű nagy betűkkel: Este hét óraker konferencia a munkásotthonban. A papírt aztán óvatosan elhelyezte a bíró asztalán.

Később még egy papírlapra írta rá: Este hét óraker konferencia a munkásotthonban. Ezt a papírlapot saját asztalára tette, feltűnő helyre. Egy percig még tündődött, hogyan lehetne harmadszori biztosítással is nyomát hagyni az üzenetnek, de úgy találta, hogy a kétszeres üzenet éppen elég.

Pillantása a lyukas sárcipőre esett és onnan az ablakon át a vastag őszbe. Eső verte az ablakot és nyilván a járdát is.

Azon tűnődött egy pillanattal, hogyan viselkedne az ő helyében Záriusz, a görög tolmács?

— Bolond gondolat — hessegette el magától a lehetőséget. Bolond volt, aki a Záriuszt kitalálta.

Ott feküdt a helyén a két papírlap, még délután is. Sokan elolvasták, mert »mi az a fehér ott az asztal közepén?« Lehet ugyebár a Barátság és Támasz közpénztár körözüvénye a szerda esti összejövetel ügyében, lehet vitaesti felhívás, vagy a most induló gubacsgyűjtő akció — végül lehet pénztári dörgedelem a szövetkezeti disznó ügyében. Tudmillik felhívás a hatodik sertésrészlet befizetésére.

Lehetett, de nem az volt.

Magánügy volt, a Szedonya és a jó bíró magánügye. Az emberek így napirendre tértek a papírlap tartalma fölött. Hogy tartja a közmondás? Elég erős vagyok, hogy a más baját elviseljem

Este fél hétkor pedig megindult két sárcipő.

Előbb huppogva, aztán cuppogva.

Végiglépkedett a fények terén, befordult az »Éles csákány« vendéglőnél, túment a Hombár nevű városrész téglakövezetén egészen a folyópartig. A munkásotthon kivilágított ablaksora sugárzó elevenséggel hirdette az eredményes összmunkát.

Fel, fel, új napokra fel.

— dúdolta megint Szedonya és örvendezett, hogy nemsokára egy meleg konferenciaterem puha ölén kipihenheti fáradalmait. Ha majd kipihen magát, erősen odafigyel, mert nem tudja, hogy voltaképpen miről van szó... Mindenesetre óvatos lesz a hozzászólásaiban. »Néptársak, mint az elhangzott felszólaló konkrétan kifejtette, azt hiszem....« Így kezdi majd, tapogatózva.

A kapuban lerázta köpenyét és megköszöri torkát. A kapus tekintete kissé nyugtalanította:

— A konferencia — kezdte ünnepélyesen — amelyre érkeztem....

— Tudom — bólogatott a torzonborz ember — földszint 43.

Milyen simán megy a dolog — örvendezett Szedonya — és könnyű léptekkel suhant a jelzett ajtó felé. Öt perc múlva azonban visszavért és fejét csóválta.

— Nem az? — kérdezte a jólelkű kapus.

— Nem — hangzott a komor válasz.

— Hát — vakarta fejét a másik — tudnom kellene, hogy miről van szó... csak úgy segíthetek.

Ez az!

Ez az, ami egész délután neki is a máján feküdt. És amire nem tud választ adni, hogy: »miről van szó«. Mert a titokzatos hang annyit már nem közölt vele....

— Fontos értekezlet — próbálta újból.

A kapus bólogatott: na persze, fontos, fontos. Minden értekezlet fontos!

— Tulajdonképpen bíró néptársunk helyett....

Meghallva a bíró szót, a kapus arca felderült:

— A bírók! Azok a második emeleten üléseznek.

Felvidultak mind a ketten. Ott lesz az, persze!

Az ajtó megreccsent és sokan ránéztek szemrehányólag. Ahogy az lenni szokott. A későnővőt lélekben megkövezik, de befogadják mégis. Mert a konferencia: végtelen nagy család. Vannak pontos, lelkiismeretes egyedei és vannak besurranó alakjai, mint ez a Szedonya.

Az ujonnanjött leült és megkezdte csöndes pihenését. Forró, szenvedélyes szavak keringtek körülötte, ami már kissé szokatlan volt füle számára. Figyelni próbált.

— .....már csak a nívó miatt is néptársak! Az ítélkezés, mint a kilőtt nyíl, abban a pillanatban kell, hogy hasson és a sértés rögtön visszatöröltassék!

Szedonya felkapta fejét. »Nono«, — ez állt a tekintetében. A szónok hangjában volt valami joggyakorlat-ellenes.

— S a bírói védelem, amely a tettelességig fajuló személyi fenyegetés közepette....

— Álljunk meg kérem, álljunk meg egy pillanatra — ezt akarta oda kiáltani nekik. Szót akart kérni, mert reakciót szimatolt a levegőben. Ahogy ezek itt a kilőtt nyíl erejéről beszéltek, hozzákeverve a tettelességig fajuló személyi fenyegetést a bírói biztonság kérdésében — kérem, kérem, akarta mondani, gondolják meg jól a néptársak! Én csak a jó bíró helyettesként vagyok itt, de ne tessék elvetni a súlykot és azt hinni, hogy nálunk....

Milyen jó, hogy nem mondta el. Egy másodperc egytized részében ugyanis megpillantotta az elnöki asztal felett a nagy feliratot.

Futballbírói kollegium. Éljen a tisztánlátás! Harcoljunk a »új bíró« ellen!

A parolák felvilágosították, hogy egészen rossz helyen jár.

Megint csak ott volt a portásfülkénél. Arcára rá volt írva az újabb kudarc.

A kapus tekintete megint körülcirógatta: hová irányítsa ugyan ezt az eltévedt embert? Mert sok a konferencia, szó mi szó és sokan jönnek így, bátortalanok, akik nem is tudják melyik szervezeti egység ülésére érkeztek. Nem ismerik két szóban összefoglalható célját az értekezletnek, nem tudják a szobaszámot sem, csak annyit tudnak hogy: konferencia.

Hirtelen, mintha megvilágosodott volna előtte minden a fejére csapott. Mármint a kapus. Rácsapott a saját fejére:

— Hop; már tudom, az a konferencia kint van az első rajonban!

Szedonya úgy érezte, hogy neki most repesni és örvendezni kellene. És nagyon csodálkozott önmagán, hogy mégsem örül. Szomorú pillantást vetett kalocsnijára; ha siet fél óra alatt éppen odaér.

Igen, de lesz-e ott még valami abból a konferenciából? S létezik-e valahol az a konferencia amelyre elugratta egy telefonhang?

A rajon épülete vaksötét volt.

Mintha nem is lenne élőlény benne.

Hátulról került az udvar felől. Alig nyomult azonban tíz lépésnyire, egy vadul morgó hang megállította.

Nem ember volt. Kutya. Őles nagy kutya — ő nem látta, de farkaskutya volt.

Ő nem látta, hogy farkaskutya felé dob egy fél téglát. És úgy nyomul előre mint egy hős. A farkaskutya úgylátszik gyengébbidegzetű volt nála, talán puhaszívű farkaskutya volt és megdöbbenetette a bátorság, amellyel szembe szálltak vele. Szüntelen morgással jelezte csak, hogy jelen van. De nem támadott.

Az ablakok viszont vaksötétben maradtak továbbra is.

Fél óráig tartott, amíg a folytonos támadás, visszavonulás és újabb ködöbálás közepette elérte az ablakot és kocogni kezdett. Előbb csak kocogni, aztán dörömbölni. Aztán az ajtót is rugdosta. És a kutya erőre, bátorságra kapva most már nem morgott, hanem csaholt vadul, olyannyira, hogy még az éjjeli őr is előbukkant és krisztusmáriát szidva zavarta a hivatlan tolakodót, aki a zuhogó esőben zajongva konferenciát követelt és ajtónyitást, hogy bebocsássák. . . .

★

Tüsszögve náthásan, aggódó arccal szemlélte másnap a bíró arcát.

Úgy tizenegy óra tájban lecsapott a villám.

— Te Szedonya, nem kerestek engem telefonon? Valami konferencia miatt?

Egy pillanatig felvillant benne Záriusz a görög tolmács gyakorlata. Aztán mégis rákezdte:

— De igen. És én ott is voltam. Előbb a 43-ban a földszinten, aztán a második emeleten, a futballbírók között. Tévedés volt majdnem megverték. És a rajonban is jártam, de sötét volt és kövel dobáltam egy kutyát, mert harap a dög, ismerem jól . . . .

Ez mind igaz is volt. Kivéve azt az állítást, hogy ismerte a kutyát.

A bíró növekvő ámulattal hallgatta: miféle sárkánnyal viaskodik ez az ember? Mert viaskodik valamivel, az kétségtelen. Alapos gyanú, hogy itt valami rendkívüli történt, felvillant benne.

— Hogy egy kutya harap, ha kövel dobálják — mondta szárazon — az feltehető. — De mi van a telefonnal?

— A telefon az is egy dög! Csörög, az ég szakadjon rá. A telefon csörgött és én fölvettem. És kerestem, hidd meg a konferenciát, este kilencig. Azt hiszed megtaláltam? Csak legalább tudnám, mit mulasztottam el, csak legalább azt tudnám. . . .

★

Igy történt.

De, hogy mi történt, az csak ezután következik. Az egész történetet a vonatban hallottam, Ujvidék és Szabadka között.

Hogy ki mondta el? Egy másik Szedonya.

A másik Szedonya.

A szőke Szedonya, a tanügyből. A kultúrszedonya, akivel a bíró állandóan kultúrkonferenciákra járt.

Szedonya akire másnap rátámadtak, hogy miért nem jött el a konferenciára?

— Hát miért mentem volna el? Hisz meg sem hívtak!

— Nem ám, majd mit mondtam! Hisz magam beszéltem veled!

— Kivel?

— Hát veled. Telefonon.

— Melyik telefonon.

— Hát az elnökén na, . . . a bírón tudod, hogy is hívták csak. . . .

Mondom, az volt a baj, hogy két Szedonya van a világon.

S a másik Szedonya, a szőke Szedonya halkán zümmögve vallott nekem tovább:

— Tudod, azóta ha találkozom veled, mindég mélyen leemelem a sapkám. Mert erre nem lettem volna képes! Nekivágni az éjszakának, a rajon sötét udvarának és hadakozni egy farkaskutyával, csak azért, hogy konferenciához jusson. . . .!

Igazi hős ez az ember: tétvével valami egészen merész vállalkozást is végrehajthatott volna. . . .

EGYENLŐSÍTÉSDI

Irta: Bosán Magda

»A kommunizmus ott kezdődik, ahol megjelenik a nehéz munkát legyőző önfeláldozó gond, a munkás gondolja, hogy a munka termelékenységét emelje, hogy megóvjon minden kiló buzát, szentet, vasat vagy bármely más terméket, amit nem ma-guk a munkások kapnak személyesen, sem a hozzá közelállók, hanem a távolabbállók, azaz az egész társadalom mint közös-ség...« (Lenin).

Gazdasági életünkben még itt-ott téves vélemények ütköznek ki, a termelés szocialista elveivel még sokan nincsenek tisztában és azokat a félrevezető jelszavakat, amelyekkel a tőkés világ évtizedeken át rágalmazta a szocialista rendszert, némelyek még ma is felhasználják. Ez az az egyenlősítés, amely ellen Lenin és Sztalin olyan sikeresen küzdöttek a szocialista társadalom felépítésének kezdetén. A szocializmus országának ezt a tapasztalatát még nem használják fel eléggé gazdaságunk vezetői, különösen azok, akik az üzemekben közvetlen kapcsolatban vannak a munkásosztállyal és akiknek egyik legfontosabb feladata a termelési, munka- és bérviszonyok rendezése.

★

Mi is tulajdonképpen a szocialista társadalom alapelve? Ez: minden dolgozó képességei szerint szolgálja a közösséget, a közösség pedig mindenkinek teljesítménye szerint juttat.

A munkateljesítmény szerinti fizetés átnevelte a szocialista ország dolgozóit, kifejlesztette a szocialista versenyt, a sztahanov-mozgalmat. Ez a politika óriási módon emelte a szovjet dolgozók munkájának termelékenységét és a Szovjetszövetség néhány évtized alatt elmaradt agrárországból magasfejlettségű, haladó tehnikájú ipari állammá vált.

A mi hazánk is hatalmas lépésekkel halad a szocializmus felé. Elmaradt és elpusztított tehnikát örököltünk és ezért meg kell találnunk a módját, hogy minél hamarabb létrehozzuk és kifejlesztjük önálló nehéz és könnyűiparunkat. A mi társadalmunkban is annak az elvnek kell érvényesülnie, hogy „mindenki képességei szerint és mindenkinek munkája szerint“, mert csak ezen alapon haladhat előre gazdaságunk, csak ilyen módon sajátítják el dolgozóink a magasabb tehnikát és a munka nagyobb termelékenységét.

AZ EGYENLŐSÍTÉSDI KÜLÖNFÉLE FORMÁI

Az egyenlősítés irányzatának különféle formái ezekből a forrásokból erednek: 1. A régi utópista szocialista felfogásból. 2. Operturnizmusból (megalkuvásból). 3. Közvetlen ellenséges propagandából, amelynek az a célja, hogy aláássa a munkafegyelmet és munkaversenyt és ezáltal késleltesse a szocializmus felépítését.

1. AZ UTÓPISTÁK

Az utópista-szocialisták (álmodozó szocialisták) nem a társadalom fejlődésének törvényeiből indultak ki, hanem szép elgondolásokból. Elképzelték egy tejjel és mézzel folyó társadalmat, amelyben az emberek mind egyenlők lesznek és valami tökéletes igazság

alapján szeretetet és békét honosítanak meg az emberek között. Ezek az utópisták nem a munkásosztályhoz tartoztak, nem ismerték annak életét és nem ismerték a társadalom fejlődésének törvényeit s ezért azután nem is képzelhették el a jövőt másképp mint ilyen ideális álmok alapján. Hogy mennyire képtelen volt elméletük, azt eléggé bizonyítja az, hogy a tőkésék jószívére és belátására hivatkoztak, hogy szánja meg a dolgozó népet és ossza meg vele vagyonát. Ennek az utópista-szocializmusnak csökevénye megmaradt a munkásosztály bizonyos rétegeiben Marx és Engels után is, akik a tudományos szocializmus alapját megvetették. De különösen a szociáldemokrata pártokban gyökeresedett meg ez a felfogás, hiszen azok megalkuvásukban nem is akarták megvalósítani a szocializmust. Ezért azután nem is tartották szükségesnek előkészíteni a munkásosztályt azokra az erőfeszítésekre és áldozatokra, amelyekre a szocializmus felépítéséhez szükség van és nem ismertették meg a munkásosztályt a felépítés módszereivel.

Innen származnak bizonyos jelenségek a mi gazdasági életünkben is. Munkásosztályunk bizonyos elmaradt rétegeinek ma is homályos elképzelései vannak az egyenlőségéről, aminek alapján azután úgy vélik, hogy a körülbelül egyforma képzettségű munkásokat egyformán kell fizetni is. Általános jelenség például az építőmunkások között, hogy a csoportakkordban dolgozó köművesek egyformán osztják el a keresetet nélkül arra, hogy egyenként jobb vagy rosszabb teljesítményük volt. Tudják maguk is, hogy a csoport egyes tagjai többet és jobban dolgoznak, mégis egyformán osztják el a keresetet, hiszen „mindnyájan dolgoztak“.

2. AZ OPPORTUNIZMUS

Másrészt megnyilvánul egyes üzemi vezetők opportunizmusa is, akik a gyengébb ellenállás irányát követve nagylelkűeknek akarnak mutatkozni a munkásság előtt. Ez a káros szociáldemokrata nevelés maradványa és hamis „munkásérdekekre“, a munkásság helyzetének és szükségének „megértésére“ hivatkozik. Ezeknek az üzemi vezetőknek nincs elég bátorságuk és határozottságuk, hogy nyíltan fellépjenek, hogy az egyenlősítés együgyű és káros képzetével szembeszálljanak s ezért nem tesznek éles különbséget a szakképzett és nem szakképzett munkások között vagy azok között, akik ugyan egy fokozatba tartoznak, de óriási különbség van közöttük munkakészségben és a munka termelékenységének emelésében. Ezek a megalkuvók azután kiegyenlítik az egy fokozatba tartozó munkások fizetését és legtöbbször mindnyájuknak a legnagyobb bért adják.

Egészen opportunistá sőt ellesegesnek minősíthető azoknak az üzemi vezetőknek a magatartása, akik a munkásosztály feltalálójának és újtóinak semmilyen vagy jelentéktelen és elismerést adtak. Mi más ez mint egyenlősítés, egy színvonalra helyezni az átlagmunkást azzal, aki hónapokon át szabad idejében dolgozott és tanult, hogy termelésünket emelje. Ugyanilyen megalkuvásnak minősíthető egyes üzemek vezetőinek eljárása, akik a rohammunkások avatásában semmilyen különbséget nem tesznek a kitüntetettek között. A palánkai „Sloboda“ kendergyár vezetősége például nemrég 25.000 dinárt osztott szét jutalomként a vezetőségi alapról, mégpedig mindenkinek egyforma összeget. Így egy alkalmazott, aki húsz éve dolgozik a vállalatban és a munka oroszlánrészét végzi, ugyanannyit kapott, mint például az üzem beszerzője, aki nemrég került a vállalatához.

3. AZ ELLENSÉGES PROPAGANDA

Az új Jugoszlávia ellenségei fáradhatatlanok a kártevő jelszavak gigondolásában, amelyekkel dolgozóinkat félre akarják vezetni. Az egyenlőséggel kapcsolatban egész ellentmondó jelszavakat használnak. Egyrészt azt hangoztatják, hogy a szocializmus ideális elve az „egyenlőség” és hogy a társadalom javaiban mindenkinek egyformán kell részesülnie, lázítanak ellátási jegyrendszerünk ellen, a rohammunkások, újíók és feltalálók megkülönböztetése ellen. Másrészt a dolgozó nép bizonyos rétegeit, különösen a parasztság egy részét, azzal ijesztgetik, hogy népállamunk teljes egyenlőséget vezet be, hogy mindenkinek egyformán kell élnie, hogy eszajkából kell enniük stb. Ellenségeink egyszóval hol egyenlőségért kiabálnak, hol az egyenlőség ellen beszélnek, de mindenképpen alá akarják ásni a dolgozó nép munkalendületét, hogy gyors fejlődésünket késleltessék.

A felhozott példákól is világosan látható, milyen károsak az „emberek egyenlőségéről” szóló utópista jelszavak, a fizetés és bér egyenlősítésére való törekvés. A társadalmi viszonyok szocialista elve: mindenki képességei szerint és mindenkinek munkája szerint — ellentétben a kommunizmussal, amely mindenkinek szükségei szerint adhat. Ha ma mindenkinek egyenlő részt adnánk a társadalmi javakból, egy egész történelmi korszakot átugranánk, a szocialista építés korszakát. Már pedig ez elméletileg és gyakorlatilag is lehetetlen, hiszen a társadalom fejlődését nem vágják, hanem törvények szabják meg. Ezekre a törvényekre pedig megtanított bennünket a marxizmus-leninizmus.

Ahhoz, hogy a társadalmi javakat olyan mennyiségben állítsuk elő, hogy a javak elosztásának kommunista elvét alkalmazhassuk, tehát hogy mindenkinek szükségei szerint adhassunk, egy hosszú időszakon át a társadalmunk minden tagjának ki kell fejtenie képességeit és erejét önálló nehéz és könnyű ipar létesítéséhez. Mindaddig tehát, amíg a társadalom minden tagja nem állítja minden képességét és erejét a társadalmi termelésbe és amíg gazdaságunk nem termel annyit, hogy mindonkit kielégíthessen, nem is lehet szó a javak másfajta elosztásáról, mint a teljesítmény szerinti elosztásról.

MINDENKI RÉSZTVESZ AZ ÉPÍTÉSBEN

Legelőször tehát az szükséges, hogy dolgozóink gazdasági életünk minden ágában tökéletesen elsajátítsák a legkorszerűbb technikát és annak alkalmazásával képességeiket a legmagasabb fokon fejlesszék a termelékenység növelésében. A legkorszerűbb technika, a legjobb munkamódszer, a kollektív termelés legmagasabb formái ugyanúgy szükségesek ehhez, mint az egyéni teljesítmények, találmányok, újítások, észszerűsítések. De éppen olyan szükséges az is, hogy mindenkit termelőmunkába vonjunk, akik eddig félreálltak vagy kevesebbet dolgoztak, mint tehettek volna. Titó marsal az Ifjúsági Vasutvonal megnyitásakor világosan megmondta, hogy nem kívánhatjuk ifjúságunktól mindig a legnehezebb feladat vállalását, hanem hogy azoknak is meg kell fogniok a munka végét, akik eddig csak nézték munkánkat. Ez azt jelenti, hogy elérkezett annak ideje, hogy hazánk minden polgárától megköveteljük a munkát, az építés egy részének vállalását, mert különben nincs joga, hogy más munkájának gyümölcsét élvezze.

MINDENKINEK TELJESÍTMÉNYE SZERINT

Hogy azonban minden dolgozó tényleges képességei szerint hozzájáruljon a termelő munkához, hogy a munka termelékenysége mindinkább fokozódjon, gyökeresen és teljes következetességgel érvényre kell juttatni a szocialista társadalom törvényének, másik részét, tehát azt, hogy mindenkit munkája szerint jutalmazunk. Szükséges azért, hogy hazánk dolgozói amellet, hogy öntudatosan maguknak, népállamuknak, a dolgozók társadalmának dolgoznak, anyagilag is érdekelték legyenek munkájukban. Minden dolgozónak meg kell győződnie nálunk arról, hogy munkáját és előrehaladását értékelik és jutalmazzák.

Ezért, hogy hazánk minden dolgozója kifejthesse képességeit, hogy a termelésben minden erejével résztvegyen és hogy munkáját méltóképpen jutalmazhassuk, — ezért vezettük be a termelésbe a norma- és akkord-rendszer elvét. Három év alatt megnyilvánult, hogy normák helyesen alkalmazott normák nélkül nincs igazi munkaverseny és nincs is törekvés a munkamódszer tökéletesítésére. Norma nélkül az egyes munkások teljesítményének nyilvántartása és helyes jutalmazása is lehetetlen. Ahol nincs norma, ahol még ma is órabér van, ott még ma is *egyenlősítési* van. Szakszervezeteink ötödik összehívott ülése megállapította, hogy a munkásoknak még mindig csak 46 százaléka dolgozik norma alapján, a többi pedig norma nélkül.

Az *egyenlősítési* elleni küzdelem ma gyakorlatilag a normaért való küzdelmet jelenti, küzdelmet az órabérről az akkord-rendszerre való áttérésért, küzdelmet minden egyes munkás munkateljesítményének pontos nyilvántartásáért.

Az *egyenlősítési* elleni küzdelem természetesen nem korlátozódik csupán az iparra, hanem éppenúgy a mezőgazdaságra is. A mezőgazdasági termelést — még inkább, mint az ipari termelést — új technikai alapra, tökéletesebb agrotechnikai alapra kell helyezni. Mezőgazdaságunk dolgozóinak óriási ösztönzést kell nyerniök a mezőgazdasági munka termelékenységének gyors fokozására, különben elmarad az ipari termelés mögött, ez pedig akadályozná gazdaságunk továbbfejlődését.

Mezőgazdaságunk, állami birtokaink, földmegmunkáló szövetkezeteink és gépállomásaink vezetőségei azonban szintén nem látják eléggé, hogy a mezőgazdasági termelés fejlődéséhez szükséges hatalmas ösztönzést nem lehet csupán hitelezéssel és egyéb állami segítséggel elérni, hanem itt is nagy szükség van különösen a mezőgazdaság dolgozóinak ösztönzést adni, bevezetni a norma- és brigád-rendszert, minden munkás, szövetkezeti tag és traktorvezető munkateljesítményéről pontos nyilvántartást vezetni és minden egyes munkást helyesen jutalmazni.

Egész mezőgazdaságunk fejlődésére igen fontos, hogy helyes normát fektessünk le traktoristáink számára, hogy tényleges munkájuk szerint fizessük és hogy az előrehaladás távlatát adjuk neki, hiszen mezőgazdaságunk gépesítése még csak most indult meg. Ugyancsak fontos földmegmunkáló szövetkezeteinkben, — hiszen ezek is most vannak alakulóban, — hogy következetesen küzdjenek minden mezőgazdasági munkában a norma- és brigád-rendszer bevezetéséért és következetes alkalmazásáért, a szövetkezeti tagok munkanapjainak pontos nyilvántartásáért. Ha a szövetkezet jóvedelmét nem a munkanapok szerint osztják el, hanem egyformán, vagy majdnem egyformán, — ahogy ez némely szövetkezetben meg-

történt a búza elosztásakor, — a henyéelőket és munkakerülőket ösztönzik és a becsületes, dolgozó szövetkezeti tag kedvét szedik a mezőgazdasági termelés fokozásához.

Ha azután még tekintetbe vesszük, hogy parasztságunk nagy tömegeit sokkal nehezebb átnevelni és az egyéni gazdálkodásról a közös gazdálkodásra vezetni, mint a városi dolgozókat, akkor tűnik csak ki igazán annak fontossága, hogy parasztságunk a szövetkezetekben ne csak a korszerű földgazdálkodás példáját lássa, hanem annak példáját is, hogy minden egyes dolgozó munkáját helyesen értékeli és jutalmazza és a sok közösség viszonya a dolgozó paraszthoz helyes. Közvetve természetesen az egyéni gazdálkodásban is érvényre juttatja népállamunk a szocialista társadalomnak ezt az elvét. Az egyéni parasztgazdaságokat éppenúgy ösztönzi többtermelésre, agrotechnikai szabályok alkalmazására nemcsak néphatóságaink irányításával, hanem a közösségnek beszolgáltatandó termények árának, prémiumoknak és bonoknak juttatásával. Ez is a munkateljesítmények, a többtermelésben elért eredménynek helyes értéklése és jutalmazása, ha közvetve is.

AZ ÚJ FIZETÉSI RENDSZER

Szövetségi kormányunk óriási fontosságot tulajdonít a helyes jutalmazás kérdésének és ezért dolgozza ki a munkások és állami alkalmazottak fizetésének új rendszerét. Az építőmunkások és a mezőgazdasági munkások fizetéséről szóló rendeletek és az állami alkalmazottak fizetéséről és rendszeresítéséről szóló törvénynek az a célja, hogy megakadályozzon minden egyenlősítést és hogy megkülönböztetést tegyen fizetésben és bérben mindenütt, ahol a munka tartalmában vagy eredményében tényleges különbség van. Az építőmunkások fizetéséről szóló rendelet például világosan előírja, hogy mielőtt több csoportot és alcsoportot állapítsanak meg minden munka-kategóriában. A rendelet még külön pótléket is ír elő az alapfizetésen felül aszerint, hogy milyen fontos az épület, amit emelnek s ezzel egyrészt megmutatja néphatóságaink különös gondoskodását azokról a munkásokról, akik legfontosabb épületeinket emelik, másrészt ösztönzi őket, hogy még nagyobb lendülettel dolgozzanak. Ezek a rendeletek és az állami alkalmazottak fizetéséről szóló törvény is világosan mutatják, hogy népállamunk a munkások és alkalmazottak fizetésében nemhogy egyenlőséget, hanem a legnagyobb és legrészletesebb megkülönböztetést juttatja érvényre és ezt a fizetési rendszert még tovább fejleszti, hogy mindinkább megkülönböztesse azokat, akik munkájukkal és kezdeményezésükkel hozzájárulnak termelésünk fokozásához.

Csak ilyenmódon nőhet a munkaverseny, erősödhet a dolgozók öntudata, hogy a munkások és parasztek államát, a maguk hazáját építik, fokozódhat a munkaszeretet, ami olyan fényesen megnyilatkozik ifjúságunk építőhelyein és csak ilyenmódon terjedhet ki egész gazdaságunkra, a dolgozó nép minden rétegére, még a legmaradibb dolgozóra is. Csak a legnagyobb munkahősiesség biztosíthatja országunk függetlenségét, a szocializmus győzelmét hazánkban is, ahogy a Szovjetoroszországot dolgozóinak sohanemlátott munkahősiessége az ötvenes terveken át eljuttatta a szocialista társadalomig, a sztalini alkotmányig, a háborúban diadalmas győzelemig és a békében már a kommunizmus felé.

ZÁKÁNY ANTAL:

A MI ÖKLÜNK

Néha pattanna, úgy feszül,
Máskor lágy, szinte árad
a kezünk, tenyerünk,
De öklöllé válik és dörömbölve pöröl,
mintán kérni kifarad.

Ez a mi öklünk, amellyel az élet
halált törtet, rondet vágat, szennyest kimosat,
amelybe bele ütve
ezer tűske —
és mégis szelíden simogat.

Néha pattanna, úgy feszül,
Máskor lágy szinte árad,
Végtelenül könyörög
egy roppant vaspörölyt,
hogy agyát zúzza a haramiáknak.

Ez a mi öklünk, amellyel az élet
vérünkben szint lopat,
hogy befestesse lobogólt,
mellyekkel a végső harcra szólt,
... ..
Legyőzzük mind a kínokat! ...

(1943)

S Z A B A D S Á G

Meghurcoltak csúful,
elítéltek egy ezredévre,
De nem hiába siratott
az elnyomottak hívó népe ...

Úttél a villan.osszékben,
csüngtél alélva a bítón,
de örök szerelmed mosolygott' a
dolgozókra biztatón.

Tudtuk, hogy nem vagy halandó, hisz
ahogy belénk gyökeret vert a léted,
úgy állt ki egy szállg szívvel,
aki üldözött életével éltet ...

(1945)

VILÁGSZEMLE

Irta: Steinfeld Sándor

Mit jelentenek az elmúlt hónap legfontosabb eseményei?

Milyen tanulságot vonhatunk le: az Egyesült Nemzetek Szervezete közgyűlésének befejezéséből, a Külügyminiszteri Tanács ülésének berekesztéséből, a francia- és olaszországi sztrájkokból, a jegyrendszer megszüntetéséből a Szovjet Szövetségben és Titó marsal szófiai, budapesti és bukaresti látogatásából?

Ezek az események mindenekelőtt visszatükrözik a világpolitikai helyzet alapvető jellegzetességeit, továbbá mindenben megerősítik a kilenc kommunista párt elemzését a világpolitika fejlődésének irányvonaláról és bizonyítják a történelmi határozat következtetéseinek pontosságát és helyességét.

Az imperialista és demokráciaellenes tábort megzavarta és megremítette a demokratikus tábor gyorsan kovácsolódo egyöntetűsége és ezért napról-napra fokozza tevékenységét. A tábor vezető ereje az Egyesült Államok nyíltan harcol a maroknyi imperialista-mágnás csoport világuralmának megteremtéséért. Ebben a harcban kipróbált támogatásra lel mindenekelőtt az angol és francia jobboldali szocialisták soraiban, akik készek eladni népeik elemi érdekeit, készek országukat kiszolgáltatni az amerikai monopolisták mohóságának. Az amerikai politikusok világhódító céljukat a »világ megmentése«-nek, a »kommunista veszedelem elleni összefogás«-nak jelszavával akarják leplezni. Európa megsegítéséről beszélnek. Ez a segítség valójában Európa tőkés államainak fölvásárlása és gyarmatosítása, hadibázisok, felvonuló területek, fegyvergyárak és fegyvertárak létesítése, egyszerűen az új háborúra való fölkészülés amerikai tervének megvalósítása. A jelszavakat és azok való lényegét még jól ismerjük a közelmulthból.

Az új háborús gyujtogatók bandája azonban lépten-nyomon szembe találja magát nemcsak a demokratikus országok növekvő erejével és tettekre kész szövetségével, de a maga országában és a szákmányként kiszemelt országokban is a szabadságszerető tömegek ellenállásával és harcával. A tömegek politikai érettsége és tapasztalata jóval nagyobb, mint volt a háború előtt és növekvő szervezethegük, fokozódó elszántságuk a békéért való harcban egyre nagyobb akadályokat gördít az imperialista monopolisták terveinek megvalósítása elé.

Az *Egyesült Nemzetek Szervezetének közgyűlése* az imperialista ellenes tábor nagy győzeleme volt. A két szembenálló irányzat — az Egyesült Államok által képviselt erőszakos és minden egyenrangúságon alapuló nemzetközi együttműködést fölrugó irányzat és a Szovjet Szövetség által képviselt, az együttműködésre, a béke megszilárdítására törekvő irányzat — harcából az utóbbi került ki győztesen. A Szovjet Szövetség és a vele együtt küzdő országok az egész világ békeszerető dolgozóinak rokonszenvét elnyerve meghiusították az imperialisták tervét, hogy kettészakítsák a világot és az Egyesült Nemzetek Szervezetét a maguk ügynökségévé változtassák. Az amerikai küldöttségnek sikerült ugyan elérnie a balkáni bizottság és a koreai választásokat megfigyelő bizottság kiküldését. De ennek az ára, hogy az Egyesült Államok nemzetközi tekintélye jelentős csorbát szenvedett. A Szovjet Szövetség és a népi demokráciák országai nem vesz-

nek részt ezekben a bizottságokban. Nem sikerült megszüntetni az őt nagyhatalomnak a Biztonsági Tanácsban érvényes egyhangúságát, a „vetőjogot”. A közgyűlés elítélte a háborús propagandát és ez a határozat a szovjet békepolitika újabb győzelme. Az ülésszak egyik legfontosabb eredménye, hogy az angol-amerikai tömb terveiről lehullt a lepel. A nemzetközi együttműködés ellenségei az egész világ előtt leálcázták magukat. Ez megkönnyíti a béke barátainak munkáját. A népek ismét láthatták — és a szovjet delegációhoz érkezett levelek tömege tanúsítja — meglátták: honnan fenyegeti a békét a veszély és megértették, hogy mi a lényege a nemzetközi biztonság elleni üzeneteknek.

A *Külgyminiszteri Tanács* háromheti vita után feloszlott anélkül, hogy érdemlegesen előre jutottunk volna a német kérdés rendezésében. A jaltai és potsdami értekezleten hozott határozatok világosan leszögezték, hogy egészséges, demokratikus, lefegyverzett és náciizált Németszágot kell teremteni. Csak az ilyen Németszág felel meg a világbéke érdekeinek és a német nép óhajának. Csak az ilyen Németszág nem fenyegetheti újabb hódító háborúk kirobantásával szomszédait és a világot. Ezek a határozatok leszögezték Németszág jóvátételi kötelezettségeit és megszabták a háborúban szövetséges hatalmak együttműködését. Két és fél év multán azt látjuk, hogy az angolszász imperialisták francia segédlettel ketté akarják Németszágot osztani és a Marshall-terv elgondolásai szerint megteremteni Bizonyos Trizóniát, mint gazdasági és katonai egységet amerikai parancsnokság alatt.

A londoni értekezlet amerikai, angol és francia résztvevőinek az volt a célja, hogy megvédjék parancsolóik — a monopolok — érdekeit. Marshall kész tervvel jött az értekezletre. A terv a neki megfelelő Németszág megszervezését célozta. Olyan Németszágot akarnak szervezni, amely egyrészt ugródeszkája lehet az Egyesült Államok imperialista hódításainak, másrészt a leigázott Németszág gazdasági erejét teljesen az amerikai tőke szolgálatába állítaná és így megteremtené Európa gyarmatosításának egyik gazdasági pillérét, rabszolgaságba döntené a német népet és végül állandó tűzfészket létesítené, amely közvetlenül fenyegetné a világbékét. A demokratikus országoknak és a Szovjet Szövetségnek juttatandó jóvátételekről hallani sem akart az amerikai kormány, amely miután a leggaládabb eszközökkel kifosztja Németszágot, akadályozza a békés célokat szolgáló német termelés fejlődését és koldusbotra juttatja az amúgyis elszegényedett német népet, nagylelkűen »lemond« a jóvátételekről.

Ezzel az imperialista állásponttal szemben Molotov kifejtette, hogy a legfontosabb kérdés nem a béke kérdése általában, hanem hogy milyen lesz a béke? A népek egyenjogúságán, a nagy és kisállamok nemzeti függetlenségének elismerésén alapuló demokratikus békét, vagy pedig imperialista békét kötnek, amely bizonyos nagyhatalmak uralmát jelenti a többi nagy és kis nép felett. Ezek a különféle célok határozták meg a valóságban az értekezlet résztvevőinek magatartását a béke rendezésének egyik-másik kérdésében, bármilyenek is azok a kifejezőmódok, amelyekbe burkolóztak. A szovjet küldöttség a miniszterek tanácsa által megvizsgált valamennyi kérdésben világos és kézzelfogható javaslatokat tett, amelyeknek célja a vitás kérdések méltá-

nyos és gyors megoldása volt Európa minden népének, így a német népnek érdekében is.

A háromhetes vita folyamán világossá vált, hogy az imperialista kiküldöttek nem óhajtiák a demokratikus békét és az értekezlet eredménytelenségét a szovjet küldöttség rovására szeretnék írni. Ez azonban nem sikerült. Marshall sarokba szorítva Molotov érveitől, az értekezlet berekesztését indítványozta, amit hű csatlósai — Bevin és Bidault akik neveltséges szerepet játszottak a tárgyalások folyamán — magukévá tették.

A békeszerető és békére vágyó népek és tömegek előtt ez az értekezlet mégjobban leálcázta a békebontó monopolisták mesterkedéseit és kalandorpolitikát, amely az európai népek nemzeti jogai és érdekei ellen irányul és legfőbb akadálya a demokratikus és szilárd béke megvalósításának.

A francia- és olaszországi események mindenekelőtt megmutatták a hazaáruló kormányok és jobboldali szocialisták készségét, hogy országukat amerikai rabságba akarják hajtani és nem riadnak vissza attól sem, hogy idegen érdekek védelmében saját népük ellen fegyveres erőszakot alkalmazzanak. De megmutatták a dolgozó nép, elsősorban a munkásosztály elszántságát harccal szerzett demokratikus jogai és hazája szabadságának védelmében. Ezenfelül megmutatták a nemzeti szabadságot és a dolgozó nép jogait legkövetkezetesebben védelmező párt, a Kommunista Párt megnövekedett erejét, óriási befolyását és harcevezető ügyességét.

A tőkés rendszer háborúutáni gazdasági zűrzavarának kiéleződése az osztályharc kiéleződését vonja maga után. A tőkés országokban a széles tömegek helyzete állandóan romlik. A francia munkások realbére idén szeptemberben 50 százaléka sem volt a háború előttinek. Olaszországban közel 3 millió munkanélkülit tartanak nyilván. A tömegek helyzete romlik és ezt — mint az a tőkés rendszerben lenni szokott, kevesek meggazdagodása kíséri. A reakciós erők a gazdasági szabotázst politikai eszközül használják föl. A pénzhigítás és elértéktelenítés segítségével az ujjaépítés és a válság terheit a dolgozóakra akarják hárítani. Megállapíthatjuk, hogy sem a francia — sem az olaszországi politikai helyzet nem kedvezett a munkásság kizárólag gazdasági célokért folytatott harcának. A reakció polgárháború kirobantásán akarta fölhasználni a pillanatot. Dulleš — Franciaország kiszemelt Gaulléitère már a München óta hirdet Reynaud-dal és a fasiszták utolsó útkártyájával de Gaulle-al tárgyalta. A kormány 120 ezer tartalékost hívott fegyverbe. Az összeütközések napirenden voltak. Az egész világ dolgozói a francia munkásság segítségére siettek. A helyzet azonban nem kedvezett, hogy a küzdelmet végsőig vigyék. A tömegek bámulatosságot és összetartása és fegyelmettsége azonban hatott a kormányra. Az elért eredmények jelentősek, ha nem is felelnek meg a célkitűzéseknek. Még a reakciós sajtó is elismerte a munkásság harcának anyagi és erkölcsi győzelmét. A megkötött fegyverszünet nem béke és a sztrájkbeszűntető parancs is kiemeli, hogy a kormány ellenességnek tekinti a munkásságot, nem hajlandó visszavonni a munkásellenes törvényeket és ezért átkell csoportosítani az erőket és rendezve azokat, fel kell készülni az eljövendő nehéz harcokra.

Még emlékezzünk az emlékezetes háború előtti franciaországi utolsó nagy általános sztrájkra, amely elbukott, mert a jobboldali szocialisták

elárulták a munkásságot, megbontották annak sorait és a kettészakadt munkásság a tőke, Franciaország pedig a fasizmus martaléka lett. Az árulók most is a régi álláspontot képviselték, de a munkásságra már nem hatottak annyira. A munkásosztály egységes maradt nagy harcában, végleg leleplezte a Blum, Ramadier, Moch-féle »szocialistákat«, mint a munkásság és Franciaország árulóit. Az egység pedig győzött minden ármány és erőszak fölött. Győzött Franciaországban és győzedelmeskedett Olaszországban. A reakciót komoly vereség érte. Hogy is szól a varsói határozat?

»Ha, ezek (a béke pártján állók) az erők a béke védelmében szilárdak és kemények lesznek, ha állhatatosságot és hajthatatlan-ságot tanúsítanak, akkor a támadók tervei teljes csőddel végződnek.«

A Szovjet Szövetség újabb győzelme, a szocialista rendszer magabiztosságának újabb ékes bizonyítéka, hogy a háborúban résztvevett államok közül — Amerikát kivéve, amely meggazdagodott a háborúban — a legtöbbet szenvedett ország szünteti meg először a jegyrendszert és áttér a közszükségleti cikkek szabad forgalmára. Az, hogy a párhuzamosan végrehajtott valutareform oroszánrészt az állam viseli, mutatja a különbséget a tőkés és szocialista állam között. Az egész tőkés világban napról-napra újabb megszorítások történnek, ugyanakkor a népi demokráciák gazdasági ereje és a nép jóléte emelkedik. A Szovjet Szövetség pedig szabaddá és mindenki számára egyformán hozzáférhetővé teszi a közszükségleti cikkeket és csökkenti azok árait. Mit jelent ez? Azt jelenti, hogy a Szovjet Szövetség dolgozó a háborút követő két és fél év alatt nagyobb eredményeket ért el, mint bárhol a világon, hogy a Szovjet Szövetség valóban áttért a békés termelésre, hogy valóban leszerelt és legkisebbre csökkentette katonai kiadásait, mert az új háborús uszítók minden áskálódása ellenére szilárdan bizik a békében, bizik a demokratikus és imperialista-ellenes tábor politikájának győzelmében. És jelenti ez végül a Szovjet Szövetség soha nem látott arányú megerősödését. November 6-iki beszédében Molotov leszögezte, hogy

»A Szovjet Szövetségben létrejöttek a feltételek az egész népi jólétnek gyors fellendülésére és a szovjet állam hatalmának további megszilárdítására. Minket nem fenyegetnek az iparra megsemmisítő hatású gazdasági válságok, amelyek minden egyes tőkés országot fenyegetnek. Nálunk nincs és nem is lesz munkanélküliség és a lakosság ezzel kapcsolatos elszegényedése. A szovjet rendszer teljes lehetőséget biztosít a termelő erők szüntelen növekedésére és a város és falu dolgozó életszínvonalának fellendülésére, ami nem létezik és nem is létezhet egyetlen tőkés országban sem.«

A Szovjet Szövetség bizik a békében és harcol érte. A világbéke összes barátai bíznak abban, hogy a szocializmus országának harcát siker koronázza.

A Szovjet Szövetség mellett a népi demokrácia országai képviselik a béke táborának másik szilárd alapját. Az Északi Tengertől a Jeges Tengerig közel száz millió ember harcolt és felszabadult az imperialista iga alól és építi szabadságát a szocializmus alapjainak megteremtésével, gazdasági erejének tervszerű fejlesztésével és politikai-társadalmi rendjének egyöntetűvé tételével. A népi demokráciák tudják,

hogy a Szovjet Szövetség igaz és erős támaszuk, de tudják azt is, hogy az egymásközi szilárd szövetség kiépítése elősegíti felemelkedésüket gazdasági és politikai megszilárdulásukat. Titó Jugoszláviája volt a háború folyamán a népi demokráciák élharcosa és maradt a békében is. Ez nemcsak hazánk példátlan gazdasági fejlődésére vonatkozik, nemcsak belpolitikai tisztulásunkra és egységünk kialakulására, de következetes békeépítő külpolitikánkra is.

Titó marsalmondotta, hogy »békére és jóviszony kiépítésére törekszünk minden állammal, amely velünk együtt akar munkálkodni a béke építésén és együttműködésére, szövetségre törekszünk a népi demokrácia államaival, ezenkívül arra, hogy a velünk barátságban élő és szövetséges országok egymással ugyanilyen kapcsolatokat teremtsenek.

Hazánk békepolitikája csak azon maroknyi ember ellen irányul, akik megakarják bontani a békét és önző érdekből új háborút akarnak szabadtítani az emberiségre.

Titó marsal szófiai, budapesti és bukaresti látogatása ennek a céltudatos politikának az eredménye, amit lehetővé tett a Bulgáriában, Magyarországon és Romániában végbement demokratikus fejlődés.

A Bulgáriával aláírt szerződés kifejezi a két ország népeinek óhaját. A múltban nem egyszer sikerült a népellenes uralkodócsaládoknak a két népet egymással szembe állítani. A főlzabadult testvérnépek barátsága és szövetsége a béke és a nemzetközi együttműködés hatalmas tényezője. A szerződés széles alapokra helyezi a két ország közös fejlődését és boldogabb jövőjét. A gazdasági együttműködés már eddig is gyönyörű eredményekkel járt, a szerződés lehetővé teszi az együttműködés még nagyobb arányú elmélyítését és ezt olyan fokra emeli, ahol, mint Titó marsal mondta: »a federáció kérdése pusztá formassággá válik». A szövetségi szerződéssel egymáshoz fűzött két ország a béke jelentős tényezője, különösen a Balkánon, de figyelemztetés is mindazok számára, akik fegyvereket fenik országaink területi épségeire és szabadságunkra. A demokrácia és béke frontjában Jugoszlávia és Bulgária jelentős helyet foglalnak el és hozzájárulnak a háborús úszítók leleplezéséhez és megfékezéséhez, akik »Balkán-bizottságokkal« és atombombákkal akarják megfélemlíteni a világot.

Jugoszlávia magyarságának közvetlenül jelentős esemény volt a Magyarországgal kötött szövetségi szerződés. Ez a szerződés nemcsak a békepolitika diadalútjának jelentős állomása, nemcsak a nemzetközi reakció érzékeny vesztesége és veresége, nemcsak a békefrontjának erősödése, de nagyszerű bizonyítéka annak, hogy a népi demokráciák frontja nem szláv-szövetkezés, amely a nemszláv népek ellen irányul és ezenfelül elismerése a jugoszláviai magyar kisebbség politikája és munkája sikerének és helyességének.

Diadalünnep volt Titó marsal magyarországi látogatása. Diadalünnep a békének, a demokráciának, a népi főlzabadulásnak, a testvériség és egység szellemének, hazánk bel- és külpolitikájának, országépítésünknek — mindannak, amit Titó marsal személye képvisel és jelképez.

Soha többé semmiféle erő nem szakíthatja szét népeink szövetségét. Magyarország dolgozó népe egyre inkább úrrá válik a maga portáján és egyre biztosabb léptekkel halad boldogabb jövője felé a demokratikus népek széles országútján. És ezen az úton nem az a fontos,

ki milyen nyelvet beszél, ki milyen származású, hanem, mint Titó marsal mondotta: »Bármely nemzetiséghez is tartozzék valaki, ha nem demokrata, ha más népek elnyomására törekszik, akkor idegen számunkra. De mindenki, aki az igazi népi demokrácia álláspontjára helyezkedik, aki a nemzetiségi kérdés lenini-szatalini megoldását fogadja el és a kölcsönös jóviszony helyreállításának helyes irányát követi, az testvér, az barátunk akár magyar, akár cseh, lengyel vagy más nemzetiségű is«.

Csak az igazán szabad népek lehetnek egymásnak hű barátai. De igazán csak az a nép szabad, amely maga is megszabadult a másokat leigázó elnyomóitól. A magyar nép mind gazdasági, mind politikai téren hatalmasat fejlődött mióta a Szovjet Hadsereg elűzte a népellenes, külföldi szolgálatban álló hatalombitorlókat. A kitűző lelkesedés és túlaradó szeretet, amellyel Magyarország Titó marsalt és a jugoszláv kormányküldöttséget fogadta, a demokrácia fokmérőjének tekinthető. A további fejlődés üteme és ereje attól függ, hogy milyen mértékben és ütemben sikerül megteremteni egyrészt a munkásosztály szervezeti-politikai egységét, milyen mértékben sikerül kiszorítani a munkásosztály soraiból a Blum-Bevin veretű szocialistákat és létrehozni az *egységes magyar munkáspártot*. Másrészt függ a továbbfejlődés gyorsasága a munkás-paraszt szövetség mégnagyobb aranyú kiépítésétől és attól, hogy az értelmiség kiszabaduljon a reakció befolyása alól. A haladás, a többi demokratikus országok mellé való fölfejlődés záloga a magyar nép egységének, népi és nemzeti egyöntettségének megteremtése. Ez az egység csakis a reakció elleni kíméletlen és megalkuvást nem ismerő politikai, kulturális, gazdasági és társadalmi harcban kovácsolódhat hatásos fegyverré a magyar nép, a magyar nemzet szabadságának védelmére. Magyarország vezető államférfiai megértették ezt a korparancsot. Ezt nemcsak beszédeik bizonyítják, hanem tetteik is. Kis számú, árulók a százezer holdak, letűnő bankárok és gyáros urak lakájai, az idegen érdekek ügyvédei és bérencei, a munkás-egység ellenségeinek sorsa nem kétséges. A helyzet kulcsát a demokratikus tábor tartja erősen a kezében és a történelmi fejlődés kereke össze zúzza azt, aki megkísérli visszafelé fordítani.

A keleteurópai és dunamedencei népek nem állnak egyedül és nem szigetelődtek el egymástól. Nem sikerült megakadályozni szilárd szövetségük megalakítását. A most megkötött szerződések Jugoszlávia, Bulgária, Albánia, Magyarország és Románia között, amelyeket a közel jövőben a többi szerződések követnek, megfelelnek a népek évszázados óhajának a nemzetközi reakció sorozatos csatavesztéseit jelentik és jelentik a béke tábortának győzelmeit és megerősödését. Magyarország és Románia még szorosabban bekapcsolódott a világbéke frontjába és arra támaszkodva fejlődik tovább. Az egyes országok között még szörványosan fennálló kérdések is megoldódnak, mert a béke, a haladás így parancsolja.

Ezt a fejlődést nem akadályozhatja meg a maroknyi imperialisták áskálódása és merénylet-sorozata a béke, a népek szabadsága és függetlensége ellen. Az egész világ demokratikus erői hadbaszállnak a hódító és háborúra úszító imperialisták ellen és ez a harc kialakítja a népek óriás hadseregét. Ilyen nagy és ennyire lelkes erőt az ellentábor nem tud fölmutatni. »A nyugtalanság és aggodalom — mondotta Molotov — egyre növekszik az imperialisták körében. Mindannyian látják, hogy inog a talaj lábuk alatt, míg a demokrácia és a szocializmus erői napról-napra növekednek és erősödnek«.

1947 december 18.

FIGYELŐ

IRODALMUNK ÚJ UTJAI

A múlt szépirodalma nálunk megfeneklett a tájszínezet erőszakolásában. Ezt csak azért jegyzem újra meg, hogy ne tévesszük szem elől: mennyire meddő próbálkozás az irodalmat olyan elvont világba szorítani, amelynek csak félig-meddig, vagy egyáltalán nincs köze az élethez, amelyet teljességében hivatott kifejezni, megörökíteni és végső fokon a történelmi erők helyes mérlegelésével a fejlődés irányában alakítani.

De, amikor így ítélkezünk a múlt fölött, vigyáznunk kell, el ne kapassuk magunkat a saját munkásságunkkal sem!

Gorkij mondotta, hogy az igazi művészet, irodalom az, amely a jelenben, a mindennapi kérdések megoldásában is megállja helyét. Kikivánczol a kérdés: vajon mi jól sáfarkodtunk-e és jól sáfarkodunk-e mindennapjainkkal? Visszatükröztük-e, megörökítettük-e azokat a gyökeres változásokat, amelyek környezetünkben, tehát magyar viszonylatban is, végbementek — és még ma is folynak napról-napra — társadalmunkban. És mint újarcú írók a visszatükrözés mellett *fényszóró tükörként* sugároztuk-e — és tudtuk-e eredményesen sugározni az utakat, amelyek a változásokhoz vezetnek?

Mert való igaz, hogy a tunya táj egyhangúságát még sohasem verte föl így a lassan, de biztosan érlelődő erők fölszabadult dübörgése; még sohasem dobogott így a szívverés; nem sült ki annyi indulat és nem nyüzsgött olyan kavargással az élet, mint a nagy változást követő drámai esztendőkbek!...
nének ezt a feszültséget.

Es hiába keressük, nem leljük az írásokat, amelyekben megérezzük ezt a feszültséget.

A külszín a napisajtó dolga s az meg is tette a magáét. De a belső, lelki-szellemi elemzés és azok összekapcsolása az eseményekkel, ami az író földadata, az elmaradt. Egy irányba terelődött az ábrázolás, letompultak az ellentétes színek: elsikkadt a drámai erő s bármennyire is viharosak, áradók akarnak lenni az írások, nem tudják levetkezni a napisajtó nyelvét és módszereit vagy legalább is annak a benyomását.

Értsük meg, miről van szó: aki gyorsan és közvetlenül akar hatni, csak egy — a céljának éppen megfelelő — szempontból vizsgálja vagy állítja be a dolgokat.

Ezzel egyformán élhet a politikus is, az újságíró is.

Az író, a művész azonban *más* helyzetben van. Ő „a lélek mérnöke”. Be kell hát törnie az emberek belső világába. Számba kell, hogy vegye és elemezze a belső (örökölt fölfogás, nevelés stb. (és külső) gazdasági viszonyok, javak megoszlása — nálunk különösképpen a különböző nemzetiségek egymásra hatása) erőket, amelyek azzá, olyanná tették őket amilyenek; ki kell fürkésznie a rejtett törvényszerűségeket, amelyek művészi szempontból is alkalmasak, hogy föltárásunkkal változtató erővel hassanak. Vagy pedig az agyakba bekötődött ellentmondásokat kell kibogoznia és azzal birni állásfoglalására az olvasót.

Hogy mindezt elérhesse üdvös, sőt kell is, hogy ismeretével a múltba nyúljon vissza és azután helyes történelem- és társadalomismerettel és szemlélettel lásson a mai, mindennapi problémákhoz. De idáig eljutva lehetetlen szem előtt tévesztenie az előbb említett

— belső és külső — hatóerők sokrétűségét, amelyek ugyanilyen sokrétűn befolyásolták az egyéni és társadalmi élet fejlődését, tehát magát az életet is. Ha ilyen irányban vizsgálódunk, előtör a helyi színezet is, de így már megengedhető formában.

És itt jutottunk el a legjellemzőbb mozzanat fölismeréséhez, ami az író-t a politikustól vagy újságírótól megkülönbözteti. Az író egyénekkel illetve az általuk alkotott típusokkal foglalkozik és semmi esetre sem osztályozhat, miként a politikus — hogy időszerű hasonlattal éljek, például így: a reakció és a haladás tábora. — Nem a merev állásfoglalás és közvetlen hatás a módszere; ő a belső rugók alapján és művészi eszközökkel (tárgyismeret, hitelesség) hat a társadalomra, irányítja, neveli az embert s csak a haladásnak, az emberi fölemelkedésnek, a humánumnak tudatosan ellenszülő örökökkel helyezkedik kíméletlenül szembe; a kátyúba ragadtakat, botorkálókat, meghasonlottakat emberi tisztánlátásával és írói hitelességével nyeri meg a haladó világszemlélet, az új rend számára, — amelynek ő maga is örökös szolgája. Annak építőjévé emeli, és odaállítja a szocializmust (és vele együtt önmagukat is) már építő hívek táborába. Mostmár nemcsak szellemi fölkészültségével, hanem azt egybekötvé az anyagi tényezőkkel, azaz úgy, ahogyan az élet zajlása megszabja, megengedi. Be kell láttatnia, hogy csakis az alkotó munka, a közös anyagi fölemelkedés hozhatja meg a körvonalazott jobb és magasabbrendű életformát!

Hogyan érhetjük ezt el? — El kell ismernünk, hogy eddigi módszerünk hibás. Tájékozatlanságból, vagy bátortalanságból nem mertük alkalmazni a reális ábrázolást, ami föltétlenül az írói hitelesség rovására ment. Bátran föltételezhetjük, hogy ezt a bírálat jóhiszemű, de téves irányítása gyökerezett meg. Ez szüli a siker sarkalta áradó, sokszor émelgyős műveket. Vesd össze a földmunkásságunk helyzetével foglalkozó írásaink hangját és a 7 Nap folyó évi 46-os számában megjelent tárgyilagos hangú, hibákra rámutató cikket. Magyarázat sem kell hozzá, hogy rádöbbenjünk tévedésünkre és áradozásaink hamisságára.

S ez mindjárt fölvetteti a kérdést: van-e joga a szépírónak társadalmunkban a bírálatához, saját rendjén belül is? Maga a beszámoló is helyénvalónak találja ezt a jogot.* Helyes bírálat nélkül nincs fejlődés. És kételkedhetünk-e az igazi írói bírálatának helyességében?

Induljunk hát el a realista — természetesen a szocialista realista eszmei telítettségű ábrázolás útján! Fejezzük ki a bombó és újonnan formálódó életet a maga valóságában, teljességében — *zajlásában*. — Az új élet, az új ember születése ugyanolyan drámai feszültségű, mint a tűnő és kelő világrend küzdelme, és vigyáznunk kell, hogy ennek a feszültségnek minden rezzenését megőrökötsük! S ha becstelenes szándék s eszmei tudat és tisztaság vezeti az író-t, bátran támaszthat ilyen igényeket. Elvi meggyőződésének helyességéért egy ujjászületett világrész kezeskedik, lelkiismeretét pedig a tiszta emberiség és a fölszabadult dolgozók emelkedettebb életformába vetett hite és azt építő elszántsága sugalja és őrzi...

Néhány szóval szeretném említeni a néhány írásainkban még kifejezésre nem jutott, új jelenséget a változás születe típusát. Ez már

*) Híd 836 oldal.

tulajdonképpen a témakör kérdésébe tartozik, ami elé nem állíthatunk korlátot. Csak tájékoztatásképpen említem meg azok számára, akik ezen a területen munkálkodnak. Ugyanis mindenkinek megvan a maga portája, ahol otthon érzi magát, ahová egyéni és közösségi érdeklődése vonzza, ahová tárgyismerete és élmény-világa odaköti. Ez helyén való és így is van jól, ha mindenki a maga élmény-világán keresztül iparkodik kifejezni mondanivalóját, mert más helyen esetleg könnyen kontárrá válhatik.

De ime:

X Y nagygazda — s nem egy volt ilyen — bár jóember hírében állt, mért döbben rá egyes fenyegető jelektől az utolsó napon arra, hogy valahol elvettette a súlykot és nem lehet maradása e tájon?...

A nagybérlő vagy feleskedő paraszt, aki maga is állatian sokat dolgozik, bér munkást is foglalkoztat s ez a nagygazdához hasonló helyzetbe emeli. Maga is hozzá hasonlóan fogadja az új rendet, és azonosítja sorsát azéval, aki miatt örökké robotoskodott és másokat is kiszákmányolt. Ő mindig a föltörekvők közül került ki. Hol volna a helye?...

A kis- vagy középparaszt tudatában van ma még pótolhatatlan szerepének s kedvét szegi, hogy értékileg jóval alább helyezik a közösségi formánál. Könnyű volna megnyerni...

Az induló szövetkezeti társulatokban itt-ott törések mutatkoznak. Ok: a tagok, akik azelőtt más körülmények között éltek és dolgoztak, nem rendelkeznek elegendő mezőgazdasági tudással, de a munkafegyelmük, munkaritmusuk is más volt. Így aztán az eredménytelenség láttán vagy meghasonlanak vagy ellenkezőleg, kettőzött erővel látnak a munkához, sokszor a vezető összetartó erejétől, becsületese odaadásától függően. S nekünk ez a fontos: jelentkezik a harcosszövetkezeti paraszt...

Apró, szinte jelentéktelennek látszó mozzanatokból is ki lehet fejteni azt a fejlődést, amelyet a változás következtében a begyökerezett odvas fölfogások átalakulása hozott. Egy mindennapi példa: ma már a nősülő legény nem a barázdát puhatólja, nem a földet veszi nőül, de az élettársát...

Így folytathatnánk végnélkül a beszédes példákat más témakörökből is — de hát azért vannak az írók és azért a szemük, hogy fürkészzék ki, lássák meg azokat!...

Pap József

S Z E M L E

NÉPNAPTÁRUNK

— „Tartalmas, gondolkodtató, irányító komoly könyvet akarunk ezzel a naptárral népünk kezébe adni. Szeretnénk ha igazán népnaptár lenne, nem egyetlen abból a szükségből nőtt ki, hogy népünk egészséges szemléletű szükségéinek megfelelő és megbízható évkönyvet kapjon kézbe. —“

Az 1939-es HID-naptárban írtuk le ez szavakat. Milyen öröm a megújult HID-ban írni a jugoszláviai magyarságnak immár negyedik népnaptáráról!

Célkitűzéseink a népnaptár összeállításában és kiadásában nem sokban különböznek a fentiekől. Hiszen ma is tisztában vagyunk az-
zal, amit akkor is szemünk előtt tartottunk: nagy felelősség naptárt
kiadni, mert nemcsak egyik legszámottevőbb, hanem nagyon sok eset-
ben egyetlen kultúreszköz is. A célkitűzés tehát nem változott. De vál-
toztak a körülmények. Más feltételek között írtuk a naptárat, más kö-
rülmények között olvassa dolgozó népünk, mint annak idején. Arra
most nem térünk ki részletesen, hogy milyen körülmények között író-
dott az a naptár, habár igen csábít az alkalom, hogy büszke összeha-
sonlítást tegyünk a sohavisszanemtérő multtal. Elég ennyi: akkor né-
hez politikai és anyagi helyzetben, cenzorral viaskodva írta a haladó-
szellemű értelmiség egy maroknyi kis tábora a szociális és nemzeti
elnyomás alatt sinylődő magyar dolgozó népnek. Ma az új Jugoszlá-
via népszabadságában, a sajtószabadság alapján egy mindinkább sza-
porodó dolgozó népi értelmiségi tábor írja a kétszeresen, társadalmi-
lag és nemzetiségi szempontból föl szabadult magyar dolgozó nép száz-
ezreinek. Összehasonlíthatatlan könnyebbség — és mégis nem kisebb
felelősség. Most is annak tudatában írunk — hiszen most nem egy-két
ezer példányban adjuk ki naptárunkat, mint akkor, hanem majdnem
százezres példányban — hogy habár a kulturálódás, a dolgozó nép
szellemi emelkedése előtt nyitott az út s van már mit olvasnia s van
is miből könyvet vennie — mégis még mindig igen sok helyen egyet-
len s ezért igen sokat olvasott könyv a naptár. A legolvasottabb könyv-
nek pedig nagyon sok szükségét kell kielégítenie és nagyon jónak kell
lennie.

Ezzel a felelősséggel és ebből a szempontból vizsgáljuk az új Ju-
goszláviában kiadott negyedik népnaptárunkat. Mennyiben feleltünk
meg ennek a felelősségnek, mennyire felel meg a népnaptár céljának?

Nem szándékunk s felesleges is egy ennyire elterjedt könyv tar-
talmát ismertetni. Mégis egy kis bemutatás büszke öröm, hiszen a tar-
talom a dolgozók társadalmának tartalma, tehát népuralmunk ered-
ményeinek szemléje. Tökéletesen kifejezi új társadalmi valóságunkat.
Tartalma a dolgozók társadalmának politikája, tudománya, kultúrája,
irodalma, művészete.

Politikai téren az irányt megadja maga Tito marsalunk: Korszak-
unk alapvető jellegzetességeiről a Népfrent-kongresszuson mondott
szavaival. Ez a néhány szó hazánkat, népünket, a Népfrentöt mai dol-
gozó társadalmunkat beleállítja az egész világ szabadságserető né-
peinek nagy küzdelmébe s világos távlatot s biztatást ad a békét és
nemzetközi együttműködést akaró erők egységében. Ennél nagyobb,
biztatóbb, megnyugtatóbb és mégis munkáraserkentőbb vezérgondola-
tot az 1948-as évre senki sem adhatott volna. S jó ha a naponta kéz-
bekerülő naptár naponta ezzel a gondolattal vérteti fel olvasóit bé-
keépítő munkára és a dolgozók előrehaladásába vetett hittel. — A ke-
leteurópai demokratikus népek erősödő együttműködéséről, békés épí-
tő politikájáról olvasunk azután Szántó Zoltán magyar követ írásá-
ban és a szomszédországokról szóló beszámolóban. De a jövő és a je-
len kérdései mellett az idáig fénylő multat is megtaláljuk a százesz-
tendő, de el nem halványult 48-as magyar forradalommal foglalkozó
írásokban. Ezeken az írásokon át a mai harcokat régi dicsőséges küz-
delmek győzelmes folytatásának látjuk s ez a mult tanulságaival is
erősíti utunkat.

Korszerű tudományt nyújt a népnaptár. Mi a mi tudományunk? Nem a világ keletkezésével és a jövő utópisztikus álmaival foglalkozik, hanem mai társadalmunk alakulásával, hogy hogyan formálja és irányítja sorsát és történelmét a fölszabadult nép. Mi nem magyarázzuk a világot, hanem átalakítjuk. Az öt éves tervről, az ipar és mezőgazdaság tervszerű, korszerű és biztos fejlődéséről adnak számot a népnaptár cikkei. Szemléltető képek sorozatában megmutatja, hogy mit valósítunk meg öt év alatt. Megjelöli Vajdaság mezőgazdaságának helyét és irányát tervünkben. Szempontokat ad a magángazdaságok és a szövetkezetek tervegazdálkodásba kapcsolódó munkájához. Foglalkozik öt éves tervünk egyik legnagyobb vállalkozásával a Duna-Tisza-Duna csatornával. Példáját nyújtja a mezőgazdaság beláthatatlan fejlődésének Micsurin munkájában és a Szovjetunió növény-tani állomásaiban. Emellett általános gazdasági tudni- és tennivalókat is felsorol.

A szocializmus felé haladó társadalmunkat színes, eleven képekben mutatja be a népnaptár. Büszke szemléltető képet nyújt az élenjáró osztály legjobb fiairól, rohammunkásainkról. A nő-igazgató, traktorvezető, híró mutatja a fölszabadult nő útját társadalmunkban. Egy vasútvonali napló-töredék bemutatja hazánk büszkeségét: vasútépítő hősi ifjúságunkat. És a jövő reménységét és büszkeségét: a gyermekotthonokban nevelkedő gyermekeket.

Az irodalmi részben az örökké korszerű népi klasszikusok mellett főleg a jugoszláv és vajdasági irodalom és költészet mai képviselőivel találkozunk, Gál, Laták, Thurzó és Galamb verseivel, Brindza novellájával, Vlay és Veigand írásaival. Igen jellegzetesek Gál Lászlónak a felbomlott régi rend ittmaradt alakjairól rajzolt szatirikus képei. A Magyar Kultúrszövetség problémáival, kultúrintézményeinkkel és mozgalmainkkal, valamint a Kultúrszövetség és Népszínházunk munkájával foglalkozó írások beszámolnak szellemi életünk, szabad népi kultúránk fejlődéséről. Csak művészeink hozzájárulásának hiányát érezzük ebben a részben, bár hozzáfűzhetjük, hogy bizony nem ártana, ha az irodalmi és művészi rész terjedelmesebb és változatosabb volna.

A népnaptár hiányai főként tehnikai eredetűek és természetűek. Nagyobb, terjedelmesebb lehetne — ha a papír nem volna probléma. Változatosabb lehetne, többoldalú, gazdagon kibontakozó életünket tarkábban ábrázoló — ha mindenki hozzájárulhatna, aki hivatott és képes erre, de túlságosan elfoglalt. Egyébként bizonyosan sokkal jobb lenne, ha már múlt évben gondoltunk volna arra — 1939-ben gondoltunk rá — hogy kérdőívet tegyünk a végére, amivel óriási olvasótáborunkat közelebb vonnánk a naptár szerkesztéséhez. Ezt jó lenne esetleg a jövő évben egy ankétalával pótolni. Nyomdatehnikai fogyatékoságait eléggé indokolja a százezres példányszám és az alacsony ár.

Egyébként bizonyosak vagyunk abban, hogy ahogy 1948-as népnaptárunk tartalmasabb, változatosabb, népünk szükségének megfelelőbb, irányítóbb, mint az elmúlt évi, úgy e naptárunk kiadásának tapasztalataival gazdagodva s ami még jelentősebb: minden téren egy évvel előbbrejutván, következő évi népnaptárunk még gazdagabb és tartalmasabb lesz.

ÚJ VILÁG TEREMTÉSE

Iljin neye nem ismeretlen az olvasók előtt. Irásai hű tükrét adják a hivatása magaslatára emelkedett szovjet dolgozó új világának és Iljin mintaképül szolgálhat azoknak, akik az események megfejtésében igazán a népnek írnak.

Könyve, melyet magyar nyelven most jelentetett meg a »Híd« nem regény, de nem is száraz beszámoló. Egyszerű beszélgetés az olvasóval. Témája korunk legfontosabb problémája: a Szovjet Szövetség ötéves gazdasági terve. — Tételeit nem magyarázatokhoz kötött grafikonokkal, vagy számokban gazdag táblázatokkal igazolja. Olyan ez a könyv, mint egy színes, lebilincselő előadás. Kérdez és felel. Ahogy a sorok elhúzódnak az olvasó szemei előtt ösztönös a bólogatás. Az olvasó bólogat, mert Iljin helyette válaszol, az ő gondolatait adja vissza, ugyanazokat, melyek mindig ott motoszkáltak a fejében anélkül, hogy valaha is odajutott volna, ilyen tökéletes formában igazolhassa állításait.

Tételezzük fel, hogy az olvasó ismeri a termelés visszahatását a történelmi fejlődésre, az árútermelés szülte szabadverseny hazug reklámtrükkjeit, a vállalatok egymásközötti késhegyre menő harcát a piacokért és nyersanyagforrásokért, a válságok eredeti okait és következményeit. Ebben az esetben regény a könyv, olyan regény, melynek nincsenek főhősei, de színe és művészi feldolgozása tökéletesen érzékelteti a fent sorolt tételek igazságát és súlyát.

Ha ezek a tudományos tételek ismeretlenek az olvasó előtt, ki mindaddig csak a szépirodalom-

hoz kötötte magát, úgy egyszerre egy egészen új világba kerül. Szalad az első könyvtárba, hogy kiegészíthesse ismereteit ezen a téren, melyet eddig is csak ezért hanyagolt el, mert nem olvasta ezt a könyvet.

Az első rész a tőkésrendszernek azzal a szakaszával foglalkozik, mely már jóval meghaladta ifjúkorát. Érvei anyyra meggyőzőek, annyira kézzelfoghatóak, hogy e termelőrend megmentésére, vagy legalább elmúlásának lassúbbátételére egyetlen gondolat nem marad. Mondataiban nincs erőszakos igyekezet az olvasó meghódítására. Kérdez, kérdései nyugodtan vonulnak át az értelmen és válasza minden esetben fedi az olvasó válaszát.

A fejezet végén világos a tegnap zsákutca jellege. Iljin nem hívja az olvasót, de az természetesnek tartja, hogy vele kell haladnia. Az egyetértés tökéletes: *»A világ összes vállalatait egyetlen általános és észszerű szervezetbe tömöríteni mindaddig nem lehet míg a tőkésrendszer el nem tűnt, s amíg a szocialista rendszer ki nem épült, mert az általános tervgazdálkodást a tőkésrendszerrel összhangba hozni nem lehet«.*

A forradalom mélyszántása végighúzódik a cár országán és kiforgatja a földből a terméketlen elősdiéket. Megszületnek a szocialista tervgazdálkodás feltelei. Iljin érzékelteti a felelősséget a nép és az egész haladó történelem iránt, tudatja, hogy ezek valami nagyot várnak az új rend építőitől. Megindul, hogy megismerje hazáját.

Az olvasó elválaszthatatlanul vele marad.

»... Gazdag ország! — Földje, erdői, vasa, széne, naftája van.

Mind ezek a kincsek kihasználatlanok. Tétlenül hevernek a napon, vagy pihennek a föld féltékeny gyomrában...

»...Gazdag ország! — Hatalmas folyók szelik át a testét, s nyitott pusztái felett feltartóztatlanul rohannak végig az erőtől duzzadó szelek. Külövatok milliói vesznek el pajzán játékkal, bárha minden igábatórással minden lóerő dús kenyér-hozadékot adna...

»...Gazdag ország! — Lomha mocsarak bűzlenek a napraforgók hivatott helyén, míg más hol egész tartományok sorvadnak üdítő öntözésre várva...

»...Gazdag ország! — Erős, fejlődőképes népe van, de lelki-ségén makacs vakorozda ül: az iskolanélküliség és az értelem ktnos hiánya...»

Iljin természetessé teszi az »új« utáni vágyat. Senki még nem lepődik, mindenki úgy látja, de kellett Iljin, hogy hangot adjon a képzeletnek. Mindenki látja, mindenki érzi, hogy meg kell építeni az új világot.

Elindítjuk hát a kutatókat... Meghódítjuk a szeleket számlatorokkal és a vizeket turbinákkal...

Munkába kényszerítjük aholt anyagot, s szénbányáink, tőzegtelepeink meghatszorozzák hozadékukat...

Megszervezzük a villanyáram hazáját és gigászi méretű erőtelepeink üzemekhez, világításunkhoz szinte ingyen szolgáltatják az energiát...

Harcolunk a fémért és megteremtjük nehéziparunkat...

Gépiparunk megteremtéséért gépeket építünk...

Szolgánkká tesszük a földet kémiai üzemekben termelt műtrágyával.

Iparosítjuk mezőgazdaságun-

kat és dolgozótársaink javára traktorvontatta eke hasítja a szteppék szűz földjét...

A rónákra csillogó vasútvonalakat fektetünk, hajózható csatornákat ásunk, s közelebb hozzuk egymáshoz a bányákat, az üzemeket, a városokat. Legyőzzük a kilométereket...

...megteremtjük az új embert. Nem bérrabszolgát, vagy a faszterek munkakerülő aszfaltbetyáriját. Embert, kibentudatos hivatás, kinél a munka nem teher, hanem nemes kultusz, mint hogy természetes benne jólléte, mint munkájából eredő kétségbevonhatatlan joga...

A sorok között nem lappang valószínűtlenség és főleg nem tátong ür. Az alap, melyet Iljin az értelemben épít, betonépítményt kér. Nem tér ki a nehézségek felsorolása elől sem, de adja leküzdésüket is éppen úgy, mint ha az olvasó adta volna. Egyetlen felesleges szava sincs, s egyetlen szükséges mondat nem marad ki belőle. — Ha barát olvassa, dagad a melle: »igen, ez így van jól«, ha kétkedő, az sem mondhat mást csak azt: »igen, ez másként nem lehet!«

Az utószó nélküli a színeket. Számokba merevedett biztatás a kishitűek, a hamar kifáradók felé: statisztikák, gazdag számoszlopok. Az olvasó nem csodálkozik nagyságukon. Természetesnek tartja azokat, mint ahogy Iljin minden betűje természetes, magától értetődő, mindenki által hozzáférhető.

A művet különösen széppé teszi a szemléltető ábrák nagyvonalúsága, mely talán még az írástudatlanok előtt is felfoghatóvá teszi a népszerűsítő szovjet irodalomnak ezt a valóban remekművét: Iljin »Az új világ teremtését«.

Lukács Gyula

A HID
KÖNYVKIADÓ
ÚJ KÖNYVE

**TÉGLÁK,
BARÁZDAK**

A JUGOSZLÁVIAI
MAGYAR ÍRÓK
ANTOLÓGIÁJA

176 OLDAL

ÁRA KB. 46 DINÁR

Megrendelhető:

a HID kiadóhivatalában
Szubotica, Dobanovacska u. 9.

**AZ ÉPÍTÉS ÉS A
JÖVŐ KÖNYVE**

ILJIN M.

ÚJ VILÁG TEREMTÉSE

A nagy orosz író remek írása a Szovjetunió
első öt éves tervéről — az új világ csodálatos
megteremtéséről.

A kttűnő művet 60 kép egészíti ki.

ÁRA 28 DINÁR

Megrendelhető:

A **HID** KIADÓHIVATALÁBAN.

